ગુજરાત લૉ સોસાયટી સંચાલિત

જીએલએસ (સદ્ગુણા & બી.ડી.) કૉલેજ ફોર ગર્લ્સ

દીપાર્ણવ

વર્ષ : ૨૦૨૪-૨૫

: પ્રકાશક :

ડૉ.ધરમશી બી દેસાઈ

જીએલએસ (સદ્ગુણા & બી.ડી.) કૉલેજ ફોર ગર્લ્સ

સીટી કેમ્પસ, દીનબાઈ ટાવરની સામે, લાલદરવાજા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧

ફોન : ૦૭૯ ૨૫૫૦૬૯૭૭

Email: glsgc2018@gmail.com Website: www.glsgc.org

ગુજરાત લૉ સોસાયટી સંચાલિત

જીએલએસ (સદ્ગુણા & બી.ડી.) કૉલેજ ફોર ગર્લ્સ

દીપાર્ણવ

વર્ષ : ૨૦૨૪-૨૫

: સંપાદક :

ડૉ. ધીરજ વણકર ડૉ. કવિતા પટેલ ડૉ. મોહન ચાવડા

ડૉ. અમિત પટેલ ડૉ. ભૂપેશ ગુપ્તા ડૉ.પ્રકાશ ડાભી

: પ્રકાશક :

ડૉ. ધરમશી બી. દેસાઈ

જીએલએસ (સદ્ગુણા & બી.ડી.) કૉલેજ ફોર ગર્લ્સ

દીનબાઈ ટાવરની સામે, સીટી કેમ્પસ, લાલદરવાજા, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૧

ફોન : ૦૭૯ ૨૫૫૦૬૯૭૭

Email: glsgc2018@gmail.com Website: www.glsgc.org

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
1	આચાર્યશ્રીની કલમે...	1
2	અમારો ગુણવત્તાસભર કૉલેજ પરિવાર	2
3	વિદ્યાર્થીનીઓની શૈક્ષણિક - શિક્ષણેત્તર સિદ્ધિઓ	4
4	યુનિવર્સિટી પરીક્ષામા પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ	6
5	કૉલજનું મોરપીંછ : સ્પોર્ટ્સ વિભાગ	8
6	વર્તમાનપત્રોમાં અમારી કૉલેજ	10
7	વાર્ષિક ઈનામ વિતરણ સમારંભની ઝાંખી	11
8	આબુ પર્વત ટ્રેકિંગની યાદગાર ક્ષણ	12
9	એન.સી.સી. અને એન.એસ.એસ. પ્રવૃત્તિઓની ઝલક	14
10	સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ પર એક નજર	17
11	વર્ષ દરમ્યાન કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પર એક નજર	18
12	વિભાગીય પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી	20
13	હિન્દી વિભાગ દ્વારા આયોજિત વિવિધ સ્પર્ધાઓની ઝલક	21
14	કોજેન્ટ અંતર્ગત કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી	22
15	અધ્યાપકોની શૈક્ષણિક તથા અન્ય સિદ્ધિઓ	26
16	અધ્યાપકોની સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ	32

આચાર્યશ્રીની કલમે......

પ્રિ. ડૉ. ધરમશી દેસાઈ

આજના ડિજીટલ યુગનો માણસ પોતાને બીજાથી કંઈક અલગ સાબિત કરવા સતત દોડ્યા કરે છે. એની ઈચ્છાઓ અનંત છે તેની પ્રાપ્તિ માટે આંધળી દોટ મૂકવા લાગ્યો છે. ટેક્નોલોજીએ દુનિયા તેના હાથમાં લાવી દીધી છે. આમ તો, મુઠ્ઠીમાં દુનિયા છે એવું કહીએ તો પણ ખોટું નથી. પરંતુ માણસ-માણસ વચ્ચેનું અંતર વધવા માંડ્યું છે. સંયુક્ત પરિવારો તૂટવા લાગ્યા છે, વૃદ્ધાશ્રમો વધવા લાગ્યા છે એ ચિંતાનો વિષય છે. કોઈપણ દેશની પ્રગતિમાં શિક્ષિત વર્ગની મોટી ભૂમિકા હોય છે. શિક્ષણ એટલે માત્ર 'નોકરીલક્ષી' નહિ પરંતુ ઘર-કુટુંબ અને દેશમાં અજવાળાં પાથરવામાં મોટી ભૂમિકા નિભાવે તે જરૂરી છે. ખરેખર આજે અજ્ઞાનનો અંધકાર દૂર કરી જ્ઞાનનો પ્રકાશ પ્રગટાવે તેવા શિક્ષણની અતિ આવશ્યક્તા છે. જે લક્ષણ બદલી શકે તે શિક્ષણ છે. માણસનાં લક્ષણ બદલી નાખે તથા લક્ષણ ત્યારે બદલી શકાય જ્યારે માણસની દ્રષ્ટિ તથા દિશા બદલી શકાય. શિક્ષણ ત્યારે સફળ ગણાય જે અસત્યમાંથી સત્ય તરફ, અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાંથી જ્ઞાનના પ્રકાશ તરફ, દૈહિક નશ્વરતામાંથી આધ્યાત્મિક અમૃત્વ તરફ લઈ જનાર સાધન બને. આપણે એ પણ જાણીએ છીએ કે શિક્ષક સમાજનું અવિભાજ્ય અંગ છે. શિક્ષણ આપનાર શિક્ષકનું જીવન અને કવન શૈક્ષણિક હેતુઓથી સભર હોવું જરૂરી છે.

એકવીસમી સદીના વિદ્યાર્થીને ઘડવો એટલે આવતી કાલના નૂતન રાષ્ટ્રનું ઘડતર કરવાનું મોટી જવાબદારીવાળું કામ શિક્ષકોના હાથમાં છે. મોરારીબાપુના શબ્દોમાં કહીએ તો- "શિક્ષણથી માણસને આંખ અને પાંખ બંને મળે છે. આંખ એટલે નવી દ્રષ્ટિ મળે છે અને પાંખ એટલે નવી દિશા પ્રાપ્ત થાય છે." વાસ્તવમાં શિક્ષણ એવું હોવું જોઈએ જે વ્યક્તિને, પરિવારને, સમાજને અને રાષ્ટ્રને સંરક્ષણ આપે. જે સંરક્ષણ ન આપી શકે એ શિક્ષણ શું ? દુ:ખ સાથે કહેવું પડે છે કે આજનું શિક્ષણ દિન-પ્રતિદિન ચોક્કસ ફોર્મ્યુલાલક્ષી બનતું જાય છે. જેમાંથી બીબાંઢાળ વિદ્યાર્થીઓ ઊતરે છે. શિક્ષણજગતમાં પ્રવેશી ગયેલું પ્રદૂષણ પ્રકૃતિ-પર્યાવરણના પ્રદૂષણને ટક્કર મારે એટલી હદે ફેલાઈ ગયું છે. આવા સમયે શિક્ષકનું કાર્ય શિસ્ત, સંસ્કાર અને આત્મવિશ્વાસ ફેલાવવાનું પણ છે. શિક્ષણ એટલે કેવળ પરીક્ષા જ નહીં, પાઠ્યપુસ્તકો જ નહીં પરંતુ સાચું શિક્ષણ સર્વાંગી વિકાસલક્ષી હોય જેમાં વ્યાયામ, યોગ, રમત-ગમત, વક્તૃત્વકળા, અભિનયકૌશલ, સંગીત, સ્થાપત્ય, કાવ્ય, વાર્તા, ગીત વગેરેનો પણ સમાવેશ થાય છે. સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે- "સાચું શિક્ષણ એટલે માત્ર શબ્દોનું ભંડોળ ભેગું કરવું એ નહીં, પણ બુદ્ધિશક્તિનો વિકાસ છે."

ગુજરાત લૉ સોસાયટી સંચાલિત અમારી જીએલએસ (સદ્ગુણા એન્ડ બી.ડી.) કૉલેજ ફૉર ગર્લ્સ સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન શિક્ષણની સાથે અનેક પ્રવૃત્તિઓથી સતત ધબકતી રહી. મિત્રો કહેવાય છે કે 'જ્ઞાનથી ઉત્તમ કશું જ નથી' આ ઉક્તિને સાર્થક કરવા માટે જીએલએસ કૉલેજ ફૉર ગર્લ્સ વર્ષોથી બહેનો માટે જ્ઞાનદીપ પ્રગટાવવાનું ઉમદા કાર્ય કરતી આવી છે. આ કૉલેજરૂપી વૃક્ષની શીતળ છાયામાં અને જ્ઞાનપિપાસું વિદ્યાર્થીનીઓએ વિસામો લીધો છે. કૉલેજનો સ્પોર્ટ્સ વિભાગ સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન રાજ્ય-રાષ્ટ્રીય સ્તરે ધમધમતો રહ્યો. અનેક રમતોમાં ખેલદીલી સાથે ઉત્તમ પ્રદર્શન કરી વિજેતા બની સંસ્થાને ગૌરવ અપાવ્યું. સંસ્થામાં ચાલતી એન.સી.સી. પ્રવૃત્તિઓમાં વિદ્યાર્થીનીઓ બી અને સી સર્ટીફિકેટ પરીક્ષા પાસ કરી સંસ્થાનું ગૌરવ વધાર્યું. એન.એસ.એસ.માં પણ નોંધનીય પ્રવત્તિઓ કરી. શિક્ષણની સાથે-સાથે કૉલેજના અભ્યાસું અધ્યાપકોએ રાજ્ય-રાષ્ટ્રીય સ્તરીય સેમિનારોમાં ઉપસ્થિત રહી શોધપત્રો પ્રસ્તુત કર્યા. અંગ્રેજી, હિન્દી, ગુજરાતી, સમાજશાસ્ત્ર, મનોવિજ્ઞાન તથા શારીરિક શિક્ષણના અધ્યાપકોના માર્ગદર્શન હેઠળ અનેક શોધાર્થીઓએ પીએચ.ડી.ની ઉચ્ચ પદવી પ્રાપ્ત કરી સંસ્થાનું ગૌરવ વધાર્યું. સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન કૉલેજમાં થયેલ અનેક પ્રવૃત્તિઓની વિસ્તૃત માહિતી આ વાર્ષિક મુખપત્રમાં મૂકવામાં આવેલ છે. આ વર્ષના વાર્ષિક મુખપત્ર માટે અધ્યાપકો તથા વિદ્યાર્થીનીઓ પાસેથી 'શિક્ષણ-સાહિત્ય-કલા-સંસ્કૃતિ' વિષય પર વિદ્વતાપૂર્ણ શોધલેખ તથા વિવિધ વિષયો પર સ્વરચિત કવિતાઓ પ્રાપ્ત થઈ, જે કૉલેજ માટે ગૌરવની બાબત કહેવાય. 'દીપાર્ણવ ૨૦૨૪-૨૫' નો આ અંક આપના કર-કમલોમાં મૂકતાં આનંદની લાગણી અનુભવું છું ને કુશળ સંપાદન માટે સંપાદક મંડળને ખૂબ ખૂબ અભિનંદન પાઠવું છું.

અમારો ગુણવત્તાસભર કૉલેજ પરિવાર

Dr. Dharamshi B. Desai
Administrative In-Charge Physical Director,
(M A, M.P.Ed, LLB, M.Phil. Ph.D.)

HINDI DEPARTMENT

Dr. Dhiraj Vankar
Head & Asso.Professor
M.A. M.Phil. Ph.D.

Dr. Amit Patel
Assistant Professor
M.A. B.Ed. M.Ed.Ph.D. NET

SOCIOLOGY DEPARTMENT

Dr. Malde Odedara
Head & Asso. Professor
M.A. Ph.D.

Dr. Jayanti Bamaniya
Assistant Professor
M.A. M.Phil. Ph.D.

ENGLISH DEPARTMENT

Dr. Kavita Patel
Head & Asso.Professor
M.A. M.Phil. Ph.D.

Dr. Ulupi Rathod
Associate Professor
M.A. M.Ed. Ph.D.

Dr. Bhupesh Gupta
Assistant Professor
M.A. B.Ed. M.Phil. Ph.D.

GUJARATI DEPARTMENT

Dr. Mohan Chavda
Head & Asso.Professor
M.A. M.Phil. Ph.D.

ECONOMICS DEPARTMENT

Dr. Smita Patel
Head & Asso.Professor
M.A.B.Ed.M.Phil,Ph.D.

Prof.Babubhai Pateliya
Associate Professor
M.A.

Prof.Falguni Rajguru
Part Time Lecturer
M.A.

SANSKRIT DEPARTMENT

Dr. Rashmikant Dhruv
Head & Asso. Professor,
M.A. Ph.D.

PSYCHOLOGY DEPARTMENT

Dr. Pragna Parikh
Head & Asso.Professor
M.A. D.C.P. Ph.D.

Dr. Prakash Dabhi
Assistant Professor
M.A. GSET Ph.D.

Dr. Dipali Brahmaniya
Assistant Professor
M.A. Ph.D.

HISTORY DEPARTMENT

Dr. Apexa Mehta
Associate Professor
M.A. M.Phil. Ph.D.

LIBRARY

Dr. Urvi Kamboya
Librarian,
M.L.I.SC.

ADMINISTRATIVE STAFF

Karan Trivedi
Sr. Clerk

Rahul Buj
Jr. Clerk

Khushi Thakor
Jr. Clerk

Mahendra Rathod
Head Peon

Raju Makwana
Peon

Deepak Vaghela
Peon

Naresh Sarpota
Peon

Dharmishtha Vaghela
Sweeper

"કૉલેજનું કાર્યાલય માત્ર દસ્તાવેજો રાખવાનું સ્થાન નથી..,
પરંતુ તે કૉલેજના શિક્ષણ કાર્યને સુનિયંત્રિત અને સરળ બનાવતું મુખ્ય તંત્ર છે....!"

વિદ્યાર્થીનીઓની શૈક્ષણિક અને શિક્ષણેત્તર સિદ્ધિઓ

પ્રાચી ભગત
College Best Student
NCC Best Cadet NCC-C Certificate

પ્રિયાંશી ખટીક
Sporst Best Leader
All India Kabaddi Player

માનશી ધનપાલ
Library Best User

મનીષા સોલંકી
NSS Best Leader

કબડ્ડી ચેમ્પિયન ખેલાડીઓ

પ્રિયાંશી ખટીક

દીપ્તિ પ્રજાપતિ

હિમાની પટેલ

જક્ષિતા સોલંકી

ગાયત્રી ખટીક

કશિશ પરમાર

અંકિતા યાદવ

મિત્તલ પાંડે

બલોચ રૂસદા

શેખ ફરહીન

સ્નેહલતા રાજપૂત

કુ. સ્વાર્થી

NCC-C Certificate

શિવાની નિશાદ

NCC-C Certificate

ઉર્વશી ઉમટ

બિનુ જાદૌન

NCC-C Certificate

વિદ્યાર્થીનીઓની શૈક્ષણિક અને શિક્ષણેત્તર સિદ્ધિઓ

પઠાણ અમીરૂન્નીશા
સેમ. 5 & 6 પ્રથમ
સમાજશાસ્ત્ર

રાજપૂત સ્નેહલતા
સેમ. 5 & 6 પ્રથમ
હિન્દી

શેખ સફીના
સેમ. 5 & 6 પ્રથમ
અંગ્રેજી

મન્સૂરી નાઝબીનબાનુ
સેમ 5 & 6 પ્રથમ
મનોવિજ્ઞાન

ઉમટ ઉર્વશી
સેમ 5 & 6 પ્રથમ
અર્થશાસ્ત્ર

પટેલ પાયલ
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
હિન્દી

પટણી કોમલ
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
અર્થશાસ્ત્ર

સોલંકી વંદના
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
સમાજશાસ્ત્ર

જાગડુ રૂહીન
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
મનોવિજ્ઞાન

કુરેશી તૈયબાખાતૂન
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
અંગ્રેજી

શેખ ફરહીનબાનુ
સેમ. 1 & 2
સંસ્કૃત પ્રથમ

પરમાર ભવ્યા
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
સંસ્કૃત

અન્સારી સિફા
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
ઈતિહાસ

પંચાલ કામિની
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
સંસ્કૃત

મીઠાઈવાલા આફિયા
સેમ. 3 & 4 પ્રથમ
ગુજરાતી

પ્રજાપતિ ખુશી
સેમ. 1 & 2 પ્રથમ
હિન્દી

શેખ લુબ્નાબાનુ
સેમ. 1 & 2 પ્રથમ
અંગ્રેજી

પરમાર ભૂમિકા
સેમ. 1 & 2 પ્રથમ
સમાજશાસ્ત્ર
ગુજરાતી

ઘાંચી મારિયાબાનુ
સેમ. 1 & 2 પ્રથમ
મનોવિજ્ઞાન

પરમાર મૌલિકા
સેમ. 1 & 2 પ્રથમ
અર્થશાસ્ત્ર

દેસાઈ વિરલ
સેમ.1 & 2 પ્રથમ
ઈતિહાસ

યુનિવર્સિટી પરીક્ષામાં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

સેમેસ્ટર-૧ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

PARMAR BHUMIKABEN
SHAIKH LUBNABANU
SWEETY VASWANI
DESAI VIRAL
GHANCHI MARIYABANU
SOLANKI JAKSHITABEN
SONARA URVASHIBEN
GARARA URVASHI
PARMAR MAULIKA
DANTANI RIDDHIBAHEN
BHURIYA KINJALBEN
PATEL DISHABEN
ANSARI SAHEBA
BHADORIYA USHMA
SHAIKH NAZIYABANU
RAJPUROHIT HETVI
PRAJAPATI KHUSHI
PARMAR MITTALBEN
PARMAR NILAXI
PRAJAPATI KHUSHBU

સેમેસ્ટર-૨ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

SHAIKH LUBNABANU
PARMAR BHUMIKABEN
SOLANKI JAKSHITABEN
SWEETY VASWANI
SONARA URVASHIBEN
RANA ISHA
GHANCHI MARIYABANU
PATANI PAYAL
PARMAR MAULIKA
CHAUHAN BHAGYASHREE
RADHANPURI FIJA
MAKWANA HEMANGINIBEN
DASADIYA KHUSHI
MACHHAR RUTVIKABEN
PATEL DISHABEN
PAVAR KUSUM
PARMAR NILAXI
PRAJAPATI KHUSHI
PARIKH NEHABEN
DESAI VIRAL

સેમેસ્ટર-૩ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

BHOJAK KHUSHI
ANSARI ZEBANAAZ
KANPARIYA MISHWA
AJMERI SUJAN
PATHAN SANAPARVIN
SAKINA
PATANI KOMAL
THAKOR ANNUBEN
PATEL PAYALBEN
PARMAR BHAVYABEN
ROHIT ISHIKA
VANOL RIYA
VORAGHANCHI ALFISA
GHANCHI MUSKAN
NAGORWALA SHAAFEEN
VORA SHANIYABANU
SANDHI ZEBABANU
CHAVDA HARSHA
JAGDU RUHIN
ANSARIJULAYA SANIYABANU
MITHAIWALA AAFIYA
SHAIKH ALFINABANU
DEVDAJIWALA IQRA
SHAIKH AAFRINKAUSAR
PIRJADA KARISHMABANU
SHAIKH REHNUMABANU
CHAUHAN DIVYA
CHAUHAN HETALBA
PARMAR KHUSHI
ZALA NEHABA
ANSARI SHIFAAIMAN
CHHAVNIWALA NIDA
ASOPWALA MUSKANBANU
QURESHI TAIYABAKHATUN
PATHAN SAYMABANU
NAKUM SOFIYABANU
BIHOLA JINALBEN
DATANIYA EKTA
ARAB SHARAH
JADEJA JANVIBA
PRAJAPATI PRACHI
PATEL TANVIBEN
PARMAR BHARATIBEN
SOLANKI MANISHA
ANSARI RUSDABANU
PARMAR URVASHIBEN
PATANI ANJALI
PARMAR MONALIBEN
SOLANKI VANDANA

સેમેસ્ટર-૪ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

KANPARIYA MISHWA
SAHANI INDU KUMARI
PATHAN SANAPARVIN
SAKINA
JHA AADITI
ANSARI SHIKABANU
VANKAR ANKITA
PATEL PAYALBEN
BARI MANISHA
PANCHAL KAMINI
SHAIKH ARSHINABANO
VORAGHANCHI ALFISA
PATANI KOMAL
ZALA NEHABA
JAGDU RUHIN
JAIN KHUSHI
MITHAIWALA AAFIYA
SHAIKH ALFINABANU
SHAIKH AAFRINKAUSAR
PIRJADA KARISHMABANU
SHAIKH REHNUMABANU
CHAUHAN DIVYA
CHAUHAN HETALBA I
PARMAR KHUSHI
PARIKH MARGI
NAGORWALA SHAAFEEN
ANSARI SHIFAAIMAN
CHHAVNIWALA NIDA
QURESHI TAIYABAKHATUN
ASOPWALA MUSKANBANU
NIRMAL MONIKA
ANSARIJULAYA SANIYABANU
PRAJAPATI PRIYA
PATHAN SAYMABANU
NAKUM SOFIYABANU
VAGHELA ISHITA
BIHOLA JINALBEN
DATANIYA EKTA
PARMAR HONEYBEN
RAVAT JYOTIKA
PARMAR BHARATIBEN
SOLANKI MANISHA
ANSARI RUSDABANU
PARMAR MONALIBEN
SOLANKI VANDANA
DESAI SNEHAL
RATHWA DEVISHABEN

યુનિવર્સિટી પરીક્ષામાં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

સેમેસ્ટર-૫ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

KATIYA AAFRIN
PATEL JYOTSNABEN
SHAIKH MAHEKBANU
THAKOR MANSI
KANDEL MONALISHA
YADAV MUSKAN
RAJPUT NILAMKUMARI
SOLANKI PRIYANSHI
SHAIKH SAFINA
SHAIKH SANIYA
SINGH SIMRAN
QURAISHI TANAJBANU
TELI AARTI
MOMIN HALIMABIBI
KUSHWAH HEMA DEVI
BHATT HITANSHI
JHA KAJALKUMARI
DABHI KIRANBEN
MISHRA LAXMIKUMARI
PATHAK NANDANI
RAJPUT SNEHLATA
CHAUHAN VASUNDHARA
VAGH ANJALI
PATHAN ASMABANU

PARMAR BHUMIKA
TIWARI CHHAYA
PATNI DIVYABEN
BHATT JIGNABEN
BISORA MAHEJABIN
SOLANKI ANITABAHEN
CHATRARIYA MANSI
PATHAN MUSKAN
MANSURI NAZMINBANU
TIWARI NIDHI
SAIYED NILOFARBANU
PARMAR PINAL
BHAGAT PRACHI
KOJAR SALMAFATEMA
RADHANPURI SALOMI
SAIYED SAMIRA
MALEK SANA
HAKIMJI SEEMA
PATEL ANISHABEN
RABARI CHEHARBEN
RAJPUT LALITABEN
VORA MANISHABAHEN
DHANEK VAISHNAVI
PAL NEESHA

UMAT URVASHI
CHAUHAN YOGINI
KHALIFA ZOYABANU
MAKWANA AARTIBEN
PATHAN AMIRUNISHA
PATHAN MAHENOORBANU
DODIYA ARPITABAHEN
SIPAI ASFIYABANU
MESARIYA BHAVIKABEN
SOLANKI CHETANABEN
SAMARIYA DAKSHA
RATHOD GAYATRIBEN
DESAI JANVI
PATNI JINALBEN
PAGI JYOTIBEN
CHAVDA KHUSHI
RATHOD PAYALBEN
BORISAGAR PRITIBEN
MESARIYA PRIYANKABEN
SAIYED RAHENUMA
SOLANKI SHIVANGI
GOHEL URVASHIBEN
RAJPUT NAMRATAKUMARI
RAVAT VANITABEN

સેમેસ્ટર-૬ માં પ્રથમ વર્ગ મેળવનાર તેજસ્વી તારલાઓ

PATEL JYOTSNABEN
SHAIKH MAHEKBANU
THAKOR MANSI
SOLANKI PRIYANSHI
SHAIKH SAFINA
SHAIKH SANIYA
CHAUHAN YOGINI
AGARWAL SHRADDHA
SINGH SIMRAN
TELI AARTI
BHATT HITANSHI
JHA KAJALKUMARI
DABHI KIRANBEN
MISHRA LAXMIKUMARI
PATHAK NANDANI
RAJPUT SNEHLATA
CHAUHAN VASUNDHARA
VAGH ANJALI
GOSWAMI ANJALIBEN
PATHAN ASMABANU

PARMAR BHUMIKA
TIWARI CHHAYA
BHATT JIGNABEN
UMAT URVASHI
CHATRARIYA MANSI
PATHAN MUSKAN
MAKWANA AARTIBEN
TIWARI NIDHI
SAIYED NILOFARBANU
PARMAR PINAL
BHAGAT PRACHI
SOLANKI CHETANA
RADHANPURI SALOMI
MALEK SANA
PATEL ANISHABEN
RABARI CHEHARBEN
VEGADA HINABEN
THAKOR KHUSHI
RAJPUT LALITABEN
SAIYED RAHENUMA

RAJPUT NAMRATAKUMARI
PAL NEESHA
PATEL RAJVIBEN
PATHAN MAHENOORBANU
NISHAD SHIVANIKUMARI
KHALIFA ZOYABANU
MANSURI NAZMINBANU
PATHAN AMIRUNISHA
SOLANKI ANITABAHEN
SIPAI ASFIYABANU
MESARIYA BHAVIKABEN
KOJAR SALMAFATEMA
SAMARIYA DAKSHA
RATHOD GAYATRIBEN
SAMARIYA JYOTI
CHAVDA KHUSHI
RATHOD PAYALBEN
MESARIYA PRIYANKABEN
VORA MANISHABAHEN
DHANEK VAISHNAVI
RAVAT VANITABEN

"શિક્ષણ એ એવું હથિયાર છે જેનો ઉપયોગ કરીને તમે દુનિયાને બદલી શકો છો..." (મહાત્મા ગાંધી)

"શિક્ષણ એ છે જે જીવને જાગૃત કરે છે, આત્માને પ્રકાશ આપે છે અને ધર્મની ઓળખ કરાવે છે." (દયાનંદ સરસ્વતી)

કૉલેજનું મોરપીંછ : સ્પોર્ટ્સ વિભાગ

પ્રિ. ડૉ. ધરમશી દેસાઈ

વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫ દરમ્યાન સંસ્થામાં રમત-ગમત વિભાગ સતત ધમધમતો રહ્યો. ગુજરાત યુનિવર્સિટી આંતર કોલેજના કેલેન્ડરને ધ્યાનમાં રાખીને સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીનીઓએ રમત-ગમતની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ (ક્રોસ કન્ટ્રી, ખો-ખો, હૉકી, કબડ્ડી, બોક્સિંગ, દોડ) માં ઉત્સાહભેર ભાગ લઈ કૉલેજનું ગૌરવ વધાર્યું હતું. આ વર્ષે પણ ડૉ.ધરમશી દેસાઈએ જુદા-જુદા પ્રકારની જવાબદારી નિભાવી હતી. જેમાં પ્રથમ સંસ્થાના વડા તરીકે ત્યારબાદ સંસ્થાના શારીરિક શિક્ષણના અધ્યાપક તરીકે તેમજ તેની સાથે ગુજરાત યુનિવર્સિટી સ્થાનિક રમત સમિતિના મંત્રી તરીકે જવાબદારી નિભાવી હતી..

શારીરિક શિક્ષણના અધ્યાપક તરીકે સંસ્થામાં વિવિધ રમતોની નોટીસ દ્વારા ખેલાડી મિત્રોને એકઠા કરવામાં આવ્યા. ત્યાર બાદ એક પછી એક એમ દરેક રમતની ટીમ નક્કી કરવામાં આવી અને સમય પ્રમાણે તેમની પ્રેકટીસની પણ શરૂઆત કરવામાં આવી. આ વર્ષે પણ સંસ્થામાં વિવિધ ખેલાડીએ પોતાના નામ નોંધાવી પ્રેક્ટીસમાં હાજર થયા હતાં. ક્રોસ-કન્ટ્રી) ૧૦ કિ.મી દોડ (કબડ્ડી ,ખો-ખો ,બેડમિન્ટન ,બોક્સિંગ , હોકી જેવી રમતોમાં ખેલાડીઓએ સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન સુંદર તૈયારી કરી હતી. વર્ષ દરમ્યાન યોજાયેલ વિવિધ રમતોમાં આપણી કૉલેજે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદર્શન કર્યું હતું. જેની ઝલક જોઈએ તો....

- **કબડ્ડી:**
  1. કબડ્ડીમાં આપણી સંસ્થાની ટીમે સતત નવમી વખત ગુજરાત યુનિવર્સિટી ચેમ્પિયન ટ્રોફી "ઓગસ્ટ હેલ્થકેર એલ.એલ.પી.યુ.,શિકાગો" આપણી સંસ્થાને નામે કરી કૉલેજનું ગૌરવ વધાર્યું.
  2. કબડ્ડી ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્ટર યુનિવર્સિટી સ્પર્ધા માટે નીચેની પાંચ ખેલાડીઓ પસંદગી પામી એસ.જી.બી યુનિવર્સીટી, અમરાવતી,મહારાષ્ટ્ર ખાતે રમવા ગયા હતાં.
     (૧) કુ.હિમાની પટેલ (ગુજરાત યુનિવર્સિટીના કેપ્ટન તરીકે નિયુક્ત થયા હતાં.)
     (૨) કુ. દીપ્તિ પ્રજાપતિ
     (૩) કુ.પ્રિયાંશી ખટીક
     (૪) કુ.ગાયત્રી ખટીક
     (૫) કુ. મિત્તલ પાંડે
  3. ઓલ ઈન્ડિયા સીનીયર મહિલા કબડ્ડી સ્પર્ધામાં ગુજરાત રાજ્યમાંથી કુ.હિમાની પટેલ અને કુ.દીપ્તિ પ્રજાપતિ પસંદગી પામ્યા હતાં.
- **ખો-ખો:** જી.જી.ટી યુનિવર્સિટી, બાંસવાડા, રાજસ્થાન ખાતે નીચેની ખેલાડીઓ ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્ટર યુનિવર્સિટી રમવા ગયા હતાં.
  (૧) પરમાર કશીસ
  (૨) યાદવ અંકિતા
- **હૉકી:** એસ.જી.વી યુનિવર્સિટી, જયપુર, રાજસ્થાન ખાતે ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્ટર યુનિવર્સિટીમાં કુ.આયુષી ચાંપાનેરીએ ભાગ લીધો હતો.
- **બોક્સિંગ :** ઓલ ઈન્ડિયા સીનીયર મહિલા બોક્સીંગ સ્પર્ધામાં કુ .હેતલ દામાએ ઓલ ઈન્ડિયામાં તૃતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું.
- **દોડ :** ગુજરાત યુનિવર્સિટી આંતર કૉલેજ ખેલકૂદ સ્પર્ધાઓમાં આપણી કૉલેજની ૧૫ (પંદર) ખેલાડીઓએ દોડની વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધો હતો.

આમ, વર્ષ દરમિયાન વિવિધ રમતોમાં આપણી સંસ્થાની ખેલાડીઓએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ સંસ્થાનું નામ રોશન કર્યું હતું.

કૉલેજનું મોરપીંછ - સ્પોર્ટ્સ વિભાગ

ખો-ખો નું પ્રતિનિધિત્વ કરતી આપણી કૉલેજની ટીમ

સતત નવમી વખત ચેમ્પિયન ટીમ

આપણી કૉલેજની કબ્બડી ટીમ

ક્રોસ કંટ્રી ૧૦ km દોડ

વર્તમાનપત્રોમાં અમારી કૉલેજ

છભૌવ : ડૉ.ધીરજ વણકર નાથદ્વારા મુકામે 'હિંદી સાહિત્ય વિભૂષણ'ની માનદ ઉપાધિથી અલંકૃત

તાજેતરમાં સાહિત્ય મંડળ, નાથદ્વારા દ્વારા ૧૪,૧૫ સપ્ટેમ્બર–૨૦૨૪ બે દિવસીય આયોજિત 'હિન્દી લાવો દેશ બચાવો સમારોહ' માં ભારતભર ના લેખકોને સન્માનિત કરવામાં આવ્યા. આ ગરીમામય કાર્યક્રમમાં ડૉ. ધીરજ વણકરને 'હિંદી સાહિત્ય વિભૂષણ' ની માનદ ઉપાધિથી અલંકૃત કરવામાં આવ્યા હતા.

અમદાવાદની જીએલએસ કોલેજ ફોર ગર્લ્સના હિન્દી વિભાગાધ્યક્ષ તથા અરવલ્લી જિલ્લાના છભૌવ ગામના જાણીતા કવિ હાઈકુકાર, વિવેચક સંપાદક અને અનુવાદક ડૉ.ધીરજ વણકરને તેમના સાહિત્યિક યોગદાન બદલ વિવિધ સાહિત્યિક સંસ્થાઓ દ્વારા ૨૦ વખત સન્માનિત કરવામાં આવ્યા છે. તેમણે૩૪ જેટલા પુસ્તકો લખ્યા છે. તેઓના માર્ગ દર્શન હેઠળ–૬ વિદ્યાર્થીઓ પીએચ.ડી ની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કરી ચુક્યા છે.

લાલ દરવાજાની કોલેજમાં હિન્દી સપ્તાહની ઉજવણી

અમદાવાદ । લાલ દરવાજામાં આવેલ જીએલએસ કોલેજ ફોર ગર્લ્સમાં હિન્દી વિભાગ દ્વારા હિન્દી સપ્તાહની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. મોટી સંખ્યામાં લોકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

गुजरात वैभव

जीएलएस कॉलेज फॉर गर्ल्स में स्वागत कार्यक्रम आयोजित

સદ્‌ગુણા એન્ડ બીડી આર્ટ્સમાં ઈનામ વિતરણ

સદ્‌ગુણા એન્ડ બીડી આર્ટ્સ કોલેજનો ૫૮મો વાર્ષિક ઇનામ વિતરણ કાર્યક્રમ યોજાયો હતો, જેમાં છેલ્લાં વર્ષના વિદ્યાર્થીઓનો શૈક્ષણિક અને બિન-શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં વિજેતા વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપી પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવ્યા હતા.

યુવાનોએ સોશીયલ મિડિયાનો ઉપયોગ વિવેકપૂર્વક કરવો જોઈએ:સંજય વકીલ

હાર્દિક અભિનંદન

ખુશી ઠાકોર (જુનિયર ક્લાર્ક)
નિમણૂંક તા. ૦૯/૧૨/૨૦૨૪

નરેશ સરપોટા (પટાવાળા)
નિમણૂંક તા. ૧૬/૧૨/૨૦૨૪

વાર્ષિક ઈનામ વિતરણ સમારંભની ઝાંખી

પ્રિ.ડૉ.સંજય વકીલ (એચ.એ.કૉલેજ ઑફ કોમર્સ) અને પ્રિ.ડૉ.ધરમશી દેસાઈના વરદ્ હસ્તે ઈનામ વિતરણ

આબુ પર્વત ટ્રેકિંગની યાદગાર ક્ષણ

ડૉ.માલદે ઓડેદરા, ડૉ.કવિતા પટેલ, ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખ
ડૉ.અમિત પટેલ, ડૉ.ભૂપેશ ગુપ્તા, ડૉ.પ્રકાશ ડાભી

માઉન્ટ આબુ એ રાજસ્થાન રાજ્યનું એક સુંદર અને પ્રાકૃતિક સૌંદર્યથી ભરેલું હિલ સ્ટેશન છે. માઉન્ટ આબુ હંમેશાંથી ટ્રેકિંગ અને પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય માટે જાણીતું સ્થળ રહ્યું છે. વિદ્યાર્થીઓમાં સાહસિકતા, ટીમવર્ક, પર્યાવરણ અંગે જાગૃતિ, સ્વાવલંબન, અનુશાસન અને સહકાર જેવી ગુણવત્તાઓ વિકસિત થાય એ હેતુથી કૉલેજના આચાર્ય ડૉ.ધરમશી દેસાઈની અનુમતિ અને ડૉ.માલદે ઓડેદરાના માર્ગદર્શન હેઠળ અમારી કૉલેજ દ્વારા પ્રથમ વખત ૧૨ અને ૧૩ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ 'આબુ પર્વત ટ્રેકિંગ' નું સફળ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. તા.૧૨.૦૨.૨૦૨૫ ના રોજ સવારના ૫.૩૦ કલાકે શ્રીજી ટુરીઝમની ટ્રાવેલ્સમાં ૫૨ વિદ્યાર્થીનીઓ અને ૬ અધ્યાપકો સાથે અમારું ગૃપ માઉન્ટ આબુ માટે રવાના થયું. સવારે ૮.૩૦ થી ૯.૩૦ દરમ્યાન રસ્તામાં ચા-નાસ્તો કર્યા બાદ અમે સૌ અમારા રાત્રિ રોકાણ સ્થળ રવિ રાંજના હોટલ, માઉન્ટ આબુ પહોંચ્યા. ત્યાં સૌ વિદ્યાર્થીનીઓને પહેલાંથી નક્કી કરેલ ગૃપ પ્રમાણે રૂમની ફાળવણી કરવામાં આવી. સૌએ થોડી આરામની ઘડીઓ લઈ, બપોરનું ભોજન લઈને અમે સૌએ અચલ ગઢ તથા જોવાલાયક અન્ય સ્થળોની મુલાકાત લીધી તથા માઉન્ટ આબુના સૌથી ઊંચા ગુરૂ શિખર પર્વતની યાત્રા કરી. માર્ગમાં અનેક કુદરતી દ્રશ્યો અને શાંતિમય વાતાવરણનો અનુભવ થયો. સાંજના સમયે હોટલ પર ફરી રાત્રે સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. ગીત, કાવ્યો અને નૃત્યથી બધાએ આનંદ માણ્યો અને ભોજન કરી સૌએ પોત-પોતાના રૂમમાં આરામ કર્યો.

તા.૧૩.૦૨.૨૦૨૫ ના દિવસે સવારે ૬.૦૦ વાગ્યે અમે સૌ ટ્રેકિંગ માટે જંગલ વિસ્તારમાં ગયાં. ટ્રેકિંગ દરમિયાન માર્ગદર્શકોએ વન્યજીવન અને પ્રાકૃતિક સંરક્ષણ અંગે માહિતી આપી. ટ્રેકિંગ દરમિયાન વિદ્યાર્થીનીઓએ કુદરતી વાતાવરણ, વન્યજીવન અને સ્વસ્થ જીવનશૈલી અંગે સારી સમજ મેળવી. સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યા સુધી ટ્રેકિંગ કર્યા બાદ ચા-નાસ્તો કર્યો.ત્યારબાદ અમે સૌએ નકી લેક અને આજુબાજુના જોવાલાયક સ્થળોની પણ મુલાકાત લીધી તથા માઉન્ટ આબુના બજારમાં શોપીંગ પણ કરી. બપોરે જમ્યા બાદ ટ્રાવેલ્સમાં બેસી આનંદ કરતાં કરતાં અમે સૌ અંબાજી ખાતે પહોંચ્યા. મંદિર બંધ હોવાથી બહારથી જ અંબાજી માતાજીના દર્શન કરી અમે ખેડબ્રહ્મા ખાતે આવેલ અંબાજી માતાજીના ધામ જવા માટે નીકળ્યાં. સાંજના સમયે ખેડબ્રહ્મા પહોંચી અંબાજી માતાજીના દર્શન કરી જ ત્યાં રાત્રિ ભોજન લઈ અમે સૌ પરત અમદાવાદ આવવા માટે નીકળ્યાં. રાત્રે ૧૦.૦૦ વાગ્યે અમે સૌ સફર પુરી કરી સુરક્ષિત રીતે કૉલેજ કેમ્પસમાં પહોંચ્યા. આ ટ્રેકિંગ કેમ્પ એક યાદગાર અને શીખવનાર અનુભવ રહ્યો. માઉન્ટ આબુ ટ્રેકિંગ કેમ્પ વિદ્યાર્થી જીવનમાં યાદગાર અને ઘણું જ શીખવાની તકો ધરાવતો અનુભવ રહ્યો. આ કેમ્પ દ્વારા ફક્ત ભૌતિક સ્વાસ્થ્ય નહીં પરંતુ માનસિક અને સામાજિક ક્ષમતા પણ વિકસિત થઈ.

આબુ પર્વત ટ્રેકિંગમાં શ્રીજી ટ્રાવેલ્સના આયોજક અમિતભાઈ વાજા અને ક્રિતીકાબેનનો ખૂબ સારો સહકાર પ્રાપ્ત થયો. અમિતભાઈ વાજા તથા તેમની ટીમના નમ્ર અને સહયોગી સ્વભાવની સૌએ નોંધ લીધી. ચા-નાસ્તો, જમવાનું ખરેખર ખૂબ જ સારું અને સાત્વિક હતું. આ ટ્રેકિંગ કેમ્પને સફળ અને યાદગાર બનાવનાર ડૉ.કવિતા પટેલ, ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખ, ડૉ.અમિત પટેલ, ડૉ.ભૂપેશ ગુપ્તા તથા ડૉ.પ્રકાશ ડાભીના યોગદાનને કેવી રીતે ભૂલાય...! ખરેખર 'આબુ પર્વત ટ્રેકિંગ' એ ફક્ત એક પ્રવાસ નહીં, પરંતુ જીવનભર યાદ રહે તેવો અવિસ્મરણીય અનુભવ હતો. કુદરતની નજીક જતાં અમને સ્વયંને ઓળખવાની તક મળી. ટેકનોલોજીથી ભરેલી દિનચર્યા વચ્ચે શાંતિ, સહકાર અને સહઅસ્તિત્વનો સાચો અર્થ સમજાયો. રાત્રે ખુલ્લા આસમાને, તારાઓની નીચે, જમીન પર બેઠા ત્યારે લાગ્યું કે જીવનમાં સાચો આનંદ નાનકડી ઘડીઓમાં છુપાયો છે. આવાં સાહસિક પ્રવાસો આપણને શીખવે છે કે પુસ્તકો બહારનું જીવન કેટલું વિસ્તૃત છે, જ્યાં આપણે એકબીજાને સમજી શકીએ, કુદરત સાથે જોડાઈએ અને આત્મવિશ્વાસ અને ભવિષ્ય માટેની નવી ઊર્જા મેળવીએ છીએ. આ ટ્રેકિંગ કેમ્પ એક અવિસ્મરણીય અને ખૂબજ યાદગાર અનુભવ રહ્યો જેનું સ્મરણ હૃદયમાં અનંત કાળ સુધી જીવંત રહેશે... અને અંતે......

"ક્યાંક દૂર જવાનું હોય, તો અંદરથી નજીક આવવું પડે છે."

"પગલાં ભર્યાં પહાડો તરફ, મળ્યું મનનું શાંતિભર્યું શિખર."

"એક એક પગલાંએ દૂરીઓ માપી, અને અંતરે દૂર રહેલું પોતાનાં ભીતરનું હિંમતભર્યું સ્વરૂપ મળ્યું."

"પ્રવાસ એ સમયનું એવું પાનું છે, જેને આપણે વર્ષો સુધી ફરી ફરી વાંચતા રહીએ છીએ."

આબુ પર્વત ટ્રેકિંગની યાદગાર ક્ષણ

NCC Report for Year 2024-25

Dr. Ulupi Rathod

Introduction:

NCC, the world's largest uniformed organization, holds the motto of 'Unity and Discipline' and plays a significant role in shaping the next generation as responsible civilians in the form of cadets. GLS (Sadguna & B.D.) College for Girls has a proud history of NCC achievements, and the tradition continues in the year 2024-25.

Activities:

1. **IPL Match at Narendra Modi Stadium (17/04/24)**
   Cadets were provided tickets of IPL match by NCC Unit. 26 cadets enjoyed the match along with ANO.
2. **International Yoga Day Celebration (21/06/2024)**
   The year commenced with the celebration of International Yoga Day in the NCC unit. Cadets actively participated in this event, promoting the importance of yoga for physical and mental well-being.
3. **Army Weapon Exhibition (26/07/24)**
   An exhibition of various weapons used in war was arranged at Main Unit NCC, Law Garden.29 cadets along with their parents/guardians visited and acquired knowledge about Indian Army and weapons.
4. **NCC Orientation (29/07/24)**
   An orientation for NCC was arranged in college for Sem 1 cadets. ANO of the college Major Ulupi Rathod gave detailed information about NCC to the freshers.
5. **NCC First Year Selection (09/08/24)**
   A selection process for first year NCC cadets was arranged at 1 Guj. Girls Bn. NCC. The cadets who passed through both written and practical tests were selected.
6. **Har Ghar Tiranga (14/08/24)**
   A rally with slogans was arranged on the theme of Har Ghar Tiranga near college surrounding area.
7. **Independence Day (15/08/24)**
   College NCC Unit celebrated Independence Day with Hon.VC Dr.Niraja Gupta at Gujarat University. 49 cadets remained present for the celebration.
8. **A Lecture on World Entrepreneur Day (22/08/24)**
   Ex NCC cadets who are successful in their respective fields interacted with current cadets and students, as to how to carve their path to success. They gave information about prospectus in various fields, motivated the cadets and assured to help them for their progress.
9. **Poster making competition (08/09/24)**
   ‘Me and My Environment’ was the theme of poster making competition. Cadets participated with zeal and expressed their ideas to save environment.

10.Firing (25/11/24)

All three years cadets did firing on firing range at Shahibaug, Army Firing range.

11.Republic Day (26/01/25)

GLS Girls College NCC Girls Cadets conducted all the procedure of piloting, parade and flag hoisting procedure, at GLS University, Law Garden.

12.Training and Camps:

Throughout the year, cadets underwent rigorous training in various disciplines, including drill, firing, map-reading, and field and battle craft. They also participated in camps organized by the battalion, further enhancing their skills and knowledge.

13.Outstanding Achievement by Cadets in Special Camp

1. Cdt. Saheba Sajidali Ansari
   Gujarat Trek-III Gadh, 18-25 Nov. 2024
2. Cdt. Ashwini Kamlesh Bhandare
   ATT Camp 11 Rapid Sig. Regt., 7-18 January 2025
3. Cdt. Patel Nupur Prakasbhai
   ATT Camp 11 Rapid Sig. Regt., 7-18 January 2025

14.Certification Exams:

18 cadets appeared for the B certificate exam on 21st and 23rd February 2025, while 13 cadets appeared for the C certificate exam on 14th and 16th February 2025. These exams tested their proficiency and understanding of NCC principles.

15.NCC Unit is proud to declare Cdt. Bhagat Prachi and Cdt. Umat Urvashi as the best NCC cadet for the year 2024-25.

એન.એસ.એસ. પ્રવૃત્તિ અહેવાલ

ડૉ.રશ્મિકાન્ત એસ. ધ્રુવ

જીએલએસ (સદ્‌ગુણા એન્ડ બી.ડી.) કૉલેજ ફૉર ગર્લ્સ, અમદાવાદના એન.એસ.એસ. વિભાગ દ્વારા વર્ષ દરમિયાન વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવી.

- તા.૧૫-૦૮-૨૦૨૫ ના રોજ ગુજરાત યુનિવર્સિટી ખાતે ધ્વજવંદન કાર્યક્રમમાં ૧૦ વિદ્યાર્થિનીઓ અને એન.એસ.એસ. ઈન્ચાર્જ ડૉ. રશ્મિકાન્ત ધ્રુવે ભાગ લીધો.
- તા.૧૨-૦૯-૨૦૨૪ Integrating child Protection in NSS Rural Camps at Ahmedabad Management Association ખાતે ડૉ.રશ્મિકાન્ત ધ્રુવે ભાગ લીધો.
- તા.૩૦-૦૯-૨૦૨૫ ના રોજ કૉલેજમાં સ્વચ્છતા અભિયાન કાર્યક્રમમાં મોટી સંખ્યામાં વિદ્યાર્થિનીઓએ ઉત્સાહભેર ભાગ લીધો હતો.
- તા.૨૬-૦૧-૨૦૨૫ ના રોજ ગુજરાત લૉ સોસાયટી ખાતે ધ્વજવંદન કાર્યક્રમમાં એન.એસ.એસ.ની વિદ્યાર્થિનીઓ અને ઈન્ચાર્જ ડૉ.રશ્મિકાન્ત ધ્રુવ હાજર રહ્યા.

એન.સી.સી. પ્રવૃત્તિઓની ઝલક

૨૬ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ઉજવણી આદરણીય શ્રી સુધીર નાણાવટીની નિશ્રામાં

ક્રિકેટ મેચનો આનંદ માણતી એનસીસી કેડેટ્સ

યોગાસન કરતી એનસીસી કેડેટ્સ

રક્તદાન

પોસ્ટર મેકિંગ

કુલપતિ ડૉ.નિરજા ગુપ્તા સાથે ડૉ.ઉલૂપી રાઠોડ

શસ્ત્ર પ્રદર્શિની

સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ પર એક નજર

ડૉ. ઉલૂપી રાઠોડ,
ડૉ. પ્રજ્ઞા પરીખ

1. તા.૧૯-૦૭-૨૦૨૪ ના રોજ આપણી કૉલેજ કક્ષાએ સેમ-૧ માં પ્રવેશ લેનાર વિદ્યાર્થીની બહેનો માટે ઓરિએન્ટેશન કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. જે અંતર્ગત સેમ-૩ અને સેમ-૫ ની વિદ્યાર્થીની બહેનોએ નવી વિદ્યાર્થીનીઓના સ્વાગત માટે પ્રાર્થના, સ્વાગત નૃત્ય, એકપાત્રીય અભિનય રજૂ કર્યા.
2. યુથ ફેસ્ટિવલ-૨૦૨૪ માં વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં પ્રતિનિધિત્વ કરવા પસંદગી માટે કૉલેજ કક્ષાએ વિવિધ સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું તથા વિજેતા જાહેર કરવામાં આવ્યા.

સ્પર્ધાનું નામ	વિજેતાનું નામ
પોસ્ટર મેકિંગ	વનોલ રિયા
કાર્ટુનિંગ	શેખ ફરહીનબાનુ
રંગોળી	વનોલ પ્રિયા
મહેંદી	મન્સૂરી આમેનાખાતુન

3. યુથ ફેસ્ટિવલ (શહેર વિભાગ) અંતર્ગત વિવિધ સ્પર્ધાઓ સંદર્ભે ગુજરાત યુનિવર્સિટી દ્વારા એક વર્કશોપનું આયોજન તા.૨ અને ૩ સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૪ ના રોજ કરવામાં આવ્યું. આ વર્કશોપમાં ૧૮ વિદ્યાર્થીઓએ સક્રિય ભાગ લીધો.
4. શ્રીમતી સરલાબેન ચતુરભાઈ ઈસ્ન્ટીટ્યુટ ઑફ કૉમર્સ, દહેગામના યજમાનપદે ગુજરાત યુનિવર્સિટી યુવક મહોત્સવ (શહેર વિભાગ)માં કૉલેજની વિદ્યાર્થીનીઓ રાદડીયા જ્હાન્વી (શીઘ્ર વક્તૃત્વ), શેખ ફરહીન (કાર્ટુનિંગ), કાનપરિયા મિશ્વા અને રાદડીયા જ્હાન્વી (ડીબેટ), મન્સુરી આમેના (મહેંદી), વનોલ પ્રિયા (રંગોલી) વનોલ રિયા (પોસ્ટર મેકિંગ), કાનપરિયા મિશ્વા, કુશવાહા સુહાની, ગોલેતર આસ્થા (ક્વીઝ) ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ નોંધનીય પ્રદર્શન કર્યું.
5. તા.૮-૧૦-૨૦૨૪ ના મંગળવારે નવરાત્રિ નિમિત્તે કૉલેજની વિદ્યાર્થીની બહેનો માટે ફ્રીસ્ટાઈલ ગરબા કોમ્પિટિશનનું આયોજન કૉલેજના કે.આર. સંત હોલમાં કૉલેજ સમય દરમ્યાન કરવામાં આવ્યું. જેમાં વિવિધ વિજેતાઓ જાહેર કરવામાં આવ્યા.

સ્પર્ધાનું નામ	વિજેતાનું નામ
બેસ્ટ ઓલ ઓવર	ઠાકોર કેના
બેસ્ટ ડ્રેસીંગ	1. સોલંકી મનીષા 2. વનોલ પ્રિયા 3. સંગીતા
બેસ્ટ પરફોર્મન્સ	1. કાનપરિયા મિશ્વા 2. સોલંકી વંદના 3. સુથાર ફાલ્ગુની
કોન્સોલેશન પ્રાઈઝ	1. કુશવાહા સુહાની 2. પ્રજાપતિ પ્રિયંકા

વર્ષ દરમ્યાન કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પર એક નજર

સેમેસ્ટર-૧ માં પ્રવેશ મેળવેલ વિદ્યાર્થીનીઓ માટે ઓરિએન્ટેશન કાર્યક્રમ

મહેંદી સ્પર્ધા

ઓરિએન્ટેશન કાર્યક્રમ

યુવક મહોત્સવ

જીએલએસ ખાતે ગણતંત્ર દિવસની ઉજવણી

રક્તદાન (ડૉ ભુપેશ ગુપ્તા, ડૉ અમિત પટેલ અને ડૉ પ્રકાશ ડાભી)

વર્ષ દરમ્યાન કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પર એક નજર

શિક્ષક દિવસની ઉજવણી

નવરાત્રિ અંતર્ગત અંબે માં ની આરતી

વિદાય કાર્યક્રમ

ગરબાની રમઝટ

વિદાય કાર્યક્રમ

ધ્વજવંદન કાર્યક્રમમાં એન.એસ.એસ.ના સ્વયંસેવકો

ગરબાની વેશભૂષામાં કોલેજ સ્ટાફ

વિભાગીય પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી

હિન્દી દિવસ ઉજવણી

વિશ્વ આત્મહત્યા નિવારણ દિવસ (મનોવિજ્ઞાન વિભાગ)

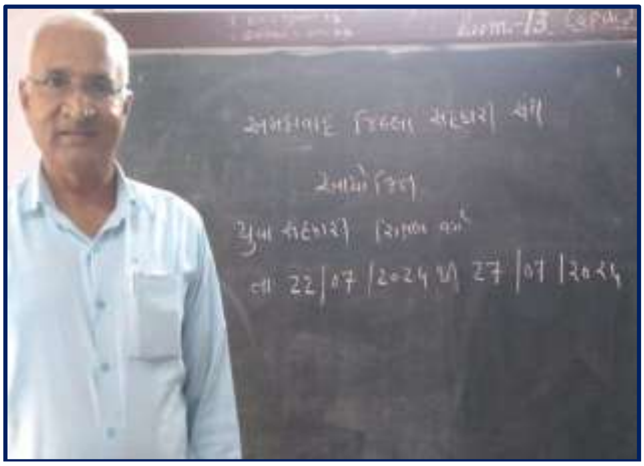

યુવા સહકારી શિક્ષણ વર્ગ (અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ)

હિન્દી વિભાગ દ્વારા આયોજિત વિવિધ સ્પર્ધાઓની ઝલક

- હિન્દી સાહિત્ય પરિષદ, અમદાવાદ દ્વારા રાજ્ય સ્તરીય સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આપણી કૉલેજની હિન્દી વિષયની ચાર વિદ્યાર્થીનીઓએ વિવિધ સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ સિલ્વર મેડલ પ્રાપ્ત કર્યા હતાં. જેમાં, ડૉ.અંબાશંકર નાગર હિન્દી પ્રતિભાખોજ પ્રતિયોગિતામાં કુ.પાયલ પટેલે સમગ્ર ગુજરાતમાં પ્રથમ ક્રમાંક પ્રાપ્ત કર્યો હતો. કૈલાશપ્રસાદ ચૌધરી ગીતા-જ્ઞાન પ્રતિયોગિતામાં કુ.પાયલ પટેલે સમગ્ર ગુજરાતમાં દ્વિતીય ક્રમાંક પ્રાપ્ત કર્યો હતો. શ્રી રામગોપાલ ગિરધારીલાલ સરાફ નિબંધ પ્રતિયોગિતામાં કુ.અન્નુ ઠાકોરે સમગ્ર ગુજરાતમાં દ્વિતીય ક્રમાંક પ્રાપ્ત કર્યો હતો. ડૉ.અંબાશકર નાગર હિન્દી પ્રતિભાખોજ નિબંધ લેખન સ્પર્ધામાં કુ.વિમલા ઘાંચીએ સમગ્ર ગુજરાતમાં દ્વિતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યો હતો. વિજેતા સર્વ સ્પર્ધકોએ હિન્દી સાહિત્ય પરિષદ દ્વારા સિલ્વર મેડલ પ્રાપ્ત કરી કૉલેજનું ગૌરવ વધાર્યું હતું.
- ગુજરાત પ્રાન્તીય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત કાવ્યપઠન સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમાંક કુ.જાનવી બંસલ, દ્વિતીય ક્રમાંક કુ.આમેના ખાતુન અને તૃતીય ક્રમાંક કુ.ચાંદની તોમરે પ્રાપ્ત કરી પુરસ્કાર મેળવ્યા હતાં.
- ૧૪ સપ્ટેમ્બર હિન્દી દિવસ અંતર્ગત કૉલેજમાં કાવ્યપઠન, નિબંધ લેખન, સાહિત્યિક પોસ્ટર સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું જેમાં ૫૦ વિદ્યાર્થીનીઓએ ઉત્સાહથી ભાગ લીધો. કાવ્યપઠન સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમાંક કુ.જાનવી બંસલ, દ્વિતીય ક્રમાંક કુ.આમેના ખાતુન અને તૃતીય ક્રમાંક કુ.ચાંદની તોમરે પ્રાપ્ત કર્યો. નિબંધ લેખન સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમાંક કુ.નેહાબા ઝાલા, દ્વિતીય ક્રમાંક કુ.નિદા છાવનીવાલા તથા તૃતીય ક્રમાંક કુ.દેવાંશી નાયકે પ્રાપ્ત કર્યો. સાહિત્યિક પોસ્ટર સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમાંક કુ.પ્રિયા વણોલ, દ્વિતીય ક્રમાંક કુ. સુહાની કુશવાહા તથા તૃતીય ક્રમાંક કુ.પૂનમ ગુપ્તાએ પ્રાપ્ત કર્યો હતો. વિજેતા સ્પર્ધકોને ટ્રોફી આપવામાં આવી હતી તથા સ્પર્ધામાં ભાગ લેનાર સર્વ સ્પર્ધકોને પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યા હતાં.

પાયલ પટેલ
હિન્દી પ્રતિભાખોજ સ્પર્ધા પ્રથમ
ગીતા-જ્ઞાન પ્રતિયોગિતા દ્વિતીય
રાજ્ય સ્તરીય સ્પર્ધા

અન્નુ ઠાકોર
નિબંધ પ્રતિયોગિતા દ્વિતીય
રાજ્ય સ્તરીય સ્પર્ધા

વિમલા ઘાંચી
હિન્દી પ્રતિભાખોજ
નિબંધ લેખન સ્પર્ધામાં દ્વિતીય
રાજ્ય સ્તરીય સ્પર્ધા

જાનવી બંસલ
કાવ્યપઠન સ્પર્ધામાં પ્રથમ
ગુજરાત પ્રાન્તીય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ

આમેના ખાતુન
કાવ્યપઠન સ્પર્ધામાં દ્વિતીય
ગુજરાત પ્રાન્તીય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ

ચાંદની તોમર
કાવ્યપઠન સ્પર્ધામાં તૃતીય
ગુજરાત પ્રાન્તીય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ

કોજેન્ટ અંતર્ગત કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી

SSIP

કો-ઓર્ડિનેટર : (૧) ડૉ. સ્મિતા પટેલ (૨) ડૉ.અપેક્ષા મહેતા

તા.૨૬-૦૭-૨૦૨૪ને શુક્રવારના રોજ SSIP (COGENT) અંતર્ગત એક દિવસીય 'Investment Awareness Programme'નું આયોજન કરવામાં આવેલ.જેમાં વિષય નિષ્ણાત અમિતાબેન પટેલે 'બચત'નું જીવનમાં શું મહત્વ છે? 'Investment' જુદા જુદા ક્ષેત્રોમાં કેવી રીતે કરી શકાય? તે અંગેનું માર્ગદર્શન વિદ્યાર્થીનીઓને આપ્યું.૪૮ વિદ્યાર્થીનીઓ અને ૧૨ અધ્યાપકોએ આ પ્રોગ્રામમાં ખૂબ જ ઉત્સાહભેર ભાગ લઈને સમગ્ર કાર્યક્રમને સફળ બનાવ્યો.

હર ઘર તિરંગા

કો-ઓર્ડીનેટર : ડૉ. મોહનભાઈ ચાવડા અને ડૉ . જયંતિલાલ બામણીયા

તા.૨૭.૦૧.૨૦૨૫ ના રોજ હર ઘર તિરંગા પ્રવૃત્તિ અંતર્ગત રાષ્ટ્રપ્રેમ-રાષ્ટ્રધ્વજ-રાષ્ટ્રગીત વિશે આચાર્યશ્રી ડૉ.ધરમશી દેસાઈ સાહેબની નિશ્રામાં ડૉ.રશ્મિકાન્ત ધ્રુવ સાહેબનું વ્યાખ્યાન યોજવામાં આવ્યું હતું. ડૉ.ધ્રુવ સાહેબે સંસ્થાની વિદ્યાર્થીનીઓને રાષ્ટ્રપ્રેમ અને રાષ્ટ્રધ્વજનું મહત્વ સમજાવ્યું હતું. તથા રાષ્ટ્રધ્વજના ત્રણ રંગો અને અશોકચક્ર વિશે માહિતી આપી હતી. આ કાર્યક્રમમાં કૉલેજની ૭૬ વિદ્યાર્થીનીઓ તથા ૧૩ અધ્યાપકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

સ્વચ્છ ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત

કો-ઓર્ડીનેટર : ડૉ.ધીરજ વણકર અને ડૉ.રશ્મિકાંત ધ્રુવ

તા.૦૩/૧૦/૨૦૨૪ ના કૉલેજમાં રોજ 'સ્વચ્છતા હી સેવા' જાગૃતિ દિનની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના આચાર્યશ્રી ડૉ.ધરમશી દેસાઈ સાહેબે પ્રાસંગિક વ્યક્તવ્ય આપ્યું હતું. જ્યારે મુખ્ય વક્તા તરીકે ડૉ.અમિતભાઈ પટેલએ સ્વચ્છતા રાખવા ઉપર ભાર મુક્યો, 'જ્યાં જ્યાં ગંદકી, ત્યાં ત્યાં માંદગી', 'સફાઈ મેં ખુદાઈ હૈ' જેવા ઉદાહરણો આપી સ્વચ્છતાનું મહત્ત્વ સમજાવ્યું. આપણે ઘર કે જાહેર સ્થળો પર કંઈપણ ખાઈએ તો, તેનો કચરો કચરાપેટીમાં નાખીએ. બજારનું ખાવાનું બને તેટલું ટાળવું જોઈએ. આપણે તંદુરસ્ત હોઈશું તો દેશ તંદુરસ્ત રહેશે. ખરેખર સ્વચ્છતા શ્રેષ્ઠ ધન છે. કાર્યક્રમમાં ૪૦ થી વધુ વિદ્યાર્થીનીઓ તથા ૧૦ અધ્યાપકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતાં. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા કોલેજના રૂમોની સફાઈ પણ કરવામાં આવી.

યોગ દિવસ

કો-ઓર્ડિનેટર: ડૉ.ભુપેશકુમાર ગુપ્તા અને ડૉ.ધીરજભાઈ વણકર

તા.૦૧/૦૭/૨૦૨૪ ના રોજ યોગ દિવસ નિમિતે એક યોગ શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. ડૉ મોહનભાઈ ચાવડાએ યોગ અને વ્યાયામ મારફતે કેવી રીતે મધુમેહ, બ્લડ પ્રેશર જેવા આધુનિક સમય માં સામાન્ય બની ગયેલા રોગો ને નિયંત્રિત કરી ને રોગમુક્ત જીવન જીવી શકાય તે અંગે વિદ્યાર્થીનીઓને માહિતી આપી. આ પ્રસંગે ૫૦ કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીનીઓ અને ૧૨ અધ્યાપક મિત્રો હાજર રહ્યા હતાં. ડૉ ધીરજ વણકર સાહેબે આભાર વિધિ કરી.

પેરિસ ઓલમ્પિક્સ

કો-ઓર્ડિનેટર: ડૉ ભુપેશકુમાર ગુપ્તા અને ડૉ પ્રકાશ ડાભી

તા.૦૫/૧૦/૨૦૨૪ ના રોજ પેરિસ ઓલમ્પિક્સ ૨૦૨૪ અંગે એક વ્યાખ્યાન રાખવામા આવ્યું કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના આચાર્યશ્રી ડૉ.ધરમશી દેસાઈ સાહેબે પ્રસંગોચિત વ્યક્તવ્ય આપ્યું. ડૉ. ધીરજ વણકર સાહેબે વિદ્યાર્થિનીઓ ને ઓલમ્પિક્ રમતો નો ઈતિહાસ સમજાવી તેના મુદ્રાલેખ વિષે વાત કરી. આ કાર્યક્રમમાં ૫૦ થી વધારે વિદ્યાર્થીનીઓ તથા ૧૨ અધ્યાપકો હાજર રહ્યા હતા. ડૉ.પ્રકાશ ડાભીએ અંતે આભારવિધિ વ્યક્ત કરી હતી. આ કાર્યક્રમ વિદ્યાર્થીનીઓ તથા અધ્યાપકો માટે ઉપયોગી સિદ્ધ થયો.

સૂર્ય નમસ્કાર

કો-ઓર્ડીનેટર : (૧) ડૉ.રશ્મિકાંત ધ્રુવ (૨) ડૉ.ધીરજ વણકર

તા.૦૩.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ સૂર્ય નમસ્કાર કાર્યક્રમની ઊજવણી કરવામાં આવી હતી. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના આચાર્યશ્રી ડૉ.ધરમશી દેસાઈ સાહેબે પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન આપ્યું. ડૉ.ધીરજભાઈ વણકર સાહેબે યોગ નિષ્ણાંત તરીકે સૂર્ય નમસ્કારના જુદા-જુદા ફાયદા ગણાવ્યા. વહેલી સવારે સૂર્યનમસ્કાર કરવાથી આપણું આરોગ્ય સુખમય નિવડે છે. સૂર્ય નમસ્કારનું વૈજ્ઞાનિક મહત્વ પણ છે. વેદોમાં સૂર્ય નમસ્કારનો મહિમા વર્ણવાયો છે. સૂર્ય નમસ્કાર થકી ભારતીય સંસ્કૃતિનું નામ વિશ્વમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે. આ કાર્યક્રમમાં ૬૨ વિદ્યાર્થીનીઓ અને ૧૪ અધ્યાપકો હાજર રહ્યા હતા.

Electoral Literacy

કો-ઓર્ડીનેટર : (૧) પ્રા. બાબુભાઈ એસ. પટેલીયા (૨) ડૉ. જયંતિલાલ એલ. બામણિયા

તા. ૨૦.૦૧.૨૦૨૫ ના રોજ મતદાન જાગૃતિ અને કાર્ડ મેળવવાની માહિતી અંગેનો કાર્યક્રમ કરવામા આવ્યો હતો. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના આચાર્યશ્રી ડૉ.ધરમશી દેસાઈ સાહેબે પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન આપ્યું હતું. ડૉ.ધીરજ વણકરે મતદાન કેમ કરવું જોઈએ તથા યુવાનોમાં જાગૃતિ કેવી રીતે લાવી શકાય તે અંગે પ્રકાશ પાડ્યો હતો. તથા પ્રવૃત્તિના કો-ઓર્ડિનેટર પ્રા.બાબુભાઈ પટેલીયાએ મતદાન કાર્ડ માટે ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન ફોર્મ કેવી રીતે ભરી શકાય તે અંગેની માહિતી આપી હતી. કૉલેજની ૮૭ વિદ્યાર્થીનીઓ તથા ૧૧ અધ્યાપકોએ કાર્યક્રમમાં ભાગ લીધો હતો.

Climate Change

કો-ઓર્ડિનેટર : (૧) ડૉ.ઉલૂપી રાઠોડ (૨) ડૉ.ઉર્વી ત્રિવેદી

તા. ૨૦/૦૯/૨૦૨૪ ના રોજ ક્લાઈમેટ ચેન્જ અંગેની જાગૃતતા માટે વકતૃત્વ સ્પર્ધા નુ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ વકતૃત્વ સ્પર્ધાનો વિષય 'ગ્લોબલ વાર્મિંગ અને ક્લાઈમેટ ચેન્જ માટે મનુષ્યો જવાબદાર છે ?' રાખવામાં આવ્યો હતો. આ હરિફાઈમાં ૮ વિદ્યાર્થીનીઓએ ઉત્સાહભેર ભાગ લઇ, ક્લાઈમેટ ચેન્જ વિષયક પોતાના વિચારો પ્રસ્તુત કર્યા. સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમાંક સોલંકી મનીષા, દ્વિતિય ક્રમાંક કુશવાહ અનુ તથા તૃતીય ક્રમાંક અશ્વિની ભંડારેએ પ્રાપ્ત કર્યો હતો. ડૉ.સ્મિતા પટેલ તથા ડૉ.દિપાલી બ્રાહમણીયાએ સ્પર્ધાના નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપી હતી.

Environment Protection

કો-ઓર્ડીનેટર : (૧) ડો. ઉર્વી ત્રિવેદી (૨) ડો.ઉલૂપી રાઠોડ

તા.૨૬/૦૯/૨૦૨૪ ના રોજ પર્યાવરણ રક્ષણ અંગેની જાગૃતિ હેતુએ 'પોસ્ટર મેકીંગ કોમ્પીટીશન'નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ સ્પર્ધાનો વિષય 'હું અને મારું પર્યાવરણ' હતો. આ સ્પર્ધામાં ૨૩ વિદ્યાર્થીનીઓએ ઉત્સાહભેર ભાગ લઇ, પર્યાવરણ જાગૃતિ વિષયક સુંદર પોસ્ટર્સ બનાવ્યા. પર્યાવરણ સંબંધી સમસ્યાઓ તેમ જ પર્યાવરણ ની સુરક્ષા માટે કરવા લાયક કાર્યો અને વિચારો વિદ્યાર્થીનીઓએ પોસ્ટર્સ દ્વારા રજુ કર્યા. આ પોસ્ટર્સ કોલેજ ગ્રન્થાલય માં થોડા સમય માટે અન્ય વિદ્યાર્થીનીઓ માટે પ્રદર્શિત કરવામા આવ્યા હતા. ડૉ.કવિતા પટેલ તથા ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખે સ્પર્ધાના જજ તરીકે સેવા આપી હતી. જેમાં પ્રથમ વિજેતા મોમીન યાસ્ફીન, દ્વિતિય પ્રજાપતિ શ્વેતા અને વાનોલ રિયા, તૃતીય સોલંકી મનીષા અને વાઘેલા ઈશિતા તથા આશ્વાસન ઇનામ મન્સૂરી રુશદાને આપવામાં આવ્યા હતાં.

Placement cell

કોઓર્ડીનેટર : (૧) ડો. પ્રજ્ઞા પરીખ (૨) ડો. પ્રકાશ ડાભી

તા.૧૮/૦૩/૨૦૨૫ મંગળવારના રોજ પ્લેસમેન્ટ સેલ અંતર્ગત પ્રધાનમંત્રી ઈન્ટર્નશીપ યોજનાની વિસ્તૃત માહિતી અસારવા રોજગાર કેન્દ્રમાંથી આવેલ રીતુબેન પારેખે આપી હતી, જેમાં રજીસ્ટ્રેશન કેવી રીતે કરવું એપ ડાઉનલોડ કેવી રીતે કરવી તેમાંથી ઈન્ટર્નશીપ એલાઉન્સ એક વખતની સહાય કોને અને કેવી રીતે મળી શકે તે જણાવ્યું હતું. જેમાં કોલેજની વિદ્યાર્થીનીઓ તેમજ કો-ઓર્ડીનેટર ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખ અને સહાયક કો-ઓર્ડીનેટર ડૉ.પ્રકાશ ડાભી એ કાર્યક્રમ આયોજિત કર્યો હતો, આ સાથે કોલેજના અન્ય અધ્યાપકો પણ હાજર રહ્યા હતા.

Innovation club

કોઓર્ડીનેટર : (૧) ડો. પ્રજ્ઞા પરીખ (૨) ડો. પ્રકાશ ડાભી

કોલેજના Innovation Club અંતર્ગત તા.૧૫-૧૬-જુલાઈ ૨૦૨૪ સોમવારે અને મંગળવારે Cogent અંતર્ગત પ્રકલ્પના ફેઝ-૧ માં KCG માંથી આવેલ શ્રી અમનભાઈ ગુપ્તાએ તાલીમ દરમિયાન ગણી બધી Kits ની માહિતી આપી હતી. ટ્રેનર પાસે 10 Kits વિશે પૂરી માહિતી હતી. વિદ્યાર્થીનીઓને સમજ પડે એ રીતે સરળતાથી સમજાવી હતી. અભ્યાસની સાથે ઇનનોવેટિવ આઈડિયા કેળવવાની સમજ આપી. ૫૧ વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો, તે સાથે ૧૧ અધ્યાપકો પણ જોડાયા હતાં. ટ્રેનર દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રશિક્ષણથી વિદ્યાર્થીનીઓને પ્રોજેક્ટ પ્રવૃતિઓનો ઉપયોગ, નવા વિચારો અને જ્ઞાન મેળવવામાં મદદરૂપ રહ્યા હતાં

તા.૨૧-૨૨ ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૪ ના રોજ Innovation Club અંતર્ગત પ્રકલ્પના ફેઝ-૨ માં KCG માંથી આવેલ યશ ગોસ્કરે વિદ્યાર્થીનીઓને તાલીમ દરમિયાન Advance kit, Drone kit, Basic Electronic kits વગેરેની સંપૂર્ણ માહિતી આપી હતી. Advance Technology નો ઉપયોગ કરી ડ્રોન કેવી રીતે ઉડાડવું તથા માહિતીને કેવી રીતે કેપ્ચર કરવી અને તેના ઉપયોગ વિશે વિસ્તૃતમાં માહિતી આપી હતી. કાર્યક્રમમાં ૭૩ વિદ્યાર્થીઓ અને ૧૨ અધ્યાપકો જોડાયા હતાં.

કોજેન્ટ અંતર્ગત કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી

એન્વાયરમેન્ટ અવેરનેસ અંતર્ગત પોસ્ટર મેકિંગ સ્પર્ધા

હર ઘર તિરંગા રેલી

ક્લાઈમેટ ચેંજ પ્રવૃત્તિ

સ્વચ્છ ભારત અભિયાન

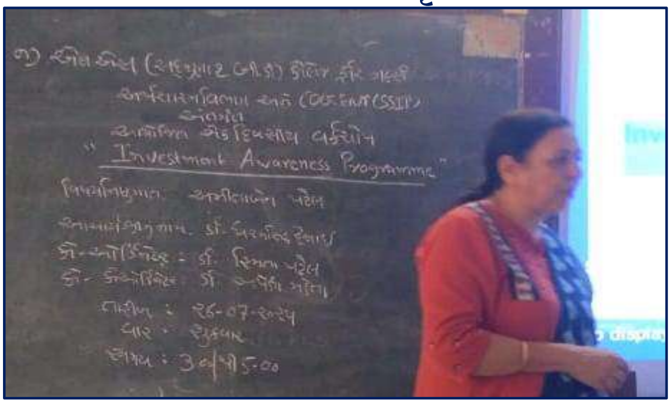

ઈન્વેસ્ટમેંટ અવેરનેસ પ્રોગ્રામ

ઈન્વેસ્ટમેંટ અવેરનેસ પ્રોગ્રામ

કોજેન્ટ અંતર્ગત કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી

સાયબર સિક્યોરિટી

સાયબર સિક્યોરિટી

ઈનોવેશન પ્રવૃત્તિ

ઈનોવેશન પ્રવૃત્તિ

ઈનોવેશન પ્રવૃત્તિ

ઈનોવેશન પ્રવૃત્તિ

ઉદ્યોગ સાહસિકતા સેમિનાર

ઈનોવેશન પ્રવૃત્તિ

અધ્યાપકોની શૈક્ષણિક અને અન્ય સિદ્ધિઓ

હિન્દી વિભાગ

1. તા.૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ ગુજરાત પ્રાન્તીય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત 'હિન્દી રેલી' માં કૉલેજની ૨૦ વિદ્યાર્થીનીઓ તથા ડૉ.અમિત પટેલ ઉપસ્થિતિ રહ્યા.
2. 'સપ્ટેમ્બર હિન્દી દિવસ' અંતર્ગત હિન્દી વિભાગ દ્વારા કૉલેજમાં કાવ્યપઠન, સાહિત્યિક પોસ્ટર સ્પર્ધા તથા નિબંધ સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. જેમાં ૪૫ સ્પર્ધકોએ ઉત્સાહથી ભાગ લીધો. સ્પર્ધામાં પ્રથમ, દ્વિતીય, તૃતીય સ્થાન મેળવનાર વિજેતાઓને ટ્રોફી આપવામાં આવી હતી તથા ભાગ લેનાર સર્વ સ્પર્ધકોને પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યા હતાં.
3. હિન્દી સાહિત્ય પરિષદ, અમદાવાદ દ્વારા રાજ્ય સ્તરીય વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં હિન્દી વિષયની કુ.પાયલ પટેલ, કુ.અન્નુ ઠાકોર, કુ.વિમલા ઘાંચી એ વિજેતા બની સિલ્વર મેડલ મેળવ્યા હતાં.
4. રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત કાવ્પઠન સ્પર્ધા કુ.ચાંદની તોમર, કુ.આમેના ખાતુન, કુ.બંસલે પુરસ્કાર પ્રાપ્ત કરી કૉલેજનું ગૌરવ વધાર્યું.

ડૉ.ધીરજ વણકર :

પુરસ્કાર-સન્માન :

1. ૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ સાહિત્ય મંડલ શ્રી નાથદ્વારા, રાજસ્થાન દ્વારા 'હિન્દી સાહિત્ય વિભૂષણ' ની માનદ ઉપાધિથી સન્માનિત કરવામા આવ્યાં.
2. ૧૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ 'અચલા એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ દ્વારા 'શ્રેષ્ઠ અચલા અધ્યાપક સન્માન' રાજસ્થાનના રાજ્યપાલ મહામહિમ હરિભાઉ બાગડેના હસ્તે આપી સન્માનિત કરવામાં આવ્યાં.

પ્રકાશિત પુસ્તક :

1. વિજય તિવારી કા રચનાસંસાર- સંપાદન- ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫
2. હાંશિયે સે અધિકાર તક (કાવ્યસંગ્રહ)- ઉત્કર્ષ પબ્લિશર્સ-કાનપુર,વર્ષ-૨૦૨૫

પ્રકાશિત શોધલેખ :

1. જાતિગત ભેદભાવ કે વિભિન્ન રૂપ : છદ્મરૂપ- બયાન, દિલ્હી, માર્ચ-એપ્રિલ-૨૦૨૪
2. ભારતરત્ન બાબા સાહેબ ડૉ.આંબેડકર ઔર સંવિધાન- બોધિસત્વ બાબાસહેબ ટુડે,, લખનૌ, મે-૨૦૨૪
3. યુવા ઉત્કર્ષ એવં જાગૃતિ કા દસ્તાવેજ- બોધિસત્વ બાબાસહેબ ટુડે,, લખનૌ, મે-૨૦૨૪
4. હિન્દી આલોચના કો શિવકુમાર મિશ્ર કી દેન- ડૉ.શિવકુમાર મિશ્ર કી આલોચના દ્રષ્ટિ - દિલીપ મહેરા, ઉત્કર્ષ પબ્લિશર્સ, કાનપુર-૨૦૨૪
5. શરણકુમાર લિંબાલે કે સાહિત્ય મેં દલિતો-શોષિતોં કા સંઘર્ષ- ડિપ્રેસ્ડ એક્સપ્રેસ, મથુરા, જૂન-૨૦૨૪
6. દલિત જીવન કે સંઘર્ષ કી સશક્ત અભિવ્યક્તિ 'સમય સે સંવાદ' - ડિપ્રેસ્ડ એક્સપ્રેસ, મથુરા, ઓગષ્ટ-૨૦૨૪
7. યુવા ઉત્થાન કા હૌંસલા બુલંદ કરનેવાલી કિતાબ 'આધુનિક બહુજન વિભૂતિયાઁ- બોધિસત્વ બાબાસહેબ ટુડે,, લખનૌ, ઓગષ્ટ-૨૦૨૪
8. બહુજન સમાજ કી આપબીતી એવં સંઘર્ષ કા સફરનામા 'બતા ગિદ્ધરાજ'- બોધિસત્વ બાબાસહેબ ટુડે,, લખનૌ, ઓગષ્ટ-૨૦૨૪
9. દલિત જીવન એવં પીડા સે સીધા સાક્ષાત્કાર 'હમારે ગાઁવ મેં હમારા ક્યા હૈ'- બોધિસત્વ બાબાસહેબ ટુડે,, લખનૌ, નવેમ્બર-૨૦૨૪
10. ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા કી સશક્ત કડી કબીર- ગુર્જર રાષ્ટ્રવીણા, અમદાવાદ, માર્ચ-૨૦૨૫
11. શિક્ષાનીતિ કે સંરક્ષક એવં હિન્દી કે પ્રચાર-પ્રસાર કે પ્રબલ હિમાયતી : મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાદ તૃતીય- સમન્વય પશ્ચિમ, કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન, અમદાવાદ, માર્ચ-૨૦૨૫
12. રામાયણના આધારે હિન્દીમાં થયેલ ખેડાણ- અચલા, માર્ચ-૨૦૨૫

સેમિનાર / અતિથિ વ્યાખ્યાન :

1. ૨૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ ગુર્જર ભારતી, ગાંધીનગર અને હિન્દી દલિત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર દ્વારા આયોજિત રાષ્ટ્રીય સંગોષ્ઠીમાં 'ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા ઔર કબીર' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
2. ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ હિન્દી સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર તથા હિન્દી દલિત સાહિત્ય, અકાદમી, ગાંધીનગરના સંયુક્ત ઉપક્રમે આયોજિત

રાષ્ટ્રીય સેમિનારમાં ' ગુજરાત કી હિન્દી સતસઈ પરંપરા' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.

3. ૭,૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન, આગરા અમદાવાદ કેન્દ્ર એવમ્ દેસાઈ ચંદુલાલ મણિલાલ આટ્ર્સ એન્ડ કૉમર્સ કૉલેજ, વિરમગામ દ્વારા આયોજિત આંતરરાષ્ટ્રીય સેમિનારમાં 'ઈક્કીસવીં સદી કી હિન્દી કહાનિયોં મેં દલિત વિમર્શ' પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
4. ૧૭,૧૮ માર્ચ, ૨૦૨૫ ના રોજ કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન આગરા, અમદાવાદ કેન્દ્ર એવમ્ મહારાજા સયાજીરાવ વિશ્વ વિદ્યાલય, વડોદરા દ્વારા આયોજિત રાષ્ટ્રીય સેમિનારમાં 'મહારાજા સયાજીરાવ તૃતીય કી શિક્ષાનીતિ' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
5. ૨૭ માર્ચ, ૨૦૨૫ ના રોજ હિન્દી સાહિત્ય અકાદમી ગાંધીનગર એવમ્ હિન્દી વિભાગ, ભાષા સાહિત્ય ભવન, ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત રાષ્ટ્રીય સેમિનારમાં 'તુલસી કે કાવ્ય મેં લોકમંગલ' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
6. ૧૦ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ 'વિશ્વ હિન્દી દિવસ' અંતર્ગત દેસાઈ ચંદુલાલ મણિલાલ આટ્ર્સ એન્ડ કૉમર્સ કૉલેજ, વિરમગામ ખાતે 'વિશ્વ મેં હિન્દી ઔર રોજગાર' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
7. ૨૨ ઓગષ્ટ ૨૦૨૪ ના રોજ સ્વામીનારાયણ આટ્ર્સ કૉલેજ, અમદાવાદ ખાતે 'આધુનિક હિન્દી ગદ્ય' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
8. ૯ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ આકાશવાણી, અમદાવાદ ખાતે 'વૈશ્વિક ફલક પર હિન્દી' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
9. ૧૦ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ આકાશવાણી, અમદાવાદ ખાતે 'હિન્દી મુહાવરે' પર આયોજિત વાર્તાલાપ કાર્યક્રમમાં ભાગ લીધો.

ડૉ.અમિતભાઈ એન. પટેલ

પ્રકાશિત લેખ :

1. 'ધ્રુવસ્વામિની' મેં સાંસ્કૃતિક મૂલ્ય'- ગુર્જર રાષ્ટ્રવીણા, અમદાવાદ, માર્ચ-૨૦૨૫
2. 'શિવાની કે લઘુ ઉપન્યાસોં મેં નારી વિમર્શ'- અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ, વર્ષ-૨૦૨૫

સેમિનાર / વ્યાખ્યાન :

1. તા.૨૧ ઓગષ્ટ, ૨૦૨૪ ના રોજ કેસીજી, અમદાવાદ દ્વારા 'Wonder of Gujarat' વિષય પર આયોજિત એક દિવસીય વેબિનારમાં સક્રિયતાથી ભાગ લીધો.
2. ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ હિન્દી સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર તથા હિન્દી દલિત સાહિત્ય, અકાદમી, ગાંધીનગરના સંયુક્ત ઉપક્રમે ચૌધરી મહિલા કૉલેજ કેમ્પસ ખાતે આયોજિત રાષ્ટ્રીય સેમિનારમા 'હિન્દી કે પ્રચાર-પ્રસાર મેં ગુજરાત કી હિન્દી સેવી સંસ્થાયેં' વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું.
3. ૨૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ ગૂર્જર ભારતી, ગાંધીનગર અને રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત રાષ્ટ્રીય સંગોષ્ઠીમાં 'રામચરિતમાનસ મેં ભારતીય સંસ્કૃતિ ઔર માનવીય મૂલ્ય' વિષય પર શોધપત્ર પ્રસ્તુત કર્યું.
4. ૭,૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન, આગરા અમદાવાદ કેન્દ્ર એવં દેસાઈ ચંદુલાલ મણિલાલ આટ્ર્સ એન્ડ કૉમર્સ કૉલેજ, વિરમગામ દ્વારા આયોજિત આંતરર્રાષ્ટ્રીય સેમિનારના દ્વિતીય દિવસે 'પ્રપત્ર પઠન સત્ર' માં સત્ર અધ્યક્ષ તરીકે ઉપસ્થિત રહી 'દલિત-આદિવાસી સાહિત્ય' પર વિચારો પ્રસ્તુત કર્યા તથા શિવાની રચિત 'રથ્યા' ઉપન્યાસ મેં નારી જીવન કી ત્રાસદી' વિષય પર શોધપત્ર પ્રસ્તુત કર્યું. સાથે જ સેમિનારના પ્રથમ દિવસે દ્વિતીય સત્ર અને બીજા દિવસે પ્રથમ સત્રનું સુચારું સંચાલન કર્યું.
5. ૨૫ માર્ચ, ૨૦૨૫ ના રોજ એચ.કે.આટ્ર્સ કૉલેજ, અમદાવાદ ખાતે ' વાચિકમ્' દ્વારા આયોજિત એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય સેમિનારના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં ભગવાનદાસ જૈન અને ઋષિપાલ ધીમાનની ગઝલ પ્રસ્તુત કરી, સાથે જ 'ભગવાનદાસ જૈન કી ગઝલોં મેં માનવીય સંવેદના' વિષય પર શોધપત્ર પ્રસ્તુત કર્યું.

વિશેષ કાર્ય :

1. All India Serve On Higher Education (AISHE) ના કૉલેજ નોડલ ઓફિસર તરીકે કાર્ય કરી વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ ની કૉલેજની જરૂરી માહિતી અપલોડ કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવી તથા AISHE, ન્યૂ દિલ્હી તરફથી પ્રમાણપત્ર પ્રાપ્ત કર્યું.

અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ :

1. તા.૨૨.૭.૨૦૨૪ થી તા.૨૭.૭.૨૦૨૪ દરમ્યાન ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ, અમદાવાદ દ્વારા આયોજિત 'યુવા સહકારી શિક્ષણ તાલીમ વર્ગ' નું આયોજન કરવામાં આવ્યું. જેમાં ૪૪ વિદ્યાર્થીનીઓએ ભાગ લીધો હતો. આ તાલીમ વર્ગમાં વિષય નિષ્ણાંત દિક્ષિતા પટેલ, જયંતિભાઈ પટેલ અને પ્રવિણભાઈ પટેલે સહકારના

સિદ્ધાંતો, સહકારી મંડળીઓ, સહકારી શિક્ષણ જેવા વિવિધ મુદ્દાઓ અંગે વિગતવાર માહિતી આપી. વિદ્યાર્થીનીઓ માટે આ તાલીમ વર્ગ ખૂબ જ ઉપયોગી અને જ્ઞાનવર્ધક રહ્યો.

2. તા.૩૦.૧૨.૨૦૨૪ થી તા.૩.૦૧.૨૦૨૫ દરમ્યાન કેસીજી, અમદાવાદ ખાતે 'વિદ્યાર્થી ઉદ્યોગ સાહસિકતા નીતિ' અંતર્ગત આયોજિત તાલીમ વર્ગમાં ૧૦ વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્સાહભેર ભાગ લીધો હતો. જેમાં અર્થશાસ્ત્ર વિભાગના પ્રા.બાબુભાઈ એસ. પટેલીયાએ 'નોડલ ઓફિસર' તરીકે સેવા આપી હતી.
3. તા.૨૫.૦૧.૨૦૨૫ ના રોજ ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ અને અમદાવાદ જિલ્લા સહકારી સંઘ દ્વારા આયોજિત રાજ્ય કક્ષાના 'યુવા મહિલા સહકારી' સેમિનારમાં અર્થશાસ્ત્ર વિભાગની ૪૦ વિદ્યાર્થીનીઓએ ભાગ લીધો.

ડૉ.સ્મિતા પટેલ :

1. તા.૨૦.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ એલ.જે.યુનિવર્સિટી અને ગુજરાત યુનિવર્સિટી અર્થશાસ્ત્ર મંડળના સંયુક્ત ઉપક્રમે આયોજિત અભ્યાસ સંબંધિત ચર્ચા માટેના એક દિવસીય રાજ્ય કક્ષાના સેમિનારમાં ભાગ લીધો.
2. તા.૨.૦૮.૨૦૨૪ ના રોજ સરકારી કૉમર્સ કૉલેજ, ગાંધીનગર ખાતે જી.બી.શાહ. કૉમર્સ કૉલેજ, અમદાવાદ માટે અર્થશાસ્ત્ર વિષયના અધ્યાપક સહાયકના ઈન્ટરવ્યુમાં વિષય નિષ્ણાંત તરીકે સેવા આપી.
3. તા.૨૫.૦૧.૨૦૨૫ ના રોજ આર.એસ.જે.એમ. આર્ટ્સ કૉલેજ, ચોટીલા દ્વારા 'Entrepreneurship & Economics' વિષય પર આયોજિત એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય વેબિનારમાં ભાગ લીધો.

પ્રા.બાબુભાઈ એસ.પટેલીયા :

1. તા.૨૦.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ એલ.જે.યુનિવર્સિટી અને ગુજરાત યુનિવર્સિટી અર્થશાસ્ત્ર મંડળના સંયુક્ત ઉપક્રમે આયોજિત અભ્યાસ સંબંધિત ચર્ચા માટેના એક દિવસીય રાજ્ય કક્ષાના સેમિનારમાં ભાગ લીધો.
2. તા.૨૯.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ સરકારી કૉમર્સ કૉલેજ, ગાંધીનગર ખાતે બ્રહ્મચારી વાડી ટ્રસ્ટ સંચાલિત એચ.કે.આર્ટ્સ કૉલેજ, અમદાવાદ માટે અર્થશાસ્ત્ર વિષયના અધ્યાપક સહાયકના ઈન્ટરવ્યુમાં વિષય નિષ્ણાંત તરીકે સેવા આપી.
3. તા.૧૯.૦૯.૨૦૨૪ ના રોજ સરકારી કૉમર્સ કૉલેજ, ગાંધીનગર ખાતે મેઘદૂત એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત શ્રી પી.ડી.પંડ્યા મહિલા કૉમર્સ કૉલેજ, અમદાવાદ માટે અર્થશાસ્ત્ર વિષયના અધ્યાપક સહાયકના ઈન્ટરવ્યુમાં વિષય નિષ્ણાંત તરીકે સેવા આપી.
4. તા.૧.૦૩.૨૦૨૫ ના રોજ સીટી.સી.યુ.શાહ કૉમર્સ કૉલેજ અને ગુજરાત યુનિવર્સિટી એકાઉન્ટન્સી અધ્યાપક મંડળના સંયુક્ત ઉપક્રમે આયોજિત એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય કોન્ફરન્સમાં સક્રિય ભાગ લીધો.
5. તા.૩.૦૩.૨૦૨૫ ના રોજ ગુજરાત યુનિવર્સિટી બોર્ડ ઑફ સ્ટડીની મિટીંગમાં અર્થશાસ્ત્ર વિષયની અભ્યાસ સમિતિના સભ્ય તરીકે બે વર્ષ માટે તા.૧૦.૦૧.૨૦૨૫ થી તા.૯.૦૧.૨૦૨૭ સુધી નિમંણૂક કરવામાં આવી.

પ્રા.ફાલ્ગુનીબેન રાજગુરુ :

1. તા.૨૦.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ એલ.જે.યુનિવર્સિટી અને ગુજરાત યુનિવર્સિટી અર્થશાસ્ત્ર મંડળના સંયુક્ત ઉપક્રમે આયોજિત અભ્યાસ સંબંધિત ચર્ચા માટેના એક દિવસીય રાજ્ય કક્ષાના સેમિનારમાં ભાગ લીધો.
2. તા.૧૯.૦૯.૨૦૨૪ ના રોજ સરકારી કૉમર્સ કૉલેજ, ગાંધીનગર ખાતે મેઘદૂત એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત શ્રી પી.ડી.પંડ્યા મહિલા કૉમર્સ કૉલેજ, અમદાવાદ માટે અર્થશાસ્ત્ર વિષયના અધ્યાપક સહાયકના ઈન્ટરવ્યુમાં વિષય નિષ્ણાંત તરીકે સેવા આપી.

મનોવિજ્ઞાન વિભાગ :

1. નવેમ્બર-ડિસેમ્બર-૨૦૨૩ માં લેવાયેલ બી.એ સેમ-૫ ની પરીક્ષામાં મન્સૂરી નાઝમીએ યુનિવર્સિટી કક્ષાએ ૧ થી ૫૦ માં ૨૨ મો રેન્ક મેળવી કોલેજ કક્ષાએ પ્રથમ ક્રમાંક પ્રાપ્ત કરેલ છે .
2. એપ્રિલ-2024 માં લેવાયેલ બી.એ સેમ-૨ ની વિદ્યાર્થીની જક્ષિતા એ. સોલંકીએ યુનિવર્સિટી કક્ષાએ ૧ થી ૫૦ માં ૫૦ મો રેન્ક પ્રાપ્ત કરેલ છે.
3. મન્સૂરી આમીના એ રાષ્ટ્રભાષા કોલેજમાં હિન્દી સપ્તાહ દિવસ દરમિયાન કોલેજમાં વિભિન્ન જે પ્રવૃત્તિઓ થઈ એમાં ભાગ લીધો છે એમાંથી એણે કાવ્ય પ્રતિયોગ્યતામાં દ્વિતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.
4. તા.૩૦-૦૭-૨૦૨૪ મંગળવારના રોજ **"181 મહિલા અભયમ"** હેલ્પલાઈન She Team દ્વારા કાયદો અને સલામતી અવેરનેસ કાર્યક્રમ

યોજાયો હતો. જેમાં 181 મહિલા અભયમ હેલ્પલાઈન અને She Team મહિલાઓ માટે ક્યાં અને કેવી રીતે કાર્ય કરે છે અને મહિલાઓ સલામતી કેવી રીતે મેળવી શકે તેવી માહિતી કારંજ પોલીસ સ્ટેશનથી આવેલ Team એ સમજાવી. 181 મહિલા અભયમની મોબાઈલમાં અપ્લિકેશન ઈન્સ્ટોલ કરાવી તેનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો તે સમજાવ્યું. ભગીની સંસ્થા એમ.એન. નાણાવટી લૉ કોલેજના આચાર્યશ્રી હિરેનભાઈએ ગુનો કાયદો અને સલામતીની વિસ્તૃત માહિતિ આપીને વિદ્યાર્થીનીઓને જાગૃત કરી હતી.

5. ૬-૦૮-૨૦૨૪ મંગળવારના રોજ 1930 હેલ્પલાઈન સાયબર ક્રાઈમ અવેરનેસ કાર્યક્રમ કારંજ પોલીસ સ્ટેશનથી આવેલ ટીમ દ્વારા કરવામાં આવ્યો. સાયબર ફ્રોડ શું છે ? કેવી રીતે થાય છે ? તેમજ તેનાથી કેવી રીતે બચી શકાય છે તેની વિસ્તૃત માહિતી વિદ્યાર્થીનીઓને આપી.
6. ૦૫-૦૯-૨૦૨૪ કોલેજમાં ૫ સપ્ટેમ્બર Teacher's day ની ઉજવણી અંતર્ગત યોજાયેલ કાર્યક્રમમાં સેમ-૧ માંથી આસ્થા ગોલેતર, મુસ્કાન પઠાણ (IKS), આમેન મન્સૂરી, સુહાની કુશવાહા (લાઈબ્રેરીયન) અને સેમ-૩ માંથી જક્ષિતા એ. સોલંકી તેમજ સેમ-૫ માંથી દિવ્યા ચૌહાણ, હેતલબા આઈ. ચૌહાણ, મુશ્કાન, પ્રિયા વાનોલ અને રીયા વાનોલ વગેરે વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો. જેમા સેમ-૧ ની વિદ્યાર્થીની કુમારી આસ્થા ગોલેતરને પ્રથમ ઈનામ પ્રાપ્ત થયું હતું.
7. ૧૩-૦૯-૨૦૨૪ શુક્રવારના રોજ "૧૦સપ્ટેમ્બર world suicide Prevention day"ના સંદર્ભે વ્યાખ્યાન રાખવામાં આવ્યું હતું જેમાં શ્રી પી.એચ. જી.મ્યુ. આર્ટ્સ કોલેજ, કલોલના મનોવિજ્ઞાન વિભાગના ભુતપૂર્વ અધ્યક્ષ પ્રોફેસર ડૉ. જીગરભાઈ પરીખ સાહેબે આત્મહત્યાનાં કારણો, કઈ ઉંમરમાં આત્મહત્યા વધુ થાય છે ?કેવી રીતે થાય છે?તે જણાવી અંતમાં આત્મહત્યાને કેવી રીતે રોકી શકાય અને કોણ કોણ રોકી શકે એની વિસ્તૃતમાં વિદ્યાર્થીનીઓને માહિતી આપી હતી. સેમ-૧, ૩, ૫,ની મનોવિજ્ઞાન વિષયની વિદ્યાર્થીનીઓ હાજર રહી હતી.
8. તા.12-13-/02/2025 ગુરુવાર,શુક્રવારે કોલેજમાંથી આબુ પર્વત ટ્રેકિંગ પ્રવાસનું આયોજન થયું હતું, જેમાં મનોવિજ્ઞાન વિભાગની 10 વિદ્યાર્થીનીઓ અને બે અધ્યાપકો સાથે આબુ ટ્રેકિંગ પ્રવાસ કર્યો હતો. વિદ્યાર્થીનીઓમાં સ્પોર્ટ્સ મનોવિજ્ઞાન સંદર્ભે ખેલદિલી, શારીરિક ફિટનેસ, યુનિટમાં રહેવું તેમજ કુદરતના સાનિધ્યમાં વ્યક્તિત્વને કેવી રીતે ખીલવી શકાય તે વિદ્યાર્થીનીઓ શીખી હતી. આબુ પ્રવાસ ટ્રેકિંગની સાથે ગુરુ શિખર દેલવાડા દેરા નક્કી લેક વગેરેની પણ મુલાકાત લીધી હતી. વિદ્યાર્થીનીઓએ ખૂબ જ ઉત્સાહ અને આનંદથી પ્રવાસ માણ્યો હતો.

ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખ

1. તા.20,21-સપ્ટેમ્બર-2024 RCI ,CRE Status A Ceredlted 3 Day National Conference Participated and presented paper entitled "Effectiveness of cognitive behaviour therapy on mental health of alcoholic adults". M.P.Patel Sardar Patel uni. v.v.nagar anand, Guj.
2. ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાં B.A. સેમેસ્ટર-5 અને 6 માં પ્રાશ્નિક પરીક્ષામાં ચેરમેન.
3. 22-08-2024 ગુરુવાર Seventh day College માં અધ્યાપક સહાયકના સિલેકશન ઈન્ટરવ્યુમાં વિષય નિષ્ણાત તરીકેની ઉપસ્થિત રહ્યા.
4. 12-12-2024 ના રોજ Department of Psychology ગુજરાત યુનિવર્સિટી ખાતે Ph.D Students PI અને 16-12-2024 ના રોજ Ph.D Students RDC માં Ph.D ના ગાઈડ તરીકે હાજરી આપી.
5. 26,27-December-2024 sessions of authors "workshop on academic writing to develop textbook for higher education in Bharatiya language" MS University Vadodara ખાતે ભાગ લઈ ઉપસ્થિતિ રહ્યાં હતા.
6. 31-12-2024 મંગળવારના રોજ C.A.S.promotion screening com evaluation committee માં નિષ્ણાંત તરીકે (ડૉ. તૃપ્તિ એ ચંદલિયા) ની CAS M.B. College of com and shri G.M.N. Lalji Arts College Dehgam ખાતે હાજરી આપી હતી.

7. 10-01-2025 ડૉ.પિયુષકુમાર પરતભાઈ સોલંકી, મનોવિજ્ઞાન વિભાગ મેનબા બબાભાઈ પટેલ, વિનયન ઔર વાણિજ્ય મહાવિદ્યાલય, અમદાવાદ ખાતે C.A.S.promotion screening com evaluation committee માં નિષ્ણાંત તરીકે હાજરી આપી હતી.
8. 21-01-2025 મંગળવારના રોજ ગુજરાત યુનિવર્સિટીથી Viva Voce Jui Principle Topic: "effect of precevied social support and volunteering on psychological wellbeing and resilience of youth" Dr. Pragna j. Parikh ના માર્ગદર્શન હેઠળ Ph.D ની માનદ પદવી પ્રાપ્ત કરી.

ડૉ.પ્રકાશ ડાભી :

1. તા.9-07-2024 ના રોજ રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ વર્ધા દ્વારા આયોજિત અમદાવાદ હિન્દી ભવન કેન્દ્રથી રાષ્ટ્રભાષા કોવિદ પરીક્ષા કુલ 400 માંથી 240 અંક પ્રાપ્ત કરીને પ્રથમ વર્ગ સાથે ઉતીર્ણ કરેલ છે.
2. યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમિશન દ્વારા આયોજિત માલવિયા મિશન ટીચર ટ્રેનિંગ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત NEP- 2020 Orientation & Sensitization program માં તા. 17-09-2024 થી 26-09-2024 સુધી 10 દિવાસીય કાર્યક્રમમાં સક્રિય રીતે ભાગ લીધો હતો.
3. તા. 16,17-ઑક્ટોબર-2024 ના રોજ બે દિવાસીય C.I.D. Cyber Crime cell અને UNISEF ના સહયોગથી એજ્યુકેશન ડિપાર્ટમેન્ટ ,ગુજરાત સરકાર દ્વારા આયોજીત Master Trainer Training Program "Digital Empowerment and Cyber Safety" KCG અમદાવાદ ખાતે યોજાનાર કાર્યક્રમમાં સક્રિય રીતે ભાગ લીધો હતો.

ડૉ.દિપાલી બ્રાહ્મણીયા :

1. તા. 1 માર્ચ 2025 શનિવારના રોજ સિટી સી. યુ. શાહ કોમર્સ કોલેજ દ્વારા આયોજિત એક દિવાસીય National Conference માં સક્રિય રીતે ભાગ લઈ સંશોધન પત્ર Entitle: "Cyber Shield: Protecting Data In Digital Age" રજૂ કર્યું હતું.

સમાજશાસ્ત્ર વિભાગ :

ડૉ.માલદે ઓડેદરા :

1. ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાં બી.એ. સેમેસ્ટર ૫ અને ૬ ના કો-ઓર્ડિનેટર વર્ષ-૨૦૨૪-૨૫
2. ગુજરાત યુનિવર્સિટી બી.એ. અને એમ.એ. એડમિશન કમિટિ ૨૦૨૪-૨૫ ના સભ્ય
3. ડૉ.માલદે ઓડેદરાના માર્ગદર્શન હેઠળ Godhaniya Santok Haja એ 'યાત્રાધામ દ્વારકાનો સમાજશાસ્ત્રીય અભ્યાસ' વિષય પર પીએચ.ડી.ની પદવી પ્રાપ્ત કરી.
4. ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાં પ્રાશ્નિક પરીક્ષક સમિતિના સભ્ય વર્ષ-૨૦૨૪-૨૫
5. ગુજરાત યુનિવર્સિટીના સમાજશાસ્ત્ર વિષયના પીએચ.ડી. માર્ગદર્શક

ડૉ.જયંતિલાલ એલ. બામણીયા :

1. ભારતના મૂલવાસી આદિવાસી સમાજ - અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ. (પુસ્તક પ્રકાશિત)
2. ગુજરાત યુનિવર્સિટી, એચઆરડીસી દ્વારા આયોજિત શોર્ટટર્મ કોર્સમાં ભાગ લીધો.
3. આદિવાસી અધ્યાપક મંડળના ઉપપ્રમુખ તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે.

English Department:

Dr. Kavita J. Patel

1. Invited as a Judge by the reputed Nirma University, Ahmedabad in the Youth Parliament Event on 31st August 2024.
2. Invited as a Judge by H L College of Commerce in S C Dwivedi Inter Class Elocution Trophy Competition on 8th January 2025.
3. Participated and presented a Paper entitled 'Veil to Resilence: A Study of Joseph Mecwan's The Stepchild' in One Day National Conference jointly organized by City C. U. Shah Commerce College & GUATA, Ahmedabad on 1st March 2025.

Dr. Ulupi Rathod :

1. Invited as a subject expert in viva voce for Sem 3 SEC on 10/12/24 at M.P. Arts & M.H. Commerce College, Ahmedabad
2. Invited as a subject expert in viva voce for Sem 1 SEC on 07/02/25 at M.P. Arts & M.H. Commerce College, Ahmedabad
3. Presented research paper on "Social Transformation and Environmental Conservation through Religion, Spirituality and Sustainability Reflected in Literature" in National Conference conducted by City C U Shah Commerce College on 01/03/25
4. Invited for a Guest Lecture/Talk on 'Women Empowerment' at Prin. M.C.Shah Commerce College on 08/03/25

Dr. Bhupesh Gupta :

1. Attended the NEP 2020 Orientation & Sensitization Programme organized by UGC – MMTTC, Gujarat University, Ahmedabad from 17/09/2024 to 26/09/2024.
2. Participated and presented a Paper entitled 'Evaluating the Advantages and Disadvantages of Interdisciplinary Teaching Approaches in the Advancement of Sustainability Education' in One Day National Conference jointly organized by City C. U. Shah Commerce College & GUATA, Ahmedabad on 1st March 2025.
3. Successfully cleared CCC Plus theory and practical examination conducted by Dr. Babasaheb Ambedkar Open University in December 2024.
4. Successfully cleared Rashtrabhasha Kovid Pariksha conducted by Rashtrabhasha Prachar Samiti, Vardha in September 2024.
5. Invited as an External Examiner for Viva Voice Exam in Menaba Babubhai Patel Rashtrabhasha College, Lokmanya College of Commerce and Shree Narayana College of Commerce.

સંસ્કૃત વિભાગ :

પ્રો ડૉ રશ્મિકાન્ત એસ ધ્રુવ :

1. Worked as COGENT activity Coordinator, AKAM (Azadi ka Amrit Mahotsav) Coordinator, YOGA Day Coordinator, Panch Prakalp Coordinator.
2. અસીમ ઉડાન ટ્રસ્ટ, આંબાવાડી, અમદાવાદ ખાતે ટ્રસ્ટી તરીકે વિવિધ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ વિના મૂલ્યે કરી. જેમાં વિના મૂલ્યે વિવિધ સરકારી નોકરી માટે ક્લાસીસ ચલાવવામાં આવે છે.
3. તા.11-10-2024 ના રોજ SC\ST\OBC\ Minority-Scholarship-2024-25 યોજના અંતર્ગત સંસ્થાની વિદ્યાર્થિનીઓને ઓનલાઈન સ્કોલરશીપ ફોર્મ ભરવા અંગે માહિતી આપી..
4. ગુજરાત યુનિવર્સિટી અને સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટીની પરીક્ષામાં પરીક્ષક તરીકેની કામગીરી બજાવેલ.

અધ્યાપકોની સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ

ડૉ.મોહનભાઈ ચાવડા,અધ્યક્ષ, ગુજરાતી વિભાગ

વિશ્વ મહિલા દિવસ નિમિત્તે....

ક્યારેક
પૂછો તો ખરા
મારા જીવતરની જીજીવિષા
મારેય
ફુટવું છે અંકુર બનીને
ઉડવું છે મુક્ત બની ગગને.
ના બિછાવો જાળ કરોળિયાની
ચઢવું છે મારેય
ધરતીના તળિયેથી આકાશ સુધી.
ના દબાવો સમયના વહેણને
વહેવું છે મારેય
પર્વતની ટોચ પરથી અર્ણવ લગી.
શોધું છું આજેય
ધરતીના કોઈક ખૂણે જગ્યા મારી
જ્યાં ઓળખાણ હોય
મારા અસ્તિત્વની.
વરસોથી કેદ છું
ઝાંઝર પાયલ બિછુવા
નથણી કંગન મંગલસૂત્રની
બેડીઓના બનેલા ચક્રવ્યૂહમાં.
બસ
હવે તો ઉડવું છે મુક્ત બની
આશાઓની પાંખ લઈ આકાશ લગી.
વહેવું છે
ઝરણાના કલ કલ નિનાદથી
હું નથી બનવા માંગતી
સીતા દ્રૌપદી કે સાવિત્રી
બસ
જોઈએ છે સાથ
સમાનતાના એક આગમ સુધી
પૂછો તો ખરા
ક્યારેક
મારા જીવતરની જીજીવિષા.

હજુય ક્યાં ઓળખાયો છે....

હજુય ક્યાં ઓળખાયો છે
પુરેપુરો માણસ
રેશમી વાઘામાં વિંટળાયેલો
પુરેપુરો માણસ
ચહેરે મોહરે લાગે સાવ ભોળો
ભીતરમાં ઉતરીને જોયો
તો
કંચન નહિ પણ કથિર છે
પુરેપુરો માણસ.
આમ તો
દેખાય નહિ
શિંગડાનો કોઈ આકાર માથા પર
પણ
છેક છેલ્લા ઘાવ સુધી
ફેલાયાં છે એનાં મૂળિયાં.
મુખ મે રામ બગલ મે છૂરી
બસ
ગોળ જેવી મીઠી વાણી
ધારદાર કાતિલતા
એજ તો છે
માણસની એક માત્ર
સત્ય કહાની.
હજુય ક્યાં ઓળખાયો છે
આજેય
પુરેપુરો માણસ.

આજના ડિજિટલ યુગમાં કેળવણી યુક્ત શિક્ષણ

ડૉ.પ્રજ્ઞા પરીખ,
અધ્યક્ષ, મનોવિજ્ઞાન વિભાગ.

કેળવણી એટલે "માનવ અને માનવ સમાજનું નિર્માણ"....ડો. સર્વપલ્લી રાધા કૃષ્ણન

મોટાભાગના લોકો કેળવણી માટે શિક્ષણ શબ્દ વાપરે છે પણ કેળવણી એટલે કેળવવું વ્યવસ્થિત ઉછેરવું, ખીલવણી શિક્ષણ, તાલીમ ,ભણતર વિદ્યા એવો વ્યાપક અર્થ થાય છે". તમાસોમાં જ્યોતિગર્મય "ના સૂત્ર પ્રમાણે કેળવણી અજ્ઞાન રુપી અંધકારમાંથી માનવને જ્ઞાન પ્રકાશ તરફ ગમન કરવા પ્રેરે છે કેળવણી એ સંસ્કાર શીખવે છે

શિક્ષણને પચાવવું હોય તો કેળવણીના સ્વરૂપે ખાવાના અને ચાવવાના બંને દાંત મજબૂત બનાવવા પડે કારણ કે કેળવણીમાં જ નૈતિક મૂલ્યો ,સામાજિક સભાનતા, ન્યાય આ બધી જ બાબતો સમાયેલી છે માટે ગમે તેટલુ ઉચ્ચ કક્ષાનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવું હશે તો કેળવણીની સાથે જ પ્રાપ્ત કરવું પડશે નહીંતર તે અધૂરું રહેશે.જે વ્યક્તિગત અને સામાજિક રીતે નુકસાનકારક રહેશે અને અધૂરો ઘડો ભરાઈને છલકાઈ જશે. અત્યારનો યુગ ભલે ડિજિટલ ગણાતો હોય પણ હજી માનવ મન, ઈચ્છાઓ ,પ્રક્રિયાઓ અને દ્રષ્ટિકોણ આપણે A.Iને સોંપ્યા નથી. આથી આપણું મન કેળવણી વિહીન હશે તો શું કરવું ? એ ખ્યાલ આવશે પણ કેમ ? અને કેવી રીતે કરવું ? અને તેના શ્રેષ્ઠ પરિણામો કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરવા તેનો અંદાજ નહીં મળી શકે માટે કોઈપણ પ્રકારની પદ્ધતિથી પ્રાપ્ત કરેલ શિક્ષણની પૂર્વ શરત કેળવણી છે શિક્ષણ એ કેળવણીનો એક ભાગ છે, શિક્ષણ વિકાસનું મૂળ સાધન છે, શિક્ષણ એ ખૂબ જ ઉપયોગી અને મૂલ્યવાન પ્રક્રિયા છે યુગોથી માનવજાત શિક્ષણનું મહત્વ સ્વીકારેલું છે જે માનવના સર્વાંગી વિકાસની પ્રક્રિયા છે.

“શિક્ષણ એ એક એવો પ્રકાશ છે જે માત્ર અજ્ઞાનતાના અંધકારને દૂર કરતું નથી, પણ માનવ જીવનને આશાવાદી દિશામાં દોરી જતું સાધન પણ છે.” – આકર્ષક રીતે દેખાવા કરતાં પણ ખરેખર શિક્ષણ એ માનવ સમાજના વિકાસ માટે એક પાયાનું અને નખશીખનું મહત્વ ધરાવતું સાધન છે. તત્વજ્ઞાનથી લઈને ટેક્નોલોજી સુધી અને વ્યક્તિગત વિકસનથી લઈને સામૂહિક પ્રગતિ સુધી – દરેક પગથિયે શિક્ષણ એક આધારસ્તંભ સમાન છે.

શિક્ષણ એ માનવ જીવનની એવી પ્રક્રિયા છે જે વ્યક્તિને માત્ર માહિતી પૂરી નથી પાડતી પરંતુ વિચાર શક્તિ નૈતિકતા અને આત્મવિશ્વાસ વિકસાવવામાં મદદરૂપ બને છે શિક્ષણ વ્યક્તિના સર્વાંગી વિકાસ માટે આવશ્યક છે તે માત્ર જ્ઞાન પૂરું પાડતું નથી પણ સાથે સાથે માનવતાના મૂલ્યો સમયના અને સમાનતાની ભાવના ઊભી કરે છે.શિક્ષણ વગર સમાજ અધૂરું છે સુશિક્ષિત સમાજ વધુ જવાબદાર વ્યવસ્થિત અને ન્યાયશીલ બને છે

અત્યારના સમયગાળામાં, જ્યારે ટેક્નોલોજી જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં પ્રવેશી ચૂકી છે, ત્યાં શિક્ષણ પણ તેના પ્રભાવથી અનભિજ્ઞ રહેતું નથી. શાળા-કોલેજની દિવાલો વચ્ચે આપણું શિક્ષણ હવે પૂરતું નથી રહ્યું. શિક્ષણ હવે ક્લાસરૂમની બહારનું, અનુભવ આધારિત અને ટેક્નોલોજીથી પરિપૂર્ણ થયું છે. ChatGPT જેવી કૃત્રિમ બુદ્ધિ આધારિત સહાયક સેવાઓ, Coursera અને edX જેવા ઓનલાઈન અભ્યાસ પ્લેટફોર્મ્સ, Duolingo જેવી મોન્સૂની શિક્ષણ એપ્લિકેશન્સ, અને Zoom કે Microsoft Teams જેવા વર્ચ્યુઅલ સાધનો – આ બધા મળીને આજે શિક્ષણને એક નવી ઊંચાઈ તરફ દોરી રહ્યા છે.

➢ **આધુનિક યુગમાં શિક્ષણનું સ્થાન અને અર્થઘટન :**

શિક્ષણ માત્ર માહિતીનો સંગ્રહ નથી, પણ વિચાર કરવાની પ્રેરણા છે. આ યાત્રા વ્યક્તિને જ્ઞાન, કુશળતા, નૈતિકતા અને આત્મવિશ્વાસ તરફ દોરી જાય છે. ટેક્નોલોજીથી ભરપૂર આજના યુગમાં શિક્ષણનું રુપરેખાંકન પણ

બદલાઈ ગયું છે. હવે શિક્ષણ માત્ર સ્કૂલો કે કોલેજોની ચાર દિવાલોમાં સીમિત નથી, પરંતુ તે ડિજિટલ સ્ક્રીનના સ્પર્શથી વિશ્વના ખૂણેખૂણે પહોંચતું બની ગયું છે.

વિશ્વવિખ્યાત શિક્ષણવિદ્ નેલ્સન મંડેલાનું કહેવાતું "શિક્ષણ એ શક્તિશાળી હથિયાર છે જેને દુનિયા બદલવા માટે વાપરી શકાય છે" આજે વધુ પ્રાસંગિક લાગતું થયું છે. જે સમાજમાં શિક્ષણ પૂરતું છે ત્યાં વિકાસ, સંવેદના અને સમૃદ્ધિ જોવા મળે છે. એક યુવાન જ્યારે યોગ્ય શિક્ષણ મેળવે છે, ત્યારે તે માત્ર પોતાના માટે નહીં, પરંતુ સમગ્ર સમાજ માટે પરિવર્તન લાવી શકે છે.

➢ **ટેક્નોલોજીથી ઉભરતું નવું શૈક્ષણિક યુગ :**

અત્યારના સમયમાં શિક્ષણના માધ્યમો જુદા-જુદા રૂપોમાં છે. ઓનલાઈન લર્નિંગ હવે વૈશ્વિક સ્તરે શિક્ષણનો મુખ્ય સ્તંભ બની ગયો છે. Coursera, edX, Udemy જેવી સાઈટો પર વિષયના નિષ્ણાતો દ્વારા તૈયાર કરેલા કોર્સ વિદ્યાર્થીઓને વિશ્વના શ્રેષ્ઠ શિક્ષકોના માર્ગદર્શન હેઠળ અભ્યાસ કરવાની તક આપે છે. Harvard, MIT જેવી વિશ્વવિખ્યાત યુનિવર્સિટીઓના અભ્યાસક્રમો આજે લૅપટોપ કે મોબાઈલમાં બે ક્લિકમાં ઉપલબ્ધ છે. આથી વિશ્વભરના વિદ્યાર્થીઓએ સમાન શિક્ષણ સુધી પહોંચવાનું સ્વપ્ન હવે હકીકત બની ગયું છે.

COVID-19 મહામારી પછી વર્ચ્યુઅલ અને હાઈબ્રિડ મોડલનું પ્રભાવશાળી આગમન થયું. Zoom, Google Meet, Teams જેવી એપ્લિકેશનો માત્ર વર્ચ્યુઅલ ક્લાસ લેતી નથી, પણ સંવાદ, ચર્ચા અને સહભાગિતા માટે એક મંચ આપે છે. વિદ્યાર્થીઓ હવે ભૌગોલિક સીમાઓને તોડી શકશે અને વિવિધ સંસ્કૃતિઓ સાથે શિક્ષણ દ્વારા જોડાઈ શકશે.

તદુપરાંત, ChatGPT અને અન્ય AI આધારિત સાધનો શિક્ષણમાં ક્રાંતિકારી ફેરફાર લાવ્યા છે. આવા સાધનો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ ઝટપટ માહિતી મેળવી શકે છે, લેખનકાર્યમાં સહાય મેળવી શકે છે, ભાષાંતર કરી શકે છે અને સંશોધન માટે માર્ગદર્શન પણ મેળવી શકે છે. ભવિષ્યમાં, આ ટૂલ્સ શિક્ષકોના સહાયક તરીકે પણ કાર્ય કરી શકશે – વિષયવિશેષ જાણકારી, મૂલ્યાંકન અને વ્યક્તિગત અભ્યાસ માર્ગદર્શન જેવી સેવાઓ દ્વારા.

➢ **ગેમીફિકેશન અને મોબાઈલ એપ્લિકેશનો :**

અભ્યાસ હવે એકધટ નથી રહ્યો. Duolingo, Brainly, Byju's જેવી મોબાઈલ એપ્લિકેશનો શિક્ષણને મનોરંજક અને સહજ બનાવી રહી છે. રમતમાં વિષય શીખવાનો અભિગમ વિદ્યાર્થીઓમાં ઊંડો રસ ઊભો કરે છે. આ પદ્ધતિએ બાળકો અને કિશોરોમાં તાલીમ માટે ઉત્તમ ભાવિ ઊભું કરી શકે છે, જેમાં રમતના માધ્યમથી કૌશલ્ય અને જ્ઞાન બંનેનો વિકાસ થાય છે.

➢ **નવા પડકારો સામે પ્રતીકાર :**

ટેક્નોલોજીની વધતી જતી હાજરી વચ્ચે કેટલાક પડકારો પણ ઊભા થયા છે. સૌથી મોટો પડકાર છે ડિજિટલ વિભાજન. હજુ પણ ઘણા ગ્રામ્ય અને આર્થિક રીતે પછાત વિસ્તારોમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસે જરૂરી ડિજિટલ સાધનો કે ઈન્ટરનેટ ઉપલબ્ધ નથી. આવી અસમાનતા શિક્ષણમાં અવરોધ ઊભું કરે છે. સરકાર અને સામાજિક સંસ્થાઓને આ ખાઈ દૂર કરવા માટે પ્રતિક્રિયાત્મક પગલાં લેવાની જરૂર છે.

બીજું મોટું સંકટ છે મૂલ્યશિક્ષણની ઊણપ. હવે શિક્ષણ વધુ પ્રમાણપત્ર કે માર્કશીટ મેળવવા કેન્દ્રિત બની ગયું છે. નૈતિકતા, સામાજિક જવાબદારી અને સંવેદનશીલતા જેવા મૂલ્યો ગુમ થતા જાય છે. શિક્ષણ માટે આ પણ એટલું જ જરૂરી છે કે જ્યાં વ્યક્તિ માત્ર જ્ઞાનથી નહીં પણ હૃદયથી પણ વિકસે.

AI સાધનોનું વધતું આધિક્ય પણ કેટલીકવાર ચિંતાજનક બની શકે છે. વિદ્યાર્થીઓ જો માર્ગદર્શન વિના ChatGPT જેવા સાધનોનો વપરાશ કરે, તો પોતાનું તર્કબળ અને વિચારશક્તિ નષ્ટ કરી શકે છે. શિક્ષકોની ભૂમિકા અહીં મહત્વની બની જાય છે – તેઓ વિદ્યાર્થીઓને આ સાધનોનું યોગ્ય ઉપયોગ શીખવે અને તેમને સ્વતંત્ર વિચારો

તરફ દોરી જાય. ચાણક્યએ કહ્યું છે કે શિક્ષક કભી સાધારણ નહીં હૈ પ્રલય ઔર નિર્માણ ઉસકી ગોદ મેં પલતે હૈ . શિક્ષકનું સ્થાન કોઈ જ ના લઈ શકે.

➢ ભવિષ્યનું શિક્ષણ – નવી દિશાઓ :

ભવિષ્યમાં શિક્ષણ વધુ વ્યક્તિગત બનશે. AI અને big data દ્વારા દરેક વિદ્યાર્થી માટે વ્યક્તિગત અભ્યાસક્રમ તૈયાર થઈ શકશે. એક વિદ્યાર્થીને જો ગણિત વધારે ગમે છે અને બીજાને સાહિત્ય, તો બંનેના અભ્યાસક્રમ અનુકૂળ રીતે તૈયાર થઈ શકશે – જે તેમને શ્રેષ્ઠતા તરફ દોરી જશે.

વધુમાં, Virtual Reality (VR) અને Augmented Reality (AR) જેવાં સાધનો શીખવાનું રૂપાંતરિત કરી રહ્યાં છે. વિજ્ઞાનના વિદ્યાર્થીઓ હવે જીવવિજ્ઞાનના પાટલા ઉપર માનવીના હૃદયની અંદર 'વોકથ્રૂ' કરી શકે છે. ઈતિહાસના વિદ્યાર્થીઓ હવે યુદ્ધભૂમિ પરના પ્રસંગોને જીવંત રૂપમાં જોઈ શકે છે. આવી માવજત શીખવા માટે ઉત્તમ તકો આપે છે.

લાઈફલૉંગ લર્નિંગની કલ્પના હવે વધુ વાસ્તવિક બની રહી છે. લોકો હવે જીવનભર એક જ ક્ષેત્રમાં કામ કરતા નથી – કરિયરનાં નવા વળાંક લાવવાં માટે નવા કૌશલ્યની જરૂર પડે છે. એટલે સતત શીખવું આજે જરૂરી બની ગયું છે. પ્લેટફોર્મ્સ જેવાં LinkedIn Learning અને Skillshare પણ વ્યવસાયિક ક્ષમતા વિકસાવવામાં ફાળો આપી રહ્યાં છે.

➢ નૈતિક મૂલ્યોનું સ્થાન :

જ્યાં શિક્ષણમાં ટેક્નોલોજી મહત્વપૂર્ણ બની છે ત્યાં આ સાથે સંવેદનશીલતા, માનવતા, સહાનુભૂતિ અને નૈતિકતા પણ શિક્ષણમાં સમાન રીતે સામેલ હોવી જોઈએ. મહાત્મા ગાંધીજીએ કેહેલું કે “શિક્ષણ એ કેવળ જીવનની તૈયારી નથી, પણ તે પોતે જીવન છે,” એ આજે વધુ તીવ્ર રીતે અનુભૂતિ પામે છે. શિક્ષણમાં એવા મૂલ્યો હોવા જોઈએ જે બાળકને માત્ર સ્પર્ધાત્મક નહીં, પણ સહયોગી અને સૌમ્ય બનાવે.

➢ નિષ્કર્ષ :

આજના યુગમાં શિક્ષણની વ્યાખ્યા બદલાઈ રહી છે. એ હવે માત્ર પુસ્તકોથી સીમિત નથી – તે હવે અનુભવ આધારિત, ટેક્નોલોજી આધારિત અને વ્યક્તિવ્યક્તિ અનુકૂળ છે. ChatGPT જેવી કૃત્રિમ બુદ્ધિ, Coursera જેવી ઓનલાઈન સેવાઓ, Duolingo જેવી મનોરંજક એપ્સ અને Zoom જેવા સંવાદાત્મક પ્લેટફોર્મ્સ – આ બધું આજે શિક્ષણને વધુ વ્યાપક અને લોક ઉપયોગી બનાવી રહ્યા છે.

જ્યાં એક તરફ આપણે ટેક્નોલોજીથી ભવિષ્યના પંથે આગળ વધીએ છીએ, ત્યાં બીજી તરફ માનવતા અને સંવેદનશીલતાના મૂલ્યો જાળવી રાખવા પણ તાત્પર્ય રાખવું જોઈએ. શિક્ષણ એ છે જે વ્યક્તિને “વિચારવા માટે,પ્રશ્ન કરવા માટે અને દુનિયાને સકારાત્મક રીતે બદલવા માટે તૈયાર કરે.

શિક્ષણ એટલે માત્ર ભવિષ્યની તૈયારી નહીં – એ આપણા અને આપણા સમાજના ઉત્તમ ભવિષ્યનું નિર્માણ છે.

"શિક્ષણથી જ સંભવ છે રાષ્ટ્રનું અને આપણું ઉજ્જવળ ભવિષ્ય."

અસ્તિત્વવાદ અને માનવ જીવનની કેળવણી

ડૉ.અમિતભાઈ એન.પટેલ
આસીસ્ટન્ટ પ્રોફેસર, હિન્દી વિભાગ

અસ્તિત્વવાદના પ્રણેતા સોરને કીર્કેગાર્ડ ડેન્માર્કના તત્ત્વજ્ઞાની યા દાર્શનિક હતા. તેમણે હેગેલના વિચારો સામે વિદ્રોહ જન્માવ્યો હતો. સોરેન વ્યક્તિમૂલક સમાજ અને સંસ્થાવાદના વિરોધી હતા. તેઓ વ્યક્તિત્વના પૂર્ણ પ્રગટીકરણમાં માનતા હતા. વિજ્ઞાન અને અને ટેક્નોલોજીએ માનવોની વ્યક્તિમત્તાનો ધ્વંસ કર્યો છે, તેને શૂન્ય બનાવી દીધો છે. યંત્રવાદ અને ઔદ્યોગિકીકરણને લીધે માનવના 'સ્વ' નો ધ્વંસ થયો છે. તે સંવેદનશૂન્ય, લાગણીશૂન્ય બની ગયો છે, તેવું તેઓ માનતા હતા. મનુષ્યનું હોવાપણું તેના જીવતા હોવામાં, તેના સંઘર્ષમાં અને તેની પીડાઓ સહન કરવામાં પ્રતીત થાય છે. મનુષ્યનું અસ્તિત્વ તેના સંઘર્ષમાં અને તેના જીવન સાથેના યુદ્ધમાં વ્યક્ત થાય છે, આ જ સાચું અને નક્કર વ્યક્તિત્વ છે. તેઓ માનતા કે મનુષ્ય પોતાનું અસલી વ્યક્તિત્વ તેના અતીતમાં, તેના સંપર્કોમાં, સંસ્થાઓમાં, જનસમૂહોમાં અને જમાનામાં તે જીવી રહ્યો છે, તેમાં તે ખોઈ બેઠો છે. સોરેન કીર્કેગાર્ડ અસ્તિત્વના પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ પર ભાર મૂકે છે. તેમના મંતવ્ય અનુસાર સત્વ અસ્તિત્વનું અનુયાયી છે. અસ્તિત્વ અવ્યાખ્યાયિત છે. અસ્તિત્વને નિર્દેશિત કરી શકાય નહિ. કાર્લ જેસ્પર્સના મંતવ્યાનુસાર માનવ ચોક્કસ સંજોગોમાં અમુક રીતે વર્તે છે, તે તેના અસ્તિત્વનો પુરાવો છે. મનુષ્ય અસ્તિત્વની કટોકટી સામે ઝઝૂમે છે, સંઘર્ષ કરે છે. મનુષ્ય સત્યને જાણવા-પામવા સતત પ્રયત્ન કરે છે, પરંતુ તેના હાથમાં ખંડિત સત્ય લાગે છે. જેસ્પર્સના મતાનુસાર અસ્તિત્વવાદ વિશ્વ-દુનિયા વિશે કોઈ સમજ આપી શકતો નથી, તેને તો માત્ર વ્યક્તિના અસ્તિત્વ સાથે નિસબત છે. તેથી અસ્તિત્વવાદ મનુષ્યને વ્યક્તિ તરીકે-તેના અસ્તિત્વને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. વ્યક્તિની આત્મલક્ષી શોધ, તેના અસ્તિત્વની ખોજ તેને કટોકટી, સ્વાતંત્ર્ય, સંઘર્ષ અને નિર્ણયાત્મક તરફ દોરી જાય છે.

અસ્તિત્વવાદ અનુસાર માનવ ટોળામાં પણ એકલો છે. તેનો પોતાની જાત સાથેનો વિચ્છેદ થઈ ગયો છે. સત્યમ્, શિવમ્, સુંદરમ્ ની સાચી સમજ કેળવી શકતો નથી. મનુષ્ય પોતે જ પોતાનો નિર્માતા છે, પોતાનો ઘડવૈયો છે. વ્યક્તિનો 'સ્વ', 'આત્મજ્ઞાન' જ મહત્ત્વનું છે. અસ્તિત્વવાદ વ્યક્તિના સ્વાતંત્ર્યનો સ્વીકાર કરે છે. વ્યક્તિ તરીકે જો હું સ્વતંત્ર હોઉં તો મારે અન્ય માનવના વ્યક્તિત્વને સ્વીકારવું જોઈએ. અસ્તિત્વવાદ એ માણસના સ્વાતંત્ર્યને બીજાના સ્વાતંત્ર્યના ભોગે પોષવાનું સ્વીકારતો નથી. અસ્તિત્વવાદી વિચારસરણી પ્રમાણે માનવની સ્વતંત્રતા અને જવાબદારી માનવે એકસાથે સ્વીકારવાની રહે છે. વ્યક્તિ જીવંત છે તેથી તે અસ્તિત્વ ધરાવે છે. સાર્ત્રના કથન મુજબ, તમે જ્યારે પસંદગી કરો છો ત્યારે અસ્તિત્વ ધરાવો છો. હાઈડેગરના મંતવ્ય મુજબ, મૃત્યુ અંગેની સતત જાગૃતિ અસ્તિત્વની પ્રતીતી છે, જીવન એટલે મૃત્યુની પરમ સાધના, મનુષ્ય સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરવા મથે છે, પરંતુ મૃત્યુ તેનો અંત લાવી દે છે. મૃત્યુ જીવનની મંઝિલ છે. તેથી મૃત્યુ એ શાશ્વત છે, તેનો સ્વીકાર માનવે કરવો જ રહ્યો. આલ્બેર કામૂના મંતવ્ય મુજબ તમે જ્યારે વિદ્રોહ કરો છો ત્યારે જ તમારા અસ્તિત્વની ભાળ મળે છે, મનુષ્ય આજે બેચેન છે, હતાશ છે. તે અસ્તિત્વની અર્થશૂન્યતા અનુભવે છે. તે પોતાની જાતને, પોતાના અસ્તિત્વને પિછાણવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

સાર્ત્રના કથન મુજબ 'મૂલ્યોનો આધાર માણસ છે. માણસને કોઈ આધાર નથી.' ચંદીદાસે કહ્યું છે કે 'સાબાર ઉપર માનુષ સત્ય, તાહાર ઉપર નાઈ.' આમ છતાં આલ્બેર કામૂ માનતો કે, વ્યક્તિનું જીવન સ્વયં સાધ્ય છે. માનવ ઐતિહાસિક ઉત્ક્રાંતિનો એક ભાગ છે. સમગ્ર વિશ્વમાં માનવની જીવનયાત્રામાં માનવ પરમ સત્યની ખોજ કરતો રહ્યો છે. कोडहं ? હું કોણ છું ? कुतः आयातः ? ક્યાંથી આવ્યો છું ? તે સ્વયં પોતાના અસ્તિત્વની ખોજ આદરે છે. ભારતીય તત્ત્વજ્ઞાનમાં પણ કહેવાયું છે, आत्मानाम् विजानीर्यात् । પોતાની જાતને ઓળખો. બાઈબલમાં પણ 'know thyself' કહેવાયું છે. આથી માનવની જીવનયાત્રામાં તે અસ્તિત્વને શોધ છે. તે સ્વયં પોતાનો નિર્માતા છે. ભારતમાં દેશના ભાગલા, હજારોની હિજરત, કોમી રમખાણો, કાળાંબજાર, સત્તા માટેની ખેંચતાણ, રાષ્ટ્રપિતાની હત્યા, અલગતાવાદ, જાતિવાદ, ધાર્મિક ભેદભાવની અસર નીચે માનવ હતાશા-નિરાશાની ગાર્તામાં ધકેલાઈ ગયો છે. ઉમાશંકર જોશીની નિમ્ન પંક્તિઓમાં તેનું શબ્દચિત્ર અંકિત થયેલું જોવા મળે છે....

'હજાર હસવા કરું, હૃદયમાં ખુશાલી નથી,
મુખો નિરખતો હું, મુક્તિ તણી ક્યાંય લાલી નથી,
નથી ચમક નેત્રમાં, વિમલ દિવ્ય સ્વાતંત્ર્યની
ને કે ઝમક કંઠમાં પરમ મુક્તિના મંત્રની."

આમાં મનુષ્યની હતાશા, ગૂંગળામણ, યંત્રવૈજ્ઞાનિક યુગની પ્રભાવકતા, યંત્રયુગની દોડ, એકલતા વગેરે સ્થાન લે છે. કવિતાના પ્રધાન સૂર અસ્તિત્વવાદી અને નાસ્તિકતાવાદી છે. માનવની આંતર્વ્યથા રજૂ કરતાં આદિલ મનસૂરી કહે છે :

"સૂરજને કહેજો રથ જરા વાળી લે આ તરફ,

થીજી ગયું છે રક્ત અહીં અંધકારનું.."

ચીલાચાલુ જીવનમાં આપણને વાહિયાતપણાની પ્રતીતિ થાય છે. અસ્તિત્વ અર્થશૂન્ય લાગે છે. માનવ જેમ જેમ ચિંતન કરતો જાય છે તેમ તેમ તેને જીવનની અર્થહીનતા સમજાતી જાય છે. મનુષ્ય એક પ્રકારની રિક્તતા-ખાલીપો અનુભવે છે. તે પોતાનાં કર્મોથી-નિત્યકર્મોથી છૂટવા મથે છે. તે આત્મપીડનનો ભોગ બને છે. આ ખાલીપો ક્યારેક તેને આત્મકહત્યાના માર્ગે લઈ જાય છે. જીવનમાં રિક્તતા, શૂન્યતા અને અર્થહીનતાનો અને વાહિયાતપણાનો આભાસ થતાં તેને નિર્વેદ જન્મે છે. તે વિષાદયોગનો ભોગ બને છે. માનવને જીવનમાં એકલતા સાલે છે. આદિલ મનસૂરી કહે છે....

"દરવાજા, ભીંત, બારી, પરિચિત નથી કશું,

મહેમાન થઈ રહું છું, હું મારા મકાનમાં...."

સુરેશ દલાલ માનવસંવેદના પર કટાક્ષ કરતાં કહે છે...

'દુશ્મન કોણ અને મિત્ર કોણ ?

જ્યાં જુઓ ત્યાં વર્તુળ, ત્રિકોણ,

ત્રિકોણના તો ત્રણ ખૂણા

ત્રણ છતાંયે સૂના સૂના...."

અસ્તિત્વવાદની શિક્ષણ પર અસરો તપાસવા માટે તેના દર્શનની વિશિષ્ટતાઓ દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખવી જોઈએ. અસ્તિત્વવાદ એ સંપૂર્ણ વ્યક્તિવાદી હોવાથી સામાજિક સમસ્યાઓ પર બહુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતો નથી. અસ્તિત્વવાદ વ્યક્તિના એક સાધન તરીકે ઉપયોગ કરવાની મનાઈ ફરમાવે છે. વ્યક્તિ પોતે જ પોતાના ભાવિનો-વ્યક્તિત્વનો સ્વયં નિર્માતા છે. તેથી કેળવણી દ્વારા વ્યક્તિમાં 'સ્વ'નો વિકાસ થાય, તેના વ્યક્તિત્વનું અને વ્યક્તિમત્તાનું ઘડતર થાય તેવા પ્રયાસો હાથ ધરવા જોઈએ. અસ્તિત્વવાદીઓ માને છે કે સ્વ-અધ્યયન, સ્વ-ઓળખ, આત્મજ્ઞાન એજ શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન છે. તેઓ વ્યક્તિત્વના સ્વાનુભાવો પર ખાસ ભાર મૂકે છે. વ્યક્તિના પોતાના અનુભવો જ તેને સાચું જ્ઞાન આપી શકે છે. અનુભવ એ જ્ઞાનનો જનક છે, જ્ઞાનની આધારશિલા છે. પ્રયોજનવાદ સામાજિક અનુભવો પર ભાર મૂકે છે, જ્યારે અસ્તિત્વવાદીઓ સ્વકીય જીવાતા જીવનના જ્ઞાન પર ભાર મૂકે છે. આથી વ્યક્તિ પોતે જીવાતા જીવનમાંથી સ્વાનુભવો દ્વારા જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે તે ચિરંજીવ બને છે.

માનવ હમેશા બે બાબતોનો ભોગ બનતો આવ્યો છે, કાં તો તે એકલતાથી પીડાય છે યા તેને ચિંતા સતાવે છે. માનવ પોતાના ભાવિની આગાહી કરી શકતો નથી અને તેથી તેના અસ્તિત્વનો તેને ભય લાગે છે. શાસ્ત્રજ્ઞોના મંતવ્ય અનુસાર અસ્તિત્વ સત્ત્વનું પુરોગામી છે. અસ્તિત્વવાદીઓ માનસિક તનાવ, વિરોધાભાસો અને સંઘર્ષોમાં જ માનવ વ્યક્તિત્વનું સત્ત્વ બહાર આવે છે તેમ માને છે. તેથી માનવ ક્યારેક એકલો પડી જાય છે અને તેને ચિંતા સતાવે છે. માનવ માત્ર અધૂરો છે, માનવ એટલે જ અપૂર્ણતા, મર્યાદા. માનવ સતત હોવામાંથી થવાની પ્રક્રિયામાં હોય છે. તે સતત પૂર્ણત્વ તરફ ગતિ કરતો રહે છે. તેથી માનવની વિષમ પરિસ્થિતિ જ તેને કંઈક થવા માટે પ્રેરે છે, તેને સંઘર્ષરત રાખે છે. આમ ન થાય તો તે તેનો ઈન્કાર પણ કરે છે અને હતાશામાં ગરકાવ થઈને આત્મહત્યા તરફ વળે છે.

અસ્તિત્વવાદની દૃષ્ટિએ શિક્ષણ થકી જ બાળક કે વ્યક્તિના જીવનને સાર્થક બનાવી શકાય છે. પ્રત્યેક બાળક કે વિદ્યાર્થી અજોડ અને અદ્વિતીય વ્યક્તિમત્તા ધરાવતાં હોય છે. ક્યારેક બે બાળકો કે વિદ્યાર્થીઓ સરખાં હોતા નથી. વિદ્યાર્થીના આંતરિક સત્ત્વને, આંતરિક શક્તિઓને પિછાણીને શાળા-કૉલેજોએ તેને બહિર્ગત કરવાના પ્રયાસો કરવા જોઈએ. વિદ્યાર્થીની ચેતનાની ક્ષણોને પકડીને તેના વ્યક્તિત્વનો છોડ પાંગરી ઊઠે તે રીતે તેને પ્રેરિત કરવું જોઈએ. અસ્તિત્વવાદની દૃષ્ટિએ શાળા કે કૉલેજ ઉદ્દેશ્યો નક્કી કરીને વિદ્યાર્થી સમક્ષ મૂકી દે તે બરાબર નથી. શાળા-કૉલેજનું કાર્ય તો બાળકોની સમક્ષ વિકલ્પો રજૂ કરીને તેમને પસંદગીની છૂટ આપવાનું છે. અહીં બળજબરી કે ફરજિયાતપણાને કોઈ સ્થાન નથી. અસ્તિત્વવાદ વિષયવસ્તુકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમનો વિરોધ કરે છે. અસ્તિત્વવાદીઓની દૃષ્ટિએ વિષયવસ્તુ મહત્ત્વનું નથી, પરંતુ વિદ્યાર્થી, તેના વ્યક્તિત્વનો વિકાસ અને તેની જવાબદારીની સભાનતા અને પ્રતિબદ્ધતા મહત્ત્વનાં

છે. અસ્તિત્વવાદ વિનયનના અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે છે. તેમની દૃષ્ટિએ અભ્યાસક્રમ, પ્રવત્તિલક્ષી હોવો જોઈએ, વિદ્યાર્થીઓના રસ-રુચિ અનુસાર અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ થવું જોઈએ, વિદ્યાર્થીઓને જૂથમાં કાર્ય કરવું કે એકલા તે નક્કી કરવાની સ્વતંત્રતા તેમને હોવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિગત તફાવતોને ધ્યાનમાં રાખીને અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ થવું જોઈએ. અનુભવકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમ હોવો જોઈએ. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના સ્વાનુભવોને પ્રાધ્યાન્ય આપવું જોઈએ.

અસ્તિત્વવાદના મતે, શાળા-કૉલેજ વિદ્યાર્થીઓ માટે બંધન નથી, દીવાલ નથી, પરંતુ મુક્ત અને પ્રસન્ન વાતાવરણ છે, જ્યાં વિદ્યાર્થીઓનું સ્વયં ઉત્ફુલ્લન શક્ય બને છે. અસ્તિત્વવાદીઓ માને છે કે શાળા-કૉલેજ બાળકોનું ઘડતર કરી ન શકે. દરેક વિદ્યાર્થીએ પોતે વિકસવું જોઈએ, સ્વયં મહોરવું જોઈએ, સ્વયં પાંગરવું જોઈએ, તો જ વિદ્યાર્થી સાચી રીતે આત્મસંતુષ્ટિ પામી શકે છે. શાળા-કૉલેજ એ વિદ્યાર્થીઓ માટે સ્વયં શિક્ષણના સ્વાનુભવોની પ્રયોગભૂમિ બની રહેવી જોઈએ, વિદ્યાર્થીઓની ઉદ્ગમભૂમિ બની રહેવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીએ સ્વયં ઉગવાનું છે, શાળા-કૉલેજોએ ઉગાડવાનું નથી. શાળા-કૉલેજોએ તો માત્ર અનુભવો મેળવવા માટેની પ્રેરણાભૂમિ બની રહેવું જોઈએ. અસ્તિત્વવાદ શાળા-કૉલેજની સાથે શિક્ષકોના કર્તવ્ય અંગે પણ જણાવે છે કે, શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓના માત્ર માર્ગદર્શક- નિર્દેશક બની રહેવું જોઈએ, વિદ્યાર્થીઓને અનુભવોની પસંદગીની તકો પુરી પાડવી જોઈએ, વિદ્યાર્થી સાથે મુક્ત વિચાર-વિમર્શ-સંવાદ કરવો જોઈએ, શિક્ષકે ક્યારેય વિદ્યાર્થીઓ પર વિષયવસ્તુ કે વિચારો લાદવા જોઈએ નહિ. વિદ્યાર્થીઓની સમસ્યા ઉકેલવા તેમની ચેતનાને ઢંઢોળી, તેમની આંતરસૂઝ દ્વારા સમસ્યાનો ઉકેલ શોધે તે રીતે વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરિત કરવા જોઈએ. અહીં શિક્ષક માત્ર માર્ગ ચીંધનાર તરીકે અસ્તિત્વ ધરાવે છે. અહીં કોઈ કોઈનો ગુરુ કે કોઈ કોઈનો શિષ્ય નથી. 'તું જ તારો ગુરુ થા...' આ સૂત્ર વિદ્યાર્થીને શિક્ષકે આત્મસાત કરાવવાનું છે. અસ્તિત્વવાદ દંડ કે શિક્ષાનો વિરોધ કરે છે. અસ્તિત્વવાદની દૃષ્ટિએ વિદ્યાર્થીઓ પર શિસ્ત લાદવી જોઈએ નહિ. સાચી શિસ્ત વિદ્યાર્થીઓની જવાબદારીની ભાવનામાંથી જન્મેલી આંતરિક શિસ્ત હોવી જોઈએ.

આમ, અસ્તિવવાદ મૂળભૂત રીતે માનવની વિષમ પરિસ્થિતિને કેન્દ્રમાં રાખે છે. તેથી વ્યક્તિ પોતાની વિષમ પરિસ્થિતિ અંગે સભાનતા કેળવે, તે અંગે જાગૃતિ કેળવે તેવો અસ્તિત્વવાદનો આશય છે. વિદ્યાર્થીઓ પર કોઈ આદર્શો અથવા મૂલ્યોનું અગાઉથી કોઈ પ્રતિરોપણ કરવું જોઈએ નહિ. એવા આદર્શો સંક્રાન્ત કરવા જોઈએ નહિ કે વિદ્યાર્થીઓને મૂર્તિમંત કરવામાં મુશ્કેલીઓ અનુભવે. અસ્તિત્વવાદ માત્ર વ્યક્તિના અસ્તિત્વ અને તેના વ્યક્તિત્વના સ્વીકાર પર ભાર મૂકે છે.

અંતે.......

"રોટલો કેમ રળવો તે નહિ પણ દરેક કોળિયાને વધુ મીઠો કેમ બનાવવો તેની કેળવણી આપવાનું કામ શિક્ષકનું છે."

(જેમ્સ એન્જલ)

"ચારિત્ર્યમાં એક થોડો ડાઘ પડવાથી મનુષ્યની તમામ કીર્તિ ઉપર કાળાશ છવાઈ જાય છે." (સ્વામી શિવાનંદજી)

"આચાર્યોના હાથમાં જેટલી શક્તિ હોય છે તેટલી શક્તિ પ્રધાનમંત્રીના હાથમાં પણ નથી હોતી. " (વિન્સ્ટન ચર્ચિલ)

ઢળતી સાંજ	**કૈંક ખટકે**	**દિલની આશ**	**પાનખરમાં**	**આશીર્વાદથી**
ધગધગતા હૈયા	**નહીં કાંટો હોય તો**	**લાગણીભર્યું સ્મિત**	**જો હોય લીલાં પાન**	**બને જીવન સુખી**
મિલન ક્યારે	**બીજું હશે શું**	**મળે 'મિત' ને**	**પાંગરે પ્રિત**	**માત્ર ભ્રમ છે**

સાહિત્યમાં મનોવિજ્ઞાનનું પ્રયોજન

ડૉ.પ્રકાશ એમ. ડાભી
આસીસ્ટન્ટ પ્રોફેસર, મનોવિજ્ઞાન વિભાગ

સાહિત્યમાં સવિશેષમાં પ્રેરણા, આવેગ અને સંઘર્ષનું વિવિધ સ્વરૂપોમાં થતી અનુભૂતિ અને અભિવ્યકિત જ પ્રગટ થતી હોય છે જે સાહિત્ય અને મનોવિજ્ઞાનને જોડવાનું સહજ કારણ બને છે. સાહિત્ય એટલે મનનું પ્રતિબિંબ દર્પણ.

પાશ્ચાત્ય મનોવિજ્ઞાન અને ભારતીય પરંપરાગત મનોવિજ્ઞાનમાં સામ્યતા જોવા મળે છે. 'તારી જાતને ઓળખ' આ પ્રકારની ઝંખના દરેક વ્યકિતનમાં જોવા મળે છે. ભારતીય ઋષિમુનિઓ અને શાસ્ત્રોકારોએ આ ઝંખનાને સંતોષવાના, પોતાની જાતને ઓળખવાના પ્રયાસ કર્યા છે અને આમાં જ દરેક વ્યકિતનાં સર્જનાત્મક પાસાંઓ રહેલા છે. ભારતીય તત્ત્વજ્ઞોએ સુષુપ્તિ, સ્વપ્ન, જાગૃતિ અને તુર્ય એમ ચાર અવસ્થાઓનું અસ્તિત્વ સ્વીકાયું છે અને બહુ લાંબા સમય પછી ફ્રોઈડ, યુંગ અને બીજા મનોવૈજ્ઞાનિકોએ આ ખ્યાલ સ્વીકાર્યો છે. આ લોકોના મતે બોધ સ્તરની તુલનામાં અબોધ સ્તર વિશાળ, ઊંડુ અને અગાધ છે. આ અબોધ મનમાં મૂળ વૃતિઓ, સામાજીક જરૂરતો, આવેગો, વર્તન પાછળની કામના, વિનાશવૃતિ વગેરે રહેલા હોય છે. આ તમામ બાબતો થકી સાહિત્યકારો, કવિઓ, લેખકો, સર્જકો પોતાની સર્જનાત્મકતા સમાજમાં રજૂ કરતા હોય છે. મનોવિજ્ઞાનની ભાષામાં આ વર્તનનો એક પ્રકાર જ છે.

મનોવિશ્લેષણઃ- દર્દી કોઈની પ્રત્યે જે માન, પ્રેમ, ધિક્કાર કે વિરોધની લાગણીઓ અનુભવતો હતો તે ભાવગ્રંથિઓની અભિવ્યકિત સાહિત્યમાં વિવિધ કથાઓ કે પાત્રોમાં સંક્રમિત થતી. આપણે જોઈ શકીએ છીએ જેનો ઉકેલ મનોવિશ્લેષણમાં ઉપચાર દરમ્યાન લાવવામાં આવે છે. સવિશેષ અંગ્રેજી સાહિત્યમાં વિખ્યાત સાહિત્યકાર શેક્સપિયરની રચનાઓમાં પાત્રોમાં વિવિધ મનોવૈજ્ઞાનિક સંઘર્ષો અને વિવિધ પ્રકારના વર્તનો દ્વારા તેની અભિવ્યકિત દર્શાવવામાં આવી હોય છે. ઉદા. શેકસપિયર રચિત નાટકમાં "મેકબેથ" માં લેડી મેકબેથ વારંવાર હાથ ધોવાનું કાર્ય કરતી દર્શાવવામાં આવે છે. આ અસાધારણ મનોવિકૃતિ અનિવાર્ય ક્રિયાદબાણની બિમારી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. જે વ્યકિત આંતરિક રીતે તીવ્ર વધારે પડતા પ્રમાણમાં અપરાધ ભાવ અનુભવતી હોય તે સ્વચ્છતાના આગ્રહી હોય છે અને વારંવાર હાથ ધોવાની ક્રિયા મનમાં ઉદ્ભવેલા સંઘર્ષો પાપ ધોવાની ક્રિયાનું પરિણામ હોય છે. અમુક પ્રકારના વિચારો કર્યા વગર માણસ રહી ના શકે, જેને અનિવાર્ય મનોદબાણ કહેવામાં આવે છે તે પણ સાહિત્યમાં સવિશેષ જોવા મળે છે.

સુખ સિધ્ધાંતઃ- ફ્રોઈડે સુખતત્વને મહત્વનું સ્થાન આપ્યું છે. તેના મતે મનુષ્યની દરેક પ્રકારની પ્રવૃતિ સુખને પ્રાપ્ત કરવા અને અસુખને ટાળવાના હેતુથી જ પ્રેરાયેલી હોય છે. માનસતંત્રમાં રહેલી ઉત્તેજનાને ઘટાડવા કવિઓ, સાહિત્યકારો અને સર્જકો પોતાના લેખ, રચના અથવા કૃતિનો સહારો લેતા હોય છે. જાતિયતા સાથે સંબંધિત રચનાઓમાં કે લેખોમાં ફ્રોઈડના મતે કામશકિત કામ કરતી હોય છે. આ કામશકિત માત્ર બાહય પદાર્થો પ્રત્યે નહિ, વ્યકિતની પોતાની પ્રત્યે પણ વળે છે. પોતાની જાત સાથે જ મોહમાં પડવાના વલણને ગ્રીક દંતકથાના નાયક નારસીસના નામ ઉપરથી તેને ' નારસીસીઝમ' તરીકે ઓળખાવ્યું છે. જયારે જે સાહિત્યકારો, સર્જકો, લેખકો કે કવિઓ ની રચના જાતને પીડા આપતી, નુકસાન કરતી, ઈજા કરતી, ઉતારી પાડતી, નાશ કરતી વગેરે પ્રકારની હોય તો તેને ફ્રોઈડ મૃત્યુ પ્રેરણાની મૂળવૃતિ સાથે સરખાવે છે.

યુંગના મતે સાહિત્યકારોની પ્રર્વતમાન પરિસ્થિતિ, તેના ધ્યેયો અને આકાંક્ષાઓ, મનોવલણો વગેરેનો ઉલ્લેખ તેના વર્તનને સમજવા માટે જરૂરી છે. યુંગે 'ભાવગ્રંથિનો' નો શબ્દ વહેતો કર્યો, ભાવગ્રંથિ એટલે વ્યકિતગત અબોધમાં રહેલી લાગણીઓ,વિચારો, પ્રત્યક્ષો અને સ્મૃતિઓના વ્યવસ્થિત સમૂહ કે શકિતપૂંજ છે. આ ભાવગ્રંથિ દરેક સાહિત્યકાર, સર્જક, લેખક કે કવિમાં હોય છે. જે ભાવગ્રંથિ વધુ પ્રબળ હોય તે રીતે સાહિત્યકારો પોતાની રચના રચતા હોય છે. જેમ કે પ્રેમ, આક્રમકતા, રહસ્ય વગેરે. યુંગના મતે સર્જકોમાં ચાર પ્રકારના આદ્યસંસ્કાર હોય છે. (૧) મહોરુ - "Person" (૨) છાયા - "Shadow" (૩) પુરૂષ શકિત - "Anima" (૪) સ્ત્રી શકિત - "Animus". આ ચાર સંસ્કારોમાંથી જે સંસ્કાર પ્રબળ હોય છે તેવી કૃતિનું સર્જન સર્જકોમાં જોવા મળે છે.

યુંગના મતે અંતર્મુખી વ્યકિતત્વ ધરાવતા સાહિત્યકારો પોતાની કૃતિ સમાજ દ્વારા થતા અત્યાચારો, સંઘર્ષો, એકલતા, સમાજમાંથી ન મળતા ન્યાયના પ્રશ્ન સાથે જોડાયેલી હોય છે અને તદ્દન તેનાથી વિરુધ્ધ પ્રકારની કૃતિ બહિર્મુખી વ્યકિતત્વ ધરાવનારની હોય છે.

એડલરનો સિધ્ધાંત બતાવે છે કે સાહિત્યકારોમાં પોતાના એક ગુણ હોય છે. તે ગુણને ધ્યાનમાં રાખી સાહિત્યકારો પોતાની રચના રજુ કરતા હોય છે. તેમાં પોતાની અભિરૂચિ પણ સંકળાયેલી હોય છે. પણ આ સિધ્ધાંત મુજબ સર્જકો સમાજની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખી ને પોતાની કૃતિ રજુ કરતા હોય છે. મનુષ્ય મુખ્યત્વે સામાજીક છે. તેનામાં ઉત્પન્ન થતી લઘુતાઓ માત્ર જાતીય બાબતો પરત્વે જ હોતી નથી. શારીરિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક બધી બાબતો પ્રત્યે લઘુતા અનુભવાય છે, એટલે કે દરેક જાતીયતા ઉપર લખાયેલી કૃતિ કામપ્રેરણામાંથી હોતી નથી. માનવી ધ્યેય, માન્યતા અને મહત્વકાંક્ષા સાથે જોડયેલો છે. માનવીનું અંતિમ ધ્યેય વાસ્તિવક ન હોય, કાલ્પનિક પણ ન હોય, સિધ્ધ ન થઈ શકે તેવું અશકય હોય છતાં માનવી તે વિચારને વેગ આપવા માટે સાહિત્યિક રચના રચી તે વિચારને ગતિ આપવાનો પ્રયત્ન કરે છે. ટૂંકમાં સાહિત્ય સર્જન પાછળનું એક કારણ ક્ષતિપૂર્તિ પણ હોય શકે છે.

એડલરે 'શકિત માટેની ઝંખના' નો ખ્યાલ દાખલ કર્યો. સ્ત્રી અને પુરુષ બંને તેમની અયોગ્યતા, નબળાઈ અને લઘુતા ઢાંકવા માટે વધારે પડતા પુરક પ્રયત્ન કરે છે. આ પ્રયત્નો આક્રમકતા, પ્રેમ, નાયક, વિરોધી ભાવના, હિંસા, સામાજીક ન્યાય, સ્વાર્થ, અભિમાન, સંતોષ વગેરે દ્રારા સાહિત્યમાં રજૂ થાય છે.

સર્જનાત્મક કલાકારનું વ્યકિતત્વ સ્વાયત સંકલ્પવાળું, નવીન સંગઠન ધરાવતું પ્રબળ વ્યકિતત્વ છે. સર્જનાત્મક વ્યકિતત્વ ધરાવતી વ્યકિત આવેગો ઉપર કાબૂ ધરાવે છે અને ઈચ્છા મુજબ વ્યવહારો કરી શકે છે. પોતાની મેળે પોતે પસંદ કરેલા ધ્યેયો અનુસાર અહમ આદર્શ ઉપજાવી શકે છે. સર્જનાત્મક વ્યકિતત્વ ધરાવતી વ્યકિત જાતીય ઉતેજનાનાં જૈવિય દબાણો અને આવેગાત્મક ઉત્તેજનાનાં મનોવૈજ્ઞાનિક દબાણો ઉપર કાબુ પ્રાપ્ત કરે છે. આવા પ્રકારની વ્યકિતની રચનામાં અભદ્રતા દેખાતી નથી.

અંગ્રેજી સાહિત્યકાર વિલિયમ શેક્સપીયરનું સાહિત્ય મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોથી સમૃદ્ધ છે. તેમના ઘણા નાટકો માનવ વર્તનના કેસ સ્ટડી તરીકે સેવા આપે છે, જે ઈર્ષ્યા, અપરાધભાવ, ગાંડપણ અને માનવ સ્થિતિના વિવિધ વિષયોની તપાસ કરે છે. હેમ્લેટ, ઓથેલો અને મેકબેથ જેવા પાત્રો વિવિધ માનસિકતા અને મનોવૈજ્ઞાનિક સ્થિતિઓ દર્શાવે છે.

ઓથેલો: ઓથેલોની ઈર્ષ્યા અને ગુસ્સો, જે ઇયાગોની ચાલાકીથી પ્રેરિત થાય છે, તે દુ:ખદ પરિણામો તરફ દોરી જાય છે, જે અનિયંત્રિત લાગણીઓની વિનાશક શક્તિ દર્શાવે છે.

મેકબેથ: મેકબેથની મહત્વાકાંક્ષા અને અપરાધભાવ અને તેના કાર્યોના ભારણથી ઉશ્કેરાયેલા ગાંડપણમાં ઉતરવું, પસંદગીઓની માનસિક અસરને પ્રકાશિત કરે છે. ડંકનની હત્યા પછી લેડી મેકબેથની બાધ્યતા-અનિવાર્ય વૃત્તિઓ અને અપરાધભાવ સાથેનો તેમનો સંઘર્ષ ગુના અને માનવ મનની માનસિક અસરો દર્શાવે છે.

ઓફેલિયા: ઓફેલિયાનું ગાંડપણમાં ઉતરવું અને આખરે મૃત્યુ એ નુકસાન, આઘાત અને સામાજિક અપેક્ષાઓની માનસિક અસર દર્શાવે છે.

શેક્સપિયરના નાટકો તર્ક અને લાગણી વચ્ચેના સંબંધ, આંતરિક સ્થિતિઓ પર બાહ્ય ઘટનાઓની અસર અને માનવ કલ્પનાના સ્વભાવમાં પણ ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરે છે, જે તેમના કાર્યોને મનોવૈજ્ઞાનિક વિશ્લેષણ અને સૂઝના કાયમી સ્ત્રોત બનાવે છે.

હિન્દી સાહિત્યમાં પણ આપણને મનોવૈજ્ઞાનિક ઢબે નિરુપાયેલી નવલકથાઓ,વાર્તાઓ તથા કૃતિઓ જોવા મળે છે. તેમાં હિન્દી સાહિત્યના સર્જક મુન્શી પ્રેમચંદનું નામ મોખરે છે. તેમની કૃતિઓ **निर्मला, गोदान, ईदगाह, गुल्ली डंडा** અને **सच्चाई का उपहार** વગેરે મનોવૈજ્ઞાનિક રંગે રંગાયેલી જોવા મળે છે.

નિર્મલા: આ નવલકથામાં, પ્રેમચંદે બેમેલ લગ્ન, દહેજ પ્રથા, અને સામાજિક અન્યાયના કારણે મહિલાઓની માનસિક દુર્દશા નું ચિત્રણ કર્યું છે. નિર્મલા નામક પાત્રની માનસિક સફર અને તેની નિરાશા, આ નવલકથામાં પ્રમુખ છે.

ગોદાન: આ પ્રેમચંદની સૌથી પ્રસિદ્ધ નવલકથા છે, જેમાં હોરી અને ધનિયા નામના પાત્રોની મનોવૈજ્ઞાનિક સફર અને તેમની સંઘર્ષથી ભરેલી જીંદગીનું ચિત્રણ છે. ગોદાનમાં, પ્રેમચંદે કૃષિ સંસ્કૃતિ, સામાજિક અન્યાય, અને માનવીની મહત્વકાંક્ષાઓ કારણે થતા તણાવને વ્યકત કર્યો છે.

આ નવલકથાઓમાં, પ્રેમચંદે પાત્રોનો આંતરિક સંઘર્ષ, તેમના વિચારો અને ભાવનાઓને દર્શાવવા માટે મનિવૈજ્ઞાનિક ટેકનીકોનો ઉપયોગ કર્યો છે. આથી તેમની નવલકથાઓને એક મનોવૈજ્ઞાનિક ઊંડાણ મળે છે, જેના લીધે વાચક તેમના પાત્રો અને તેમના અનુભવથી જોડાઈ શકે છે.

જો બાળ મનોવિજ્ઞાનની ચર્ચા કરવામાં આવે તો આ વિષય માત્ર આકર્ષક અને મનોરંજક જ નહીં, પણ હૃદય સ્પર્શી પણ છે. દરેક બાળકનું મન એક કોયડા જેવું છે અને સાહિત્ય જગતના મહાન કથાકાર પ્રેમચંદે આ કોયડાને ખૂબ જ ઝીણવટથી સમજવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. તેમની કેટલીક બાળવાર્તાઓ એટલી મહત્વની અને લોકપ્રિય છે કે માત્ર તેમની ચર્ચા કરવાથી આપણે બાળકના મનની સમક્ષ આવી જઈએ છીએ. આ બાળમન માત્ર અભિવ્યક્તિ જ નથી કરતું પરંતુ તે સમગ્ર સમાજ સમક્ષ એક આદર્શ પણ સ્થાપિત કરે છે. પ્રેમચંદ દ્વારા લખવામાં આવેલી વાર્તા 'ઈદગાહ' ' ગુલ્લી ડંડા'અને 'સચ્ચાઈ કા ઉપહાર' જેમાં બાળપણની અભિવ્યક્તિ જોવા મળી છે અને સમાજમાં સકારાત્મક સંદેશ પણ ગયો છે. માનવ મનના પારખું પ્રેમચંદ આ ત્રણે વાર્તાઓને બાળકોના વિચારો અને લાગણીઓને દરેક રીતે પ્રગટ કરવામાં સંપૂર્ણ રીતે સક્ષમ છે.

ગુજરાતી સાહિત્યમાં પણ સર્જકોનું માનવ મનના વિચારો, પ્રેમ, ભય, ક્રોધ, સુખ અને દુ:ખની લાગણીઓ, ઈચ્છાઓ અને આકાંક્ષાઓ વગેરેમાં અનેક નવલિકાઓ,નવલકથાઓ અને વાર્તાઓમાં મનોવૈજ્ઞાનિક પ્રયોજન કરેલું જોવા મળે છે.

જેમાં ગુજરાતી સાહિત્યના સર્જક પન્નાલાલ પટેલની નવલકથા 'મળેલા જીવ',અને સરોજ પાઠકની નવલકથા 'નાઈટમેર' તથા વાર્તા 'દુષ્ચક્ર', ર.વ.દેસાઈની નવલકથા 'ભારેલો અગ્નિ' મધુરાયની નવલકથા 'ચહેરા' માં મનોવૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિકોણ જોવા મળે છે.

'નાઈટમેર' આ યોગ્ય નામવાળી નવલકથામાં, પાઠક એક સ્ત્રીના ત્રાસદાયક અસ્તિત્વની શોધ કરે છે જેને તેના પ્રેમીના મોટા ભાઈ સાથે લગ્ન કરવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે. પતિ, પ્રેમી અને પત્ની - જે ત્રણ પાત્રો હવે એક જ છત નીચે રહે છે - તેમના જીવનનું અન્વેષણ કરતી, નાઈટમેર (૧૯૬૯) માનવ માનસની જટિલતાઓને સમજવાનો પ્રયાસ છે. પાઠકના મનોવિશ્લેષણાત્મક અભિગમ અને સ્વગતોક્તિના કુનેહપૂર્ણ ઉપયોગ નાઇટમેર માં જોવા મળે છે.

"ભારેલો અગ્નિ", જેનો અંગ્રેજીમાં અર્થ "પ્રજ્વલિત આગ" અથવા "દફનાવવામાં આવેલી આગ" થાય છે, તે રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ દ્વારા લખાયેલ એક ઐતિહાસિક નવલકથા છે. તેને તેમની મહાન રચના માનવામાં આવે છે અને તે 1857 ના ભારતીય બળવા દરમિયાન સેટ કરવામાં આવી છે. પરંપરાગત અર્થમાં સીધી રીતે મનોવૈજ્ઞાનિક નવલકથા ન હોવા છતાં, તે તીવ્ર સામાજિક અને રાજકીય ઉથલપાથલના સમયગાળામાં ફસાયેલા વ્યક્તિઓના માનસિક અને ભાવનાત્મક ઉથલપાથલની શોધ કરે છે. આ પુસ્તક વફાદારી, દેશભક્તિ અને બળવાના પરિણામો સાથે ઝઝૂમી રહેલા પાત્રોની પ્રેરણાઓ, ભય અને ઈચ્છાઓનો ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરે છે.

દેસાઈના પાત્રો ફક્ત ઐતિહાસિક વ્યક્તિઓ નથી પરંતુ જટિલ આંતરિક જીવન ધરાવતા વ્યક્તિઓ છે, જેઓ તેમના વ્યક્તિગત સંઘર્ષો અને તેમની આસપાસ બનતી ઘટનાઓ પ્રત્યેની પ્રતિક્રિયાઓનું અન્વેષણ કરે છે. આ નવલકથા ૧૮૫૭ના બળવાની વ્યક્તિઓ અને સમાજ પર થતી ભાવનાત્મક અને માનસિક અસરનું ચિત્રણ કરે છે, જે તે સમયના ભય, ચિંતા અને અનિશ્ચિતતાને પ્રકાશિત કરે છે. "ભારેલો અગ્નિ" શીર્ષક પોતે જ એક પ્રતીકાત્મક વજન ધરાવે છે, જે અસંતોષની દબાયેલી આગ અને વિસ્ફોટક પરિવર્તનની સંભાવનાનો ઉલ્લેખ કરે છે.

મધુ રાયની નવલકથા "મધુરાય" (અથવા "ધ સ્વીટએસ્ટ") પર "મનોવૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ" માં નવલકથાના વિષયો, પાત્ર વિકાસ અને કથા તકનીકોનું પરીક્ષણ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. આનો અર્થ એ છે કે પાત્રોના વિચારો, લાગણીઓ અને વર્તણૂકો તેમની આંતરિક પ્રક્રિયાઓ અને બાહ્ય પ્રભાવો દ્વારા કેવી રીતે આકાર પામે છે તે શોધવું, અને લેખક આ તત્વોનો ઉપયોગ આકર્ષક અને મનોવૈજ્ઞાનિક રીતે સમજદાર વાર્તા બનાવવા માટે કરે છે.

પન્નાલાલ પટેલની "મળેલા જીવ" નવલકથા પ્રેમ, મિત્રતા, બલિદાન, સામાજિક ધોરણોના ભાવનાત્મક અને મનોવૈજ્ઞાનિક પાસાઓ દર્શાવે છે. તે આપણે જેને પ્રેમ કરીએ છીએ તેની સાથે ન રહી શકવાના પરિણામો, તકલીફ, દબાયેલો ગુસ્સો, હતાશા અને ખાલીપણું દર્શાવે છે અને તેના કારણે આપણે દરરોજ પોતાની જાત સાથે કેટલો સંઘર્ષ કરવો પડે છે તે દર્શાવે છે. આમ ગુજરાતી સાહિત્યમાં પણ મનોવિજ્ઞાન પ્રયોજાયેલું આપણને જોવા મળે છે પણ એ જોવાનો દ્રષ્ટિકોણ વાચકમાં હોવો જોઈએ.

ઉપસંહાર :

મનોવિજ્ઞાનનાં વિવિધ સિધ્ધાંતોનો સાહિત્યમાં ઉપયોગ થાય છે. એમાં આપણે જોયું પણ એની રજૂઆતમાં રહેલી જટિલતા એ સૈધ્ધાંતિક કરતા ભાવનાત્મક વધારે લાગે છે. તમામ પ્રકારની ઊર્મિઓનું વિષદ વિશ્લેષણ મનોવિજ્ઞાન કરી શકતું નથી We all know that'' સાહિત્ય એ વિજ્ઞાનની આગળ જ રહયું છે. કેમ કે ભવિષ્યની કલ્પનાઓ સાહિત્યમાં ખૂબ જ અસરકારક રીતે અભિવ્યકત થતી આપણે જોઈએ છીએ. મનોવિજ્ઞાનના મનોવિશ્લેષણવાદ સાથે સંકળાયેલા મનોવિજ્ઞાનીઓ સાહિત્યમાં રજૂ થયેલ સાહિત્યકારના દ્રષ્ટિબિંદુને આધારે સાહિત્યકારની વિકૃતિ પ્રત્યે નકારાત્મક દ્રષ્ટિબિંદુ ધરાવે છે. ફ્રોઈડની જાતિય દ્રષ્ટિએ આક્રમકવૃતિનું સ્થાનાંતરણ, એડલરના મતાનુસાર લઘુતાગ્રંથિ કે ક્ષતિપૂર્તિનું સ્થાનાંતરણ વગેરે સાહિત્યમાં થાય છે. સાહિત્યમાં વિવિધ વિષયોને ધ્યાનમાં રાખીને સર્જક કે સાહિત્યકારના રજૂ થતા દ્રષ્ટિબિંદુને હંમેશા નકારાત્મક અર્થમાં જોઈ શકાય નહિ અને તે કલાકાર કે સાહિત્યકારને વિવિધ વિષયો પરત્વે પોતાનો આગવો વ્યૂહ હોય છે. જેનાથી પોતે સ્વતંત્ર પણ હોઈ શકે છે. હા તે એ બાબતો વિશે વધુ સંવેદનશીલ જરૂર હોય શકે. અર્થાત સ્વસ્થ વ્યકિત પણ અસ્વસ્થ કે વિકૃત વર્તન તરાહો વિશે પોતાનો વ્યૂહ મૂકી શકવા સમર્થ હોઈ શકે છે જે સ્વીકારવું જ રહયું.

संत काव्य की सुदृढ़ कडी कबीर

डॉ.धीरज वणकर
अध्यक्ष, हिन्दी विभाग।

भारत की इस भूमि ने अनेक संत-महात्माओं को जन्म दिया हैं। हमारे देश की कई भाषाओं में संत साहित्य की एक समृद्ध परंपरा रही है –नामदेव, कबीर, गुरु नानक, रविदास, पीपा, दादू आदि संत कवियों ने भारतीय संत साहित्य को समृद्ध बनाया है। मध्यकालीन साहित्य में सशक्त क्रान्तिकारी व्यक्तित्त्व के रुप में भक्ति आंदोलन के समुद्र मंथन से कबीर का आर्विभाव हुआ था। हिन्दी के मध्ययुगीन संत कवियों में कबीर आग्रगण्य है। हमारे देश में सामाजिक एवं धार्मिक जड़ता को उखाड़ ने मध्य युग को ही पावन नहीं किया था किंतु वह आज भी हमारे जीवन की सबसे बड़ी प्रेरणा बनी हुई है। कबीर जी स्वभाव से फक्कड़ थे -मोह-ममता से कहीं ऊँचे। कोई सिद्धांत उनकी कसौटी पर खरा उतरता है तो वह है- सत्य का, जिसे वे बिना संकोच या दुराव-छिपाव के अपनाये रहे। अन्याय का विरोधी स्वर वे बिना किसी लाग-लपेट के उठाते थे। उन्हें किसी का भय नहीं था। हिंदू हो या मुसलमान, राजा हो या बड़ा अधिकारी, योगी हो या अवधूत, द्वैत या अद्वैत के अनुयायी। यदि किन्हीं में भी कुछ गलत देखते तो बोल देते थे। कबीर के साथ भी वे होते थे जो ऐसा हो। कबीरदास के स्वभाव में स्पष्टतः योगियों सी सुदृढ़ता व भक्तों-सी करुणा देखी जा सकती है। वाकई में कबीर अपने समय के एक जाग्रत प्रहरी थे, इसमें कतई संदेह नहीं हैं। कबीर की जन्मतिथि 1455 मानते है। कबीर ने अपनी साखियों में अपने नाम की स्पष्ट मुहर लगाई है उन्होंने कहा है- जाति जुलाहा नाम कबीरा बन बन फिरौ उदासी

कबीर तूही कबीर मेरो नाम कबीर
कबीर कहै मैं कथि गया, कथि गया ब्रह्मा महेश।

कबीर भारतीय साहित्य का हीरा था।भारतीय दर्शन उनकी वाणी में उजागर हुआ है। अनेकता में एकता की बात कबीरदास ने की। कबीर को कवि के रूप में नहीं देयकना चाहिए बल्कि संत बक्त –कवि मानना चाहिए।कबीर मध्यकाल के सबसे अधिक चर्चित संत रहे है, उन पर चर्चा भी ज्याद हेती रही है और होती रहेगी।। हिन्दी के मूर्धन्य आलेचकों आ.रामचंद्र शुक्ल, डॉ.रामकुमार वर्मा,आ.हजारीप्रसाद द्विवेदी डॉ.धर्मवीर,पुरुषोत्तम अग्रवाल ने कबीर पर लिखा।मर्मी आलेचक आ.हजारीप्रसाद ने कबीर का सच्चा मूल्यांकन किया। मौजूदादौर में कबीर एक विचारधारा बन गया है। वैश्विक स्तर पर कबीर लोकप्रिय है,इसलिए कबीर को एक छोटे फलक पर न देखे जाए। कबीर पहले समाजवादी संत थे । वे कटु आलोचक,विद्रोही नहीं किंतु सुधारवादी थे। कबीर पढे लिखे नहीं थे ऐसा खुद ने कहा था। किंतु जीवन की पाठशआला से सीखा, जो देखा उसे कहा। उनकी कथनी करनी एक थी। कबीरकी वायमी भारतीय संसकृति में रची बसी हैं। सहात्मा कबीर ने जन-जागृति का अभियान चलाया और अपनी अमूल्य वाणी के द्वारा जनता जनार्दन को मार्गदर्शन किया।

गौरतलब कि रामानंद के अनेक शिष्य थे। पर इन सभी संतों में से कबीर की वाणी सबसे अधिक एवं सक्षम सिद्ध हुई हैं। कबीर साहब ने तत्कालीन समस्त धर्म साधनाओं, उपासना-पद्धतियों, साधना प्रणालियों आदि का गहन अध्ययन करके अपने विचार प्रकट किये हैं। साथ ही वे उच्चकोटि के साधक भी रहे हैं। इसी कारण उनकी वाणी में अनुभव, ज्ञान कल्पना तथा साधना का सम्मिश्रण दिखाई देता हैं और इसीलिए कबीर की वाणी अन्य संतों की अपेक्षा कहीं अधिक मार्मिक एवं प्रभावोत्पादक व हृदयस्पर्शी जान पड़ती है। कबीर की विशिष्टता का सबसे बड़ा कारण यह हैं कि कबीर में एक ओर अद्वैतवाद का समावेश है तो दूसरी ओर वे सूफीमत की प्रेम-साधना से भी ओत-प्रोत दिखाई देते हैं और उसमें मुस्लिम एकेश्वरवाद की भावना भी विद्यमान है। कबीर ने सभी संप्रदायों व मत-मतांतर का सार ही ग्रहण किया है। वे किसी भी एक संप्रदाय के बनकर नहीं रहें। यही एक संत की सबसे बड़ी पहचान हैं और कबीर खरे उतरे हैं।

संतों में संत कबीर हमारे सामने एक सच्चे समाज सुधारवादी के रुप में आते हैं। उन्होंने धार्मिक पाखंड़ों का विरोध कर सत्यानुमोदन किया। वे जानते थे कि हिन्दू व मुसलमानों के विरोध का कारण उनका अन्धविश्वास है।

'कहे हिन्दू मोहि राम पियारा, तुरुक कहैं रहिमाना।
आपस में दोऊ लरि मुये, मरम न काहुजाना ।।'

कबीर जी आपाद मस्तक मौलिक, अलमस्त एवं जीवट के धनी थे। स्वयं को दुःखिया कहकर वे रो धो लेते थे, पर संसार से हार मानने वाले कभी न थे। उन्होंने डंके की चोट पर जैसे यह कहा कि एक मनुष्य के लिए जब उपासना स्थल के द्वार बन्द है तो वह कहेगा कि वहाँ ईश्वर होता ही नहीं। वह तो उसके भीतर ही होता है – प्रस्तुत पंक्तियाँ दृष्टव्य है –

'मोको कहाँ ढूंढे बन्दे, मैं तो तेरे पास में।
ना मैं देवल ना मैं मस्जिद, ना काबे कैलास में।
ना तो कौन क्रिया कर्म में, नहीं योग बैराग में
खोजी होय तो तुरतै मिलिहौं, पलभर की तलाश में।'

संत कबीरदास ने सभी साधु-संन्यासियों, योगी-यतियों, ऋषि-मुनियों आदि के आडंबरों का विरोध किया। 'माला पहरयाँ कुछ नहीं काती मन के साथ' कहकर उनके माला धारण करने को मिथ्या बताया - 'मूंड मुडावत दिन गये अजहूँ न मिलिया राम' ऐसा कहकर उनके केश मुडाने को मिथ्या बताया। इनके तिलक छापे आदि की व्यर्थता सिद्ध की, पूजा-पाठ की खिल्ली उड़ाई। इतना ही नहीं कबीर ने हिंदूओं में फैली हुई मिथ्या परंपराओं का भी खुलकर विरोध किया। इसीलिए कबीर साहब ने स्पष्ट कहा –

'पाहन पूजे हरि मिलैं तो मैं पूजू पहाड़।
घर की चकिया कोई न पूजैं, जेहिका पीसा खाय।।'

इस प्रकार मूर्ति पूजा का विरोध किया। इस तरह कबीर ने बड़ी निर्भीकता व निड़रता के साथ हिंदुओं के पूजा पाठ का, व्रत, उपासना तीर्थाटन आदि का निषेध किया। साथ ही अंधविश्वास, बाह्याचार, जड़ता एवं मिथ्याडंबर के खिलाफ आवाज उठाई। हिंदू न मुसलमान कहकर कबीर ने दोनों संप्रदायों में व्याप्त धर्मान्धता एवं कठमुल्लोवाद की धज्जियाँ उड़ाई। आचार्य हजारीप्रसाद द्विवेदी के शब्दों में कहें तो - 'यह अस्वीकार का साहस है, जो अपने आप में सत्य की परख, उसकी सुदीर्घ साधना एवं कभी न डिगनेवाली आत्मशक्ति का सहज परिणाम है। इसमें बहुत कुछ ऐसा है जो रुग्ण और सडान्ध से भरा है। जो खंगालकर धोने का संकल्प धर्मी विश्वास है। धर्मगत रूढ़ियों के प्रति कबीर बेहद कठोर दिखाई पड़ते हैं। पर यह कठोरता वास्तव में हीरे की पारदर्शी कठोरता है, जिसमें तमाम भेदभावों से मुक्त और केवल मानवीय सत्य की कमनीयता आर-पार दिखाई पड़ती है। कबीर ने सीधी चोट करनेवाली बानियों के द्वारा सामाजिक-सांस्कृतिक परिवर्तन की जरुरतों का अहसास कराया। उनकी (विद्रोही) उत्तेजक प्रतिवाद भावना से मध्य युग में धर्म की एक प्रगतिशील भूमिका ऊभरकर सामने आती है। बहुत प्रासंगिक लगता है कि एक जगह उन्होंने अपने 'ज्ञान' को तलवार (तरवारि) की संज्ञा दी है, इसी ज्ञान को दूसरी जगह उन्होंने 'आन्धी' कहा है, जिसमें भू-भ्रान्तियों को अपने साथ बहा ले जाने का उद्दाम आवेग है ।'

कबीरदास क्रान्तिदर्शी थे। वे मुल्ला पण्डित, सूफी-योगी, हिन्दू-मुसलमान इन सभी के बाह्याचारों, आडम्बरों व युग-पुरातन रीति-रिवाजों का खंडन कर समग्र मानवता को प्रेम एवं सहानुभूति की भूमि पर उतारते हैं। इसी वक्त वे संयम को भूलकर, तीक्ष्ण व्यंग्य भी करते हैं। जब मनुष्य- मनुष्य में अंतर नहीं है तो जिनको वे पूजेंगे उन देवताओं में अन्तर क्यों होगा? वही अल्लाह है, वही राम है, वही ब्रह्मा है, वही आदम है। कबीर ने आँखे खोलकर अपने निजी अनुभवों में प्राप्त किया। जब समाज में चारों ओर अराजकता फैली हुई थी, तब कबीर ने एक नये समाज की कल्पना की जो बाह्य से अधिक आभ्यन्तर को देखेगा, जो मनुष्य की सामान्य भावभूमि पर स्थापित होगा। एक ही धर्मभाव को चाहे हिन्दू मत, चाहे मुसलमान मत, चाहे कुछ और कहो, चाहे कुछ भी न कहो। नामों की वैविध्यता से क्या होता है? कबीरदास ने समाज के भेदभाव विरुद्ध बहुत कुछ कहा है। एक स्थान पर हिन्दू-मुसलमान के संदर्भ में कहा है –

"अरे इन दोओं ने राह न पाई,
हिन्दू अपनी करे बड़ाई, गागर छुवन न देई
वेस्या के पाइनत्तर सोवै यह देखो हिन्दू आई।

मुसलमान के पीर-औलिया मुर्गी-मुर्गा खाई
खाला केरी बेटी ब्याहै, घर ही में करे सगाई।” (कबीर – हजारीप्रसाद द्विवेदी-पृ.271)

महात्मा कबीर के सामने ऊच-नीच को नापने का कोई मान-दंड नहीं था। वे तो उन लोगों के आचरण से मापते थे। कबीर ऐसे समाज की रचना करना चाहते थे जिसमें ब्राह्मण-शूद्र का भेद न हो, छुआ-छूत न हो, जाति-पाँति न हो और मनुष्य मात्र समान समझे जाये। उनका मानना है कि एक ही ज्योति सब में व्याप्त है। परमात्मा ने एक ही बूँद से समस्त सृष्टि की रचना की है फिर ब्राह्मण व शूद्र का भेद क्यों? जिस प्रक्रिया से अन्य जातियों के लोग पैदा होते हैं, ठीक उसी प्रक्रिया से ब्राह्मण भी उत्पन्न होते हैं। इसी प्रभाव से उन्होंने मुल्लों की बाँग एवं हिन्दुओं की पीतल पिटंत पर तिलमिला देनेवाली उक्तियाँ कही हैं, चुचकियाँ ले-लेकर व्यंग्य कसे है। इन उक्तियों के जरिए उन्होंने धर्म के मूल तत्त्व को पहचान ढ़ोंग के ढोल की पोल खोल दी – मिशाल के तौर पर ये पंक्तियाँ -

“मस्जिद भीतर मुल्ला पुकारे, ना जाने तेरा साहब कैसा है
मुल्ला होकर बांग जो दैवे, क्या तेरा साहब बहरा है।
चिटी के पग नेवर बाजे, सो भी साहिब सुनता है।
माला फेरी तिलक लगाया, लंबी जटा बढ़ाता है।” (कबीर – हजारीप्रसाद – पृ.209)

दरअसल कवि के रुप में कबीर जीवन के अत्यंत निकट है, सहजता उनकी रचनाओं की सबसे बड़ी शोभा और कला की सबसे बड़ी विशेषता है। उनके काव्य का आधार स्वानुभूति या यथार्थ है। उन्होंने स्पष्ट रूप से कहा है, “मैं कहता हूँ आंखिन देखी, तू कहता कागद की लेखी।’ वे जन्म से विद्रोही, प्रकृति के समाज सुधारक कारणों से प्रेरित होकर धर्म-सुधारक, प्रगतीशील दार्शनिक और आवश्यकतानुसार कवि थे। उनके व्यक्तित्त्व का पूरा-पूरा प्रतिबिंब उनके साहित्य में विद्यमान है।”

भारतीय संस्कृति में गुरु की महिमा का गुणगान किया गया है। महात्मा कबीर की रचनाओं में गुरु की महिमा की खूब सुंदर अभिव्यक्ति मिलती है, कबीर ने गुरु को भगवान से बड़ा माना आज कल सच्चे गुरु कम मिलते हैं जो कुछ नहीं जानते इस कटु सत्य का पर्दाफास देखिए प्रमाण के तौर पर-

गुरु गोविंद दोउ खड़े काके लागू पाई/ बलिहारी गुरु आपकी जिन गोविंद बताय।
सत गुरु की महिमा अनंत, अनंत किया उपकार/लोचन अनंत उघाड़िया ,अनंत दिखावणहार
सतगुरु साचा सूरिवां, सबद जु बाह्या एक,लागत ही भवै मिल गया,पड्या कलेजे छेक ।

संत साहित्य मनुष्य को मानवीयता, प्रेम, सौहार्द का संदेश देता है। जिस तरह से चँदन स्वयं घिसकर दूसरों को सुगंधी देता है, नदी बहती हुई अनेक लोगों की प्यास बुझाती है, आम का पेड मुसाफिरों को शीतल छाया और खाने के लिए मीठे फल देता है, इसी तरह मनुष्य को समाज में रहते हुए दूसरों के काम आना चाहिए, इस संदर्भ में कबीर कहते हैं –

‘बड़ा भया तो क्या हुवा, जैसे पेड़ खजूर।
पंथीन को छाव न लगे, फल लगे अति दूर।।’

मनुष्य की श्रेष्ठता पैसों से नहीं होती बल्कि उसके कर्मों से होती हैं। खजूर का पेड़ ऊँचा तो होता है किन्तु ना ही वह मुसाफिरों को शीतल छाया देता है, ना खाने को मीठे फल। संत एवं महापुरुषों का जीवन चंदन की तरह होता है, इसलिए हमारे घरों में टाटा-बिरला की तस्वीरें नहीं होती बल्कि संत-महात्मा और महापुरुषों की तस्वीरे होती हैं। सिमेंट के जंगलों में रहनेवाले आज के आत्मकेंद्रित मनुष्य के लिए संत साहित्य अधिक प्रासंगिक है। संतों की दृष्टि में सभी मनुष्य एक समान थे। कबीर ने अपने पदों में बार-बार वर्ण जातिगत-रूढियों को तोडकर सहिष्णुता और भाई चारे एवं विश्व-बंधुत्व के मार्ग को अपनाने का उपदेश दिया है। अपने अद्वैतवादी विचारों को स्पष्ट करते हुए कहा है –

‘मैं लागा उस एक से, एक भया सब माही।
सब मेरा मैं सबन का तहाँ दूसरा नाहीं।।’

कबीर ने यह कहा है कि हमे व्यक्तिगत स्वार्थ को छोड़कर दूसरों की चिंता करनी चाहिए। आदमी को समाज के कल्याण के लिए हमेशा सोचना चाहिए। इसलिए समाज हीत अत्यंत आवश्यक है। अन्य संतों की

तुलना में कबीर का विजन बहुत आगे था। समाज के दीन-दुःखी, पीडित के लिए एक ओर कबीर की आँखों में आँसू था तो दूसरी ओर खराब लोगों के लिए हाथ में मशाल भी लिए है –

'सुखिया सब संसार, खावे और सोवे।
दुखिया दास कबीर है, जागे और होवे।।
कबीर खड़ा बाजार में, लिए लुकाठी हाथ।
जा घर फूँके अपना, वह चले हमारे हाथ।।'

दरअसल कबीरदास ने इन्सानियत पर जोर दिया है। आदमी का दिल एवं दिमाग दुरुस्त होना चाहिए। मन की शुद्धता अति आवश्यक है। अगर मन शुद्ध नहीं है तो सब कुछ बेकार है – जैसे कि गंगास्नान, व्रत, तप, उपवास, काशी जाना, कैलास जाना, मस्जिद जाना आदि। कबीर के मतानुसार आदमी की पहचान उसके कर्म से होनी चाहिए नहीं कि वह किस जाति में पैदा हुआ है। भले वह निम्न जाति में पैदा हुआ है पर उनका कर्म ऊँचा है तो वह उच्च है। कहने का अभिप्राय यह है कि कर्म ऊँचा होना चाहिए, कर्मकांड नहीं। एक बड़ी बात कबीरदास ने यह भी कही कि आदमी को मेहनत से रोटी कमानी चाहिए। समाज के भीतर धार्मिक, सांप्रदायिक भेदभाव के वे विरोधी थे। कबीरदास जातिपाँति में मानने वाले नहीं थे। वे गुण एवं व्यक्तित्व को महत्त्व देते थे। इस बात की पुष्टि इस पंक्तियों में देखिए –

'जाति-पाति पूछे नहीं कोई
हरि को भजे, सो हरि का होई।
****
जाति न पूछो साधु की पूछ लीजिए ज्ञान।
मोल करो तलवार का पडे रहने दो म्यान।।' (कबीर-हजारीप्रसाद द्विवेदी – पृ.247)

संत कबीर केवल कटु आलोचक ही नहीं थे, अपितु एक सच्चे समाज सुधारक एवं युगद्रष्टा भी थे और उनकी इस आलोचना में सन्तुलित समदृष्टि व अद्भूत सुधार-भावना भी विद्यमान है। यही कारण है कि कबीर ने जो कुछ कहा है, निष्पक्ष होकर कहा है, निर्भीक व निर्द्वन्द्व होकर कहा। पाखंडी व मिथ्याचारी व्यक्ति न हिन्दू है और न मुसलमान। अतः कबीर ने सम्पूर्ण समाज में व्याप्त वैषम्य का विरोध करके उसमें साम्य स्थापित करने का प्रयास किया है। परोपकार, सेवा, क्षमा, दान, धैर्य, अहिंसा आदि का प्रचार करके जन-जीवन में शुद्ध आचरण व सात्विकता की वृद्धि पर जोर दिया है, मिथ्या आडम्बर एवं पाखंड़ों का विरोध करके आंतरिक साधना व अंतःकरण की शुद्धि के महत्त्व का प्रतिपादन किया हैं, पशु-वध या गो-वध का विरोध करके जन-साधारण में अहिंसा व सहिष्णुता का प्रचार किया है। सामाजिक अधःपतन का जिक्र करके समाज में नैतिकता व सदाचार की प्रतिष्ठा की है, सामाजिक व धार्मिक विद्रूपताओं के प्रति आक्रोश व्यक्त करके समाज को सुव्यवस्थित करने का प्रयास किया है, निर्गुण व निराकार की उपासना का प्रचार करके लोगों में व्याप्त कटुता व विषमता को दूर करके मानव-मात्र के हृदय में आध्यात्मिकता का बीजारोपण किया है, इसी के फलस्वरुप वे एक उच्च कोटि के समाज-सुधारक कहलाते हैं। कबीर ने किसी धार्मिक ज्ञान का आश्रय नहीं लिया। भीरतीय संस्कृति में श्राद्ध का बड़ा महत्व रहा है,कबीरदास ने कहा हैं कि मां बाप जीवित होते है तब तो खाना नहीं देते न उनका ठीक से खयाल रखते औग उनकी मृत्यु के बाद कौवे को खीर खिलाते है- इस कटु यथार्थ को उजागर करते हुए कहा हैं कि-

जीवित पित्र कूं बोले अपराध, मूवा पीछै देहि सराध, कहि कबीर मोहि अचरज आवै/
कउआ खाय पित्र क्यों पासै ।(कबीर जीवन दर्शन- डॉ. भोलानाथ तिवारी- पृ- 99)

वस्तुतः कबीर अपूर्व प्रतिभा-सम्पन्न कवि थे। उनके महत्त्व के सम्मुख हिन्दी के एक ही कवि ठहर सकते हैं - 'तुलसीदास'। तुलसीदास महान कहे जाते हैं, हालाँकि उनके पास शिक्षा, ज्ञान एवं संस्कारों की ऐसी थाती थी, जिसके बल पर आगे बढ़ना अधिक कठिन नहीं था, पर समाज की एक निम्नतम श्रेणी में पैदा होकर अक्षर ज्ञान से सर्वथा शून्य होते हुए भी कबीर भाव, विचार एवं साधना के जिस ऊँचे स्तर तक पहुँचे, वह अद्भूत है। डॉ.बड़थ्वाल रामानंद और वैष्णव संप्रदाय का कबीर पर सर्वाधिक ऋणमानने के बावजूद उनकी विशिष्टता के यह कहकर रेखांकित करते हैं कि कबीर 'सिद्धांततः' साधारणतः वैष्वण थे ' कारणकि वे अवतारवाद और मूर्तिपूजा के अत्यंत विरोधी थे। उन्होंने उपने गुरु की वही बातें स्वीकार कीं जो जउनके सत्य एवं तर्क की कठिन कसौटी पर खरी उतरी। यहां तक की दूसरे स्रोत से आयी सामग्री को भी इसी आधार पर परखा, जो खरा नहीं उतरी उसकी उन्होंने खरी आलोचना की।(भक्तिकाव्यः पुनर्पाठ- प्रो.दयाशंकर-पृ-36)

उन्होंने रामानंद से ' राम नाम 'की दीक्षा अवश्य ली थी लेकिन उनके दाशरथिराम जो विष्णु के अवतार थे,तुलसी जिसके गायक थे,को स्वीकार नहीं किया। कबीर के' राम परब्रह्म राम' है। (वही-पृ-37) संत कबीर कवियों की उलटबाँसियाँ हमेशा आलोचकों के सवालों के घेरे में रही हैं। कबीर की ज्यादातर उलटबासियाँ योग-परंपरा की रूढ़ियों की अनुगामी हैं और बहुत कम काव्यात्मक। बकीर के सिद्धातों को समझने में वे यथार्थतः बाधक सिद्ध हुई हैं।

आ. हजारीप्रसाद द्विवेदी का यह कथन उद् धृत करना ठीक होगा -'' सिर से पैर तक मस्तमौला ,स्वभाव से फक्कड़, आदत से अक्खड़, भक्त के सामने –निरीह ,वेशधारी के आगे प्रचंड, दिल से साफ ,दिमाग से दुरुस्त ,भीतर से कोमल, बाहर से कठोर, जन्म से अस्पृश्य ,कर्म से वंदनीय । वह जो कुछ कहते थे , अनुभव के आधार पर कहते थे। इसलिए उनकी उक्तियाँ बेधने वाली और व्यंग्य चोट करने वाले होते थे । उनके पूर्ववर्ती बाह्याचार –विरोधियों ने स्वंय अपने लिए बाह्याचार का आडंबर बना रखा था, इसलिए उनमें वह मस्ती – भरी लापरवाही नहीं थीं जो कबीर को इतना आकर्षक बनाए हुए है ।''(कबीर की प्रासंगिकता- प्रेम प्रकाशन मंदिर- पृ- 176) वरिष्ठ लेखक खगेन्द्र ठाकुर ने 'कबीर के समाज' पर विचार करते हुए लिखा है - 'कबीर समाज को मनुष्य के चरित्र के आधार पर देखते परखते और तब उसके बारे में राय बनाते हैं। उन्होंने अनुभव किया कि समाज में मनुष्यता या मानवीय आत्मियता, नैतिकता आदि की कद्र नहीं थी। भौतिक लोभ-लाभ, आजीविका की चिन्ता जिसे कबीर पोच का धन्धा कहते हैं, उसी में लोग डूबे रहते हैं।' कबीर इससे मानसिक परेशानी अनुभव करते थे। इससे स्पष्टतः कबीर के समय के समाज व मनुष्य की संस्कृति का पता चलता है। कबीर की वाणी आज अधिक प्रासंगिक लगती है। हम कबीर की बानियों को जियें, उनके काव्य का अमृतपान करते हुए मर्त्यलोक में अमरत्व की स्थापना का संकल्प लें। कबीर मध्यकाल के एक उत्तम समाज-सुधारक थे। कबीर के मतानुसार ईश्वर हर जगह है, कोई भी काम करों इसमें ईश्वर के दर्शन होंगे। कबीर हमारे जीवन में एक बड़े सूत्र हो सकते है। उनका दिखाया हुआ पथ हमारे लिए राजमार्ग हो सकता है। वस्तुतः जिसने कबीर को समझ लिया उसे समझने के लिए बाकी कुछ नहीं रहता। बिना नायक या चरित्र कबीर ने अपनी बात लोगो तक पहुँचाई। कबीरदास आज भी लोक में पढ़े और गाये जाते हैं।

कबीर की भाषा- कबीर ने अपने भावों का जन-साधारण की बोलचाल की भाषा में व्यक्त किया है।वे भाषा के डिक्टेटर थे। उनकी भाषा में व्रजभाषा,खड़ीबोली,उर्दू, भोजपुरी आदि हैं। उनकी भाषा को कुछ लोग सधुक्कडी या पंचमेल खिचड़ी बताते हैं। कबीर की भाषा सचेचे अर्थों में हिंदुस्तानी थी। सही अर्थों में खड़ीबोली की शुरुआत अमीर खुशरो व कबीर से हुई। वस्तुतः कबीर उदात्त- मानवीय गरिमा के संतकवि, ईश्वरोंपल्बधि के संत थे। कबीर को काव्यशास्त्र काज्ञान नहीं था फिर भी उनकी वाणियों में रूपक,
उपमा,अन्योक्ति अलंकार सहज मिल जाते हैं-

उदाहरण के तौर पर – झीनी- झीनी बीनी चदरिया / काहे कै ताने काहे कै बाना

कौन तार से बीनी चदरिया/ इंगला –पिंगला ताना भरनी
सुखमय तार से बीनी चदरिया। (प्राचीन मध्य.का. पृ-20)

दरअसल कबीरदास ने जनता की भाषा को पसंद किया था। कबीर सबके है,समन्वयकारी थे। उनकी वाणी में प्रेमतत्व- रानतत्व प्रधान रहा है। हालाकि कबीर के सामने कई चुनौतियां भी थी। कबीर ने घरल परिवार को छोड़ दिया और पूरे समाज के लिए सौचा और हिंदु-मुस्लिम या मनुष्य को सामाजिक विसंगतता, बुराईयों, पाखंड से बचने की सच्ची राह दिखाई। मध्यकाल में रिर्गुण मार्ग को जितना बल मिला कबीर की वीणी द्वारा मिला है- अन्य संत कवियों से नहीं। वे सच को सच को सच कहते थे. शोषक व्यवस्था के विरोधी थे। वस्तुतः देश की सामाजिक, राजनीतिक, धार्मिक ,आर्थिक एवं सांस्कृतिक सभी प्रकार की समस्याओं के समाधान वैयक्तिक जीवन के माध्यम से प्रस्तुत करने का प्रयत्न संत कबीर ने किया । का उन्होंने समाज में एकता व समानता की भावनाओं का प्रचार- प्रसार किया, व्यर्थ झगड़े- हिंदू-मुस्लिम का खुलकर विरोध किया वाकई कबीर ने बांह उठाकर बलपूर्वक कहा। उनकी वाणी आज भी प्रासंगिक है और ऐने वाले समय में भी प्रासंगिक रहेगी।

"जीवन है कट जाएगा"

जीवन से हार कर यूँ न घबराना,
चलते रहो, मंजिल को है पाना।
कठिन राहों पर जो भी जाएगा,
जीवन तो आखिर कट ही जाएगा।

परिश्रम करो, दिल से लगाओ,
एक दिन अपना मुकाम भी पाओ।
जो भी करेगा मन से मेहनत,
उसका परिणाम जरूर आएगा।

कोशिशें जो तुम जारी रखोगे,
सपनों को भी हकीकत करोगे।
विश्वास हो जब अपने बल पर,
जीवन तो आखिर कट ही जाएगा।

ऊँचाइयों तक पहुँचने में वक्त लगेगा,
पर हर कठिनाई का हल मिलेगा।
संकल्प हो जब अडिग तुम्हारा,
जीवन तो आखिर कट ही जाएगा।

मंजिल को पाने का रखो अरमान,
हौसले से भर लो अपनी जान।
धैर्य रखो सुख-दुख में भी,
जीवन की नैया पार हो जाएगी।

सच यही है, ना घबराना,
जीवन तो आखिर कट ही जाएगा।

डॉ. धीरज वणकर

The Indian Spirit of Unity with Religiosity

Dr. Kavita J Patel

Head, Department of English

A Grand Confluence of Faith, Culture, and Mythology is equal to India’s grand celebration. Where without any mission or passion the grandeur is created with the people’s gathering to show utmost devotion to the mother nature. Its link can be tressed back in the mythological tradition but the people’s faith to create it like a “Mela” or “Mahotsav” to show the strength of unity with devotion is unsurpassable. With this remark it would be clear as of now for the viewers that the matter of discussion is, Maha Kumbh Mela which held this year in the city of devotion “Prayagraj”. About which, it is said that: “Prayagasya Praveshshu Papam Nashwati Tatkshanam” All sins are cleaned with entry in Prayag. The Maha Kumbh is not only the largest concourse of joy with faith but also the occasion of reunion with modernity to antiquity. mythological aspect: Mythologically it is believed that:

The origins of the Kumbh Mela are deeply embedded in Indian mythology, particularly the tale of the 'Samudra Manthan' or the churning of the ocean. According to legend, during this cosmic event, a pot (Kumbh) containing the nectar of immortality emerged. A fierce battle ensued between gods and demons over its possession, during which drops of the nectar fell at four earthly locations: Prayagraj, Haridwar, Nashik, and Ujjain. These sites have since become the rotating venues for the Kumbh Mela. Prayagraj holds a special place among these, as it is believed to be the most sacred due to the confluence (Triveni Sangam) of three rivers: the Ganga, Yamuna, and the mythical or invisible Saraswati. Bathing at this confluence during the Kumbh Mela is believed to cleanse devotees of their sins and aid in attaining salvation (moksha).

How the rotation of the place is fixed is also an interesting part of Maha Kumbh. It is decided on the base of Nakshatra and other astrological matters which is inseparable part in Indian culture. The name Maha Kumbh is given not only due to its mythological point of view but also there is the reason of its frequency. The Maha Kumbh takes place only once in Twelve years that is known as full day of Devas or deity and therefore Purna Maha Kumbh. The Ardha Kumbh takes place after every six years which is known as half day or night of the deities. Which means six human years are equal to half day of the deities and twelve human years are one whole day of the deities. Doesn’t it sound interesting?

Historical and cultural significance: While lensing it on the history and cultural values, The Kumbh Mela has been a part of India's cultural fabric for centuries to the world. It is an opportunity to appreciate the cultural values and show the world how being an Indian we cherish our heritage. It is an open door to the world to view the actual India with the highest diversity. With the references which are found in ancient texts and scriptures, it has evolved from a

religious gathering to a grand festival that showcases India's diverse cultural heritage.

The event features a multitude of activities, including spiritual discourses, devotional music performances, yoga sessions, and exhibitions of traditional arts and crafts. It is also considered as promotion of cultural heritage among the youth and the other world which is like an intangible part of India without participation and feelings. It is also known for the base of showing various human creativity. The chief attractive part of the Mela is the holy deep or Snana for which the devotees get together and that keeps them closer to the nature and provide an opportunity to worship it. In several occasions the devotees get together in the huge mass for the Shahi Snana or the royal bath such as 14th January on Makkarsankranti, Mauni Amavasya, and Vasant Panchami. These days are regarded as sacred days and have special value for those who are opting for Moksha the last deed of the four Karmas. During these days, the maximum benefit can be yield for the sacredness as well as spiritual development since it is believed that during these days it is not merely holy bath but it turns into royal bath.

It shows how rivers are also the part of Indian culture as several points are specifically pointed out like “Triveni Sangama” the rivers which are carrying various minerals with them can be connected with the human via Snana and Pana through such celebrations. It connects all the devotees’ hearts. This time in the Mela it was observed that many technologies were put into use such as face recognition and digitalization of the events. With the necessity of the modern era, this Maha Kumbh has given the wide message of afforestation and avoiding single use plastic that appealed to the people to their hearts and made them aware not to overuse any resource.

Apart from all these, the Kumbh Mela plays essential role in boosting economy as well. This surge benefits to the sectors including hospitality, transportation, retail, and local artisans. The event not only provides a platform for spiritual rejuvenation but also showcased the country's commitment to cultural preservation, technological advancement, and sustainable development. That is the true gift from the one generation to another. Perhaps that is why the antiquity of the culture is mingled with modernity and could go hand in hand without losing its true essence. Sounds like want to go whenever the next occasion occurs? That is the Indian spirit of unity with religiosity. As the world continues to evolve, the Kumbh Mela remains a beacon of faith, unity, and resilience, inspiring generations to come.

KNOWING DR. SHASHI THAROOR AS A WRITER

Dr. Bhupeshkumar Gupta

Assistant Professor, Dept. Of English

From the very childhood Dr. Shashi Tharoor was a voracious reader. He considered books as his oxygen. As he was suffering from asthma in the childhood, he was often bed-ridden saw it as an opportunity and started reading at the age of three and entered in to writing process when he was of mere six years old. He succeeded in publishing his first story with the help of his parents when he was of ten years.

Dr. Shashi Tharoor, a significant contemporary Indian English writer of seventeen books is a perfect combination of charm, style and wit, who straddles realms of fiction and nonfiction with equal grace and fluency. With the exceptions of passion for politics, he is a dynamic columnist, penning for many celebrated national and international newspapers including the New York Times, the International Herald Tribune, the Washington Post, the Los Angeles Times, and the Hindu, the Times of India, the Indian Express, India Today and many more. In addition to this, he is a convincing and active speaker who is very fluent in English, French as well as in his mother tongue Malayalam and Hindi. His writings reveal the present face of growing India and the world. His books are always informative to the readers. He focuses on all aspects which help in the growth of the nation and revolutionary changes in various fields such as agriculture, industry, transport, telecommunication etc. Further the credit of adding a new element to the Indo-English fiction and non-fiction in post 1980 period goes to him. He is varied experiences national and international are blended in to his work in the manner of an artist holding a mirror up to life.

Tharoor's first non-fiction ***Reasons of State*** **(1982)** is on Indian foreign policymaking. It is highly praised by all the highbrow clan who are directly or indirectly connected with diplomatic affairs.

His first novel and a political satire ***The Great Indian Novel***, published in **1989**, interprets the Indian epic the *Mahabharata* as the country's modern history from the struggle against British Raj to the period of emergency and its outcome.

Shashi Tharoor's literary career has been embellished by several short stories. Fourteen of his early stories that essentially reflect his adolescent sensibilities, have been published as an anthology called ***The Five Dollar Smile*. (1990)** A reading of these autobiographical and episodic stories enlightens us about this prodigious author's evolution from an asthmatic child who entertained himself by playing with his imagination and experiences through his pen, to an internationally acclaimed writer.

In **1992** came out the second novel of Tharoor entitled ***Show Business***, a robust satire on Bollywood, the commercial cinema with its tinsel opportunism and superficial relationship. Afterwards, the novel was dramatized into a movie. The protagonist of the story, a celebrated movie star Ashok Banjara met with a deadly accident while shooting and struggled for survival. The character of Banjara is based on 'mahanayak' Amitabh Bachchan as his life closely resembles to the life of the film protagonist.

Shashi Tharoor discusses, encounters and interprets every aspect of India in a highly personalized way throughout the non-fiction work, ***India from Midnight to the Millennium and Beyond*** **(1997)**. Here, he describes the very important decisions and events during the first fifty years of independence. It is a subjective account of all the aspects that played role in making and almost unmaking prevalent India and of that India, he hopes his children would succeed in the second half century of Independence. It is actually a post-imperial, post-independent and post-modern history of India.

A lively work of fiction, ***Riot***, is Tharoor's third novel, published in **2001**. It is dealt with the communal explosion in India's northern part as an outcome of Hindu extremists' Ram Janam bhumi movement in the end of 1980s and beginning of 1990s. Tharoor explores the causes of communal conflicts between the two quarrelling communities using a fictional riot. With much insight, he presents the intense conflict, offers a balanced criticism of Hindu cultural nationalism as well as fundamentalism of Muslims', and criticized the role played by the government in curbing disturbances in the form of riot.

For M.F. Hussain's ***Kerala: God's Own Country*** **(2002)** Tharoor has written beautiful captions and descriptions. His colonial write-up for the life like beauty and scenic still lives of the great artist are complimentary to both of them. Kerala in all her natural loveliness is verbalized in this Hussain - Tharoor combination.

In **2003** came ***Nehru: The Invention of India***, where, Jawaharlal Nehru is portrayed from a new angle. Though it is reminiscent of Nehru's *Discovery of India* (1946), Tharoor's book is diametrically opposite in its theme, vision and purpose.

Published in **2005**, Tharoor's next book ***Bookless in Baghdad*** is an anthology of literary considerations, columns and book reviews on authors such as Salman Rushdie, V. S. Naipaul, Kipling and Woodhouse. In addition to insightful and highly readable essays, the book comprises personalized and extended self-commentary on the condition of a literary expatriate, an Indian writer in overseas who is drifting in an ocean of western culture.

In **2007**, Shashi Tharoor published **The Elephant, The Tiger, and the Cellphone: Reflections on India in the 21st Century**, containing 6 sections and 69 essays which have previously appeared in his columns, on contemporary India. In this collection of articles, Tharoor discusses on the various spheres of India - society, politics, economics, culture, sports, history and technology. He depicts the gigantic changes that played the role in transforming the country from a sleeping giant into a world leader in science and technology. One can summarize this book saying that the reading this non-fiction is comparable to putting the first step off the plane in India for the first time.

One can know about the passionate cricket relationship between the neighbouring countries, India and Pakistan from Shaharyar Khan and Shashi Tharoor in ***Shadows across the Playing Field: 60 Years of India-Pakistan Cricket**.* Profound information regarding politics and diplomacy of the subcontinent is brought in to focus through this work.

In July, **2012** Tharoor published his next work, ***Pax Indica: India and the World of the Twenty-first Century***. In this book, the author explains why foreign policy is important for a country like India and summaries how it could very well be a powerful tool for its own domestic transformation. Here he makes a detailed survey of the country's foremost relationships with the countries of the world that provokes India's international responsibilities.

India: The Future Is Now **(2013)** is a non-fiction. *It is an* accumulation *of ideas of young MPs. Here he mentions that* in spite of coming from different backgrounds, urban and rural and having contradicting ideological groups, these young leaders hope to uplift each deprived Indian. The non-fiction shows that many problems of the nation can be solved by taking certain bold steps.

One more non-fiction - ***India Shastra*** published in **2015** is an accumulation of 100 articles and essays in which the author intends to portray a picture of the present-day India, from the viewpoint of late 2014.

An Era of Darkness the British Empire in India, is a non-fiction published in **2016**, for which Tharoor has won the Sahitya Akademi Award 2019. Here, he, in a learned way expatiate his speech delivered at Oxford union by organizing selected material and information and turning them into a powerful and paced description. There, in May 2015, he spoke on the proposition – "Britain Owes Reparations to Her Former Colonies" In the discourse delivered for fifteen minutes, he persuasively summarized that the British ruined the prosperity of India, collected enormous wealth, and departed India in awful condition. So, according to the writer, the British should pay compensations to India, her earlier colony. The non-fiction is lucidly presented in eight chapters, where, the author makes strong arguments with examples against the destructions and ill treatment

given by the government itself through which British Indians passed during almost two centuries of colonial rule.

Shashi Tharoor's ***Why I Am a Hindu* (2018)** is a reflective exploration of Hinduism, emphasizing its pluralistic, tolerant, and philosophical traditions. Tharoor contrasts this inclusive Hinduism with the rise of Hindutva, a political ideology that he argues distorts the religion for sectarian purposes. The book delves into Hindu philosophy, key scriptures, and influential figures like Vivekananda and Gandhi, highlighting the religion's diversity and openness. Through personal insights and historical analysis, Tharoor presents Hinduism as a way of life rather than a rigid dogma, advocating for its role in a secular, democratic India.

The Paradoxical Prime Minister: Narendra Modi and his India was published in October **2018**. The author divided the book into five sections to study the way in which the government under his leadership works. The very first section describes how he began from a small town of Gujarat, Vadnagar and reaching to the position of Prime Minister. The second section Modification *of India* talks about the issues such as mob lynching, *go-rakshaks*, and the murders of rationalists, beef-related violence, and impact on fundamental ideas and values of India. The third section titled *Moditva and Misgovernance* focus on the government's interference in matters of justice and attack on institutions, not following the given promise of maximum governance and minimum government. The fourth section under the title The *Failure of Modinomics* describes how a growing economy of India, the lower middle classes and the poor people have been affected by GST, demonetization, Swachh Bharat and unbalanced budgets. The last section *Flights of Fancy* describes the failures of the existing government in foreign policy, especially with Pakistan and China, in spite of his recurrent tours.

Shashi Tharoor's most recent book ***The Battle of Belonging: On Nationalism, Patriotism, and What It Means to Be Indian* (2020)** is a thought-provoking exploration of nationalism and identity in India. Blending history, politics, and personal insights, the book challenges readers to reflect on what it truly means to belong to a diverse nation like India.

Thus, the present article digs deep into the life and works of Shashi Tharoor, who established himself as a vibrant politician, tough diplomat and an award-winning literary writer of fiction and non-fiction. It also enlightens all eighteen works of Shashi Tharoor in brief.

ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ

સ્વ. જયંતિભાઈ એસ. ઠાકોર

જન્મ તારીખ: ૦૪.૦૬.૧૯૬૯   સ્વર્ગવાસ: ૩૦.૧૦.૨૦૨૪

સાદગી અને સેવા જેની ઓળખ હતી,
હંમેશા હસતાં ચહેરે વ્યવહાર ભીનાં બોલ હતાં.
દરેક કાર્યમાં નિષ્ઠા, દરેક ક્ષણે સહયોગ,
આપનો નમ્ર સ્વભાવ આજે યાદોમાં ઝળકે છે.

: સંપાદક :

ડૉ. ધીરજ વણકર	ડૉ. કવિતા પટેલ	ડૉ. મોહન ચાવડા
ડૉ. અમિત પટેલ	ડૉ. ભૂપેશ ગુપ્તા	ડૉ. પ્રકાશ ડાભી

: પ્રકાશક :

ડૉ.ધરમશી બી દેસાઈ

જીએલએસ (સદ્‌ગુણા & બી.ડી.) કૉલેજ ફોર ગર્લ્સ

સીટી કેમ્પસ, દીનબાઈ ટાવરની સામે, લાલદરવાજા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧ ફોન : ૦૭૯ ૨૫૫૦ ૬૯૭૭

Email: glsgc2018@gmail.com   Website: www.glsgc.org